«MOSIDOM»

¿ftiic©
Gabrielescu

Marşul femeilor

Roman

EDITURA NAŢIONALĂ-CIORNEI S. A.
LEI 25.-

MARȘUL FEMEILOR

ROMAN

DE

ALICE
GABRIELESCU

EDITURA „NAȚIONALĂ-CIORNEI" S. A.

Grupul de trei era plăcut de privit, dispunând la exclamafii admirative tot atâtea cât ironice: tânăra femeie cu trupul voinic şi ţanţoş, strunit de croiala de casă mare a tailleurului negru, cu faţa fără fard sub cloche-ul care separa de lumina soarelui, lumina de zi însoriă a pieliţei, – domnul de patruzeci de ani, pornit spre încărunţire şi luptând cu mijloace vizibile, prea feminine: ametistul brumat al hainelor, sprinteneala bruscată a gambelor, cravata de ultimă creaţie şi probabil cosmeticuri de ultimă inovaţie; – iar alături, cu aceeaşi îndreptăţire de a capta atenţia, automobilul elegant, animalul modern, docil, lucios şi costisitor, necesar ca să proclame şi uneori să facă situaţia materială a posesorului.

Mâna tinerei femei, întârziată pe coasta maşinii ca o mângâiere, indica pe proprietară. Doamna doctor Marta Vladimir, singură ca totdeauna la volan, virase prin mulţimea de şapte seara a Căii Victoriei, stopând la începutul străzii Rosetti, în faţa unei clădiri noi, al cărei beton, turnat pe un teren îngust, strâmb, şi fără faţadă, urcase spre cer cele nouă etaje ale unei

căzărmi pentru civili, unde zeci de domni şi doamne singure, sau asociaţii modeme fără copii, posedau, cu chiria caselor largi de periferie, una sau două încăperi – puţin spaţiu, puţin aer, puţin soare, – dar cu obligatoria suită a unei vieţi de astăzi: ascensor, telefon, calorifer, apoi lumina, apa. şi muzica de la robinet.

Dintv'una din aceste cutioare de locuit, coborîse tot atunci Filip Tironi. Băiatul de la ascensor şi fata

din florăria de la parter îl urmăriseră cu privirea până la poartă, cu pleoapele strânse în jurul pupilelor ca atunci când lumina, sau perfecţiunea, sau ceeace apare ca o limită de perfecţiune, depăşeşte puterea de a o cuprinde a ochiului.

Trecuse, bineînţeles, fără să-i vadă, preocupat să-şi ferească mâneca de atingerea indivizilor ce intrau, şi ochii de orice spectacol nevrednic: în curtea fără împrejmuire se adunau uneori, izvorîţi de prin mansarde şi subsoluri, câţiva copii, slabi timizi, buboşi, veselindu-se în faţa unei vitrine-reclame a prăvăliei din colţul parterului, – un harap scoţând automatic, dintr'o geantă, indicaţia celor mai reputate maşini şi arătând-o cu priviri drăcos viclene şi cu îndemnuri spre uşa de intrare.

Domnul Tironi! E o surpriză.

Tironi strânse mâna bărbată care se refuza sărutării, începu din obişnuinţă un compliment, dar simţindu-l sunând falş sub ochii limpezi ai doamnei Vladimir, trecu cealaltă parte asupra maşinii graţioase de lângă bordura trotuarului.

— Ţi-ai oferit şi d-ta giuvaerul la modă.

— De nevoe. Când voi fi prefect de poliţie, râse Marta cu o parură de pietricele albe, tari, şi plăcut neregulate, n'am să autoriz permise de circulaţie decât oamenilor foarte ocupaţi. Asta până voi lărgi de douăzeci de metri toate străzile Capitalei, îndată ce voi fi primar.

-- Prefect, primar!

Tironi măsură cu privirea, ironic şi în acelaş timp jenat, pe femeia care-l întrecea la umăr cu

două degete. Așa-i... campania. Țipă jurnalele. Am văzut, desigur.

Rări vorba.

— Aveți șanse de data asta? Felicitările mele. De altfel, era și timpul, adaose după o clipă, cu un suspin sincer și obosit.

Un moment, Tironi nu mai avu masca pe care o imprimă miraculos simpla voință mondenă de a părea tânăr, semeț și fericit. Nu era prima oară când ochiul treaz și calm al ÎYlartei Vladimir ¡1 străbătuse și-l despuiase astfel. Era atunci ca un fur gar ce se crezuse asigurat în noaptea câmpului, prins deodată sub reflectorul urmăritorilor.

— Să vedem, tăie glumele feministei, doctora serioasă. Nu poate fi încă grav. Aș numi pedant începutul dumitale de neurastenie, dezechilibrul forțelor neîntrebuințate. Găsește ceva, Tironi. De ci te-ai retras din politică?... Desgustat... O călătorie mai lungă? mulți bani -. Atunci, mai simplu, o aventură de dragoste.

— Prea simplu. Aventurile, azi, nu mai acaparează timp. Faci primii pași spre o femeie și o auzi gândindu-se la ziua și ora ce-ar putea fixa fără să încurce.

— Dumneata auzi gândind?

— Pare greu? Deducțiile psihologice sunt pentru începători. Noi avem certitudini, ca d-voastră în medicina trupului.

— Ești un om periculos.

— Mai ales pentru mine. Nu mă mai pot înșela. Și aș voi, aș voi...

— Dacă ai scrie întâmplările de pe vremea când te puteai înşela?

MARŞUL FEMEILOR

— Nu mă hotărăsc să fiu atât de bătrân ca să'-mi aduc aminte. Dar atunci, ghiceşti cu ce-aş începe? Cu idila demodată a unui tânăr student, îndopat de romantism şi iluzii, care se afla în fiecare dimineaţă şi seară în drumul a două şcolăriţe de la Central, ezitând, dealtfel gratuit, între cea oacheşă, vioae şi aprinsă, devenită azi intimidanta doctoriţă Marta Vladimir şi cealaltă, suavă Gret chen cu cârlionţi, pe care mă îngrozesc la gândul că o voi revedea într'o zi perorând cu gravitate de pe o catedră, la adăpostul unei diplome universitare şi a unei perechi de ochelari rotunzi.

— Ana? Ana Măgură e aceeaşi suavă Gretchen, minus cârlionţii. E o întâmplare că-ţi pot da a- mănunte. De cinci ani ne pierdusem una de alta. Şi întâlnesc acum trei luni o biată Ană descurajată, neurastenizată. Îi murise de câteva săptămâni o soră mai mică, bolnavă din totdeauna de altfel, paralizată, nefolositoare decât Anei care făcuse din obositoarele îngrijiri de dat, menirea ei pe pământ. Acum, vezi stofa? Câtuşi de puţin a noastră. Feminismul nu sfătueşte decât devotamente bine plasate. Ana rămăsese liberă şi tânjea. Ai observat că oamenii care se plictisesc nu mai au acum ace! cachet elegant de fiinţe interesante, plămădite din- tr'un alt aluat decât vulgul? Viaţa de activitate mo- dernă îi pedepseşte pe aceşti oameni cu o învăluiri

de ridicol. Iartă-mă, Tironi. Buna mea Ana, păcat. Ea face parte din armata dezarmatelor în viaţă.

Armele unei femei...

— Nu mai sunt cele de altădată. Frumuseţea, dibăcia, arta de a plăcea bărbaţilor. Sau oricum, nu mai sunt destule. Trebue complectate cu diploma de studii, o sănătate rezistând la opt ore de muncă şi mai ales cu voinţa dârză de a utiliza aceste adevărate arme.

Privirea ironică a lui Tironi se înăspri.

— De altădată sau de azi, viata femeii rămâne echilibrată pe ceie trei eterne şi şubrede picioare ale tendinţei la iubire, lene şi lux.

— Vorbeşti cu răutate. N'aş avea decât un răspuns mic: eu?

— Dumneata? replică cu grabă Tironi. Dar nu m'am gândit o clipă să te număr pe dumneata printre...

Se opri, ¡n elanul scuzei sincere al cărei inteles dublu ii apărea tardiv

— ...femei? îi completă fraza, doamna Vladimir.

Cum zâmbea, cu capul pe spate, cu siguranţa întregii sale făpturi, părea mai înaltă şi mai viteză, soldat de avant-gardă al unei armate care se afla pe drum.

— Vor fi în curând multe femei ca mine, Tironi. Şi vă veţi obişnui să nu ne numiţi altfel.

— Sper că nu curând, că vor mai rămâne şi multe... Ane. Sau ai pus-o şi pe prietena dumitale în mişcarea feministă?

— Aproape.

■ – Dar dumneata eşti o conrupătoare. Vrei să distrugi tot ce-a mai rămas femeiesc pe ici pe colo. Îmi vine poftă să te împiedic de data asta. Unde aş putea să văd pe domnişoara... doamna...?

— Primesc lupta, sfidă, sigură de sine, Marta Vladimir. Disearã, sau când vrei, vino să-fi a- daug amănunte. Vino şi pentru mine. Simt lipsa unei partide de şah după masă.

— Luca?

— Nu-fi spun decât atât: a început al şaselea volum din Psihologia sexelor.

— Foarte bine. Sper că va merge până la douăzeci de volume.

- Să-l încurajezi. Uneori are remuşcări.

— Şi dumneata nu? Pentru că tot timpul ¡1 laşi singur? Au să te sfâşie mai târziu.

Marta Vladimir râse fără nici o teamă şi se depărtă înspre magazinul cu pneuri, călcând apăsat pe tocurile comode, pe când Filip Tironi, scuturând învăluirea de jenă care-l apăsase tot timpul, traversă strada în dreptul unei vitrine mari a cărei apă neagră ii trimise în faţă, ca o încurajare, silueta sa sveltă, bine prinsă în haina la modă.

Trecând spre calea Victoriei începu să fredoneze o arie în măsură iute. Era o bucurie simplă, liberă de gânduri, presimţirea neconştientă pe care creerul său de intelectual n'o tolera decât prea puţin.

Îndată, Tironi încetă cântecul, stătu să verifice, şi găsind destule probabilităţi presimţirilor, începu să se bucure conştient, adică chinuit, ca generalul care prepară victoria, obsedat de grija cea mare de a avea mai puţine pierderi ca inamicul.

Ir.

C Ă M I N U L

Paşi tineri suiau pe scări, în bătăi iu ti. Dida intră, împinse la loc uşa mai tare decât trebuia, şi căzu pe scaunul cel mai apropiat, exagerând o respiraţie dezordonată.

Ana, care prepara un ceai la fierbătorul electric, se întoarse pe siert, neştiind dacă trebue să se îngrijoreze sau nu.

— Trei etaje! reproşa Dida, apăsând două degete pe inimă.

— Şi plăcerea ta de a-ţi pregăti intrări cât de cât senzaţionale, râse Ana, uşurată. De ce-ai urcat fugind? I

— Eram grăbită.

Ana deveni serioasă.

— Aşa-i. Ai întârziat în oraş trei ceasuri, mustră ea. Cel puţin ai reuşit azi?

De două săptămâni, de când alerga, după indicaţiile Căminului, sau ale Micei Publicităţi, Dida răspunsese seara cu grabă şi cu un fel de satisfacţie: „Nu, nici azi. N'am noroc". De astădată ocoli răspunsul, tocmai fiindcă ¡1 avea bun. Repetă, trecând fără să-şi scoată pălăria, spre oglindă.

— Treizeci şi opt de trepte. Le-am numărat.

Aşteptând să fie gata ceaiul, Ana se aşeză, pri-

vind-o, cu aceeaşi, zilnic reinoită, mirare.

La optsprezece ani, atâta împlinire. De pe acum femeie care se cunoaşte şi care pretinde. Dar nu frumoasă, într'atât, figura ei în afară de combinaţiile clasice, cu ochi obicinuiţi cenuşii-verzi, dar cât de expresivi! – cu un nas ştrengar, adulmecând în vânt, sub care gura mică, rotundă, era prea degrabă tăiată, lăsând în jos loc prea mult bărbiei scurte, încăpăţînate. Era mai degrabă ceva care scăpa regulelor, farmecul viu care se dispensează de trăsături.

„Nu aşi voi, îşi zise Ana în gând. să am răspundere asupră-i.

În sine totuşi răspunderea se creiase, şi numai raţiunea căuta, slab de altfel, s'o scuture.

— Ti-ar plăcea mai mult o casă singură, în cine ştie ce cartier?

— Mi-ar plăcea aici casa, şi să am...

— Ştiu, automobilul şi celelalte. Ajută-mi să tom ceaiul. E doamna Vladimir alături.

— Poate îi este mai rău Tiei?

— Nu. Vizita obişnuită a doctoriţei. Dar nu mi-ai răspuns. Te-a angajat la Maison Frank?

-- Nu te îndoi. Doar mi-am scos pardesiul. Nici n'au mai încercat să-mi măsoare ialia, se roti, păunită mândră, în faţa oglinzii.

Îşi ridică brusc şi feutrul din cap, cu mâna desgolită de mănuşă, şi Ana înte'.ese, cu o neplăcere care era şi uşurare în acelaş timp, întârzierea Didei. Ondulările părului şi manicura, declarate indispensabile, fetele de sub grija ei şi le făceau singure, ajutându-se cum puteau, dar o manechină de magazin trebue să le aibă ireproşabile, aşa cum numai migala bine plătită a coaforilor le reuşeşte. Dida le avea acum astfel, cu preţul ultimilor săi bani, şi era fericită. Însă pentru Ana, părul a- cela schimbat, ondulele în salturi egale din creştet până pe umeri, închipuirâ un moment scoborî- şul rău unde după primul pas lunecat, urmează fatal şi ceilalţi.

— Dida. ai spus, nu-i aşa, că nu te anagajezi decât până după expoziţie?

Din ordinul doamnei Ana, proclamă Dida, ascuţit. Şi dacă vreau să rămân mai departe la Maison Franck? Câştig bine şi am un post uşor.

— Manechină la magazin, asta nu înseamnă că ai un post. Până în zece zile trebue să găsim altceva.

Ochii Didei se făcură răi.

— Ca să ai un post, trebue numaidecât să te ingheboşezi opt ceasuri pe zi deasupra unei maşini de scris sau de lucru?

Trebue numaidecât să sfârşeşti ziua moartă de obosealâ?

— Trebue, zise Ana slab, printre clinchetele serviciului de ceai cu care garnisea tava.

Dida o privi lung, uimită şi acuzatoare.

— Atunci spune-mi de ce.

Fără să ridice ochii, Ana luă tava cu ceaşca plină auriu şi vru să treacă dincolo. Dida, simţind-o invinsă, ii ţinu calea.

— De ce?

— Lasă-mă să trec, o împinse Ana cu o mână moale pe care mica răsvrătită o prinse în trecere şi o strânse cu înduioşarea iute cu care descoperi neaşteptat o suferinţă sau o slăbiciune, – dar în înduioşarea ei era totuşi mai mult închinare decât compătimire.

Dincolo, doctoriţa Vladimir întârzia la patul bolnavei. Zece zile de febră doboriseră trupul de fetiţă anemică. De două zile, convalescenţa corija: o- braţii reîncepeau gama trandafiriului, ochii îşi limpezeau apele albastre, părul sburda uscat în jurul tâmplelor. Lângă ea, Ana, şi chiar Marta, căpătau un zâmbet nou şi bun, de mame. Amândouă
îi erau străine şi abia aveau una opt, cealaltă zece ani peste cei douăzeci ai Tiei.

— A! astăzi sunt lalele roşii?

Dida avea totdeauna o luare-aminte de cunoscător pentru florile – palima Tiei – zilnic împrospătate în vasul de lângă geam.

— Îmi plac mai ales în sezonul

acesta. Douăzeci de lei firul.

Tia se roşi, ridicându-se pe perne.

— Vezi, doamnă Măgură!

— Pentru un bolnav, florile sunt medicamente, se scuză Ana, căutând din ochi aprobarea doctoriţei.

— Sunt medicamente, conveni doamna Vladi- mir. Dar Tia s'a făcut sănătoasă.

Dida rămăsese admirând şi, fără voe, prin graţia naturală, imitând ţinuta graţioasă a fiecărui lujer din buchet.

-Şi dacă domnul acela misterios trimite mereu?

Tachinăria gratuită a Didei care ştia tot atât de sigur că florile sunt darul Anei, lăsă un aer de jenă, ca apăsarea pe o durere. Marta, gata să facă o observaţie, se stăpâni şi se ridică să plece. Soseau la masă şi celelalte două protejate ale Anei, Natalia şi Lavinia, studente, una la Drept, cealaltă la Litere. Doctoriţa le scutură mâna bărbă- teşte, fără să se oprească. Cu toată graba, tre-

când pragul uşii, trase pe Ana de braţ în coridorul scărilor.

— Tace?

— Mereu. O jigneşte să fii curios de sufletul ei, pe cât se lasă de docilă să-i îngrijim trupul. De altfel, eu cred tot în ipoteza accidentului.

— Eu tot în aceea a sinuciderii.

— Taină bine închisă.

— Ai observat? Când plânge, câteva lacrimi care-i curg pe obraji, abia dacă dau idee de cele ce se varsă înăuntru.

— Nu eşti degeaba soţia unui

psiholog, zâmbi Ana.

— Tratatele lui Luca, citite în odae, n'ar fi dea- juns. Ca doctor am sub ochi viaţa, şi-i destul să fiu din când în când mai puţin doctor... Totuşi n'ar trebui, adăogă ea. Copila asta pe care n'am lăsat-o să-şi descurce singură necazurile, a căpătat dreptul să ne cearâ mai mult. Trebue să îngrijim să fie feridtă.

— Să ne mulţumim cu mai puţin: să nu fie nefericită.

Doamna Vladimir, care numea ,,crezul Anei" aceste din urmă patru vorbe, regretă că nu avea timpul să le contrazică pentru a zecea oară.

— Încă o săptămână, Tia mai poate rămâne să se întremeze. În timpul acesta, trebue să-i găsim serviciu.

— Cum? Domnul Vladimir?

— A angajat altă dactilografă. M'am supărat, bineînţeles. Nu l-am convins. Tia e distrată, face greşeli, întrerupe des. Totuşi m'am mirat, el atât de răbdător... Va avea salariul pe o lună înainte, cum se obişnueşte. Dar nu trebue s'o lăsăm neocu-

Ana privea în jos pe scări.

— Dida caută serviciu de două săptămâni.

— Dida, cu aerele ei de fată de boer.

— Aere?

— Încă mai mult, patronii nu vor fete de boer veritabile.

Vorbind, coborise câteva trepte, dai[1] se opri

— Am uitat, se întoarse ea spre Ana. O primă întrunire feministă din seria de primăvară s'a fixat peste zece zile. Aduci fetele?

— Desigur. Dar nu te înşela. Ele vin la spectacol. Afară, poate, de Lavinia.

— Au timp. Noi ne facem datoria să aruncăm sămânţa. Dar tu ai putea face mai mult, Ano. Puterea ta de muncă şi de devotament, ce forjă pen-

— Nici acum nu eşti mulţumită?

— Poţi mai mult, îi strigă Marta, de jos, so-

Ecoul scărilor repetă reproşul atenuat, ca un îndemn.

În sufragerie, Natalia pusese pe masă un tort mic şi anunţase simplu, pe cât poate vorbi simplu o fericire imensă.

— Am holărît nunta pentru întâia Duminică din Aprilie.

Fetele o îmbrăţişară fără convingere: „felicitări, fericire", contrariate că Dida, măcar de data asta, nu se putuse stăpâni.

— Ce nebunie faci.

Totuşi, Natalia nu se supără. Era stabilit şi-i părea un elogiu că se numea nebunie căsătoria ei cu Anton Vraca, sărac şi poet, nevoit, pentru trai, să se balanseze, cu sănătatea-i şubredă, între ziaristică şi avocatură, făcute fără elan şi puţin plătite.

La rândul său, Natalia nu avea decât cele câteva mii de lei pe care un unchiu bogat i le servea lunar cu menţiunea exclusivă „pentru studiul Dreptului", un capriciu, pe care unchiul, bancher şi estet, îl avusese dintr'o seară de mult, şi durase: profilul clasic al Nataliei şi emoţiile ei comunicative, la bară...

— Cu frumuseţea ta, mai spusese Dida.

Povară, frumuseţea ei. Cum se teme moştenitoa-
rea de milioane că numai banii au atras pe logodnic, aşa se temea Natalia că iubirea poetului-ar- tist nu era decât atracţie fizică pentru un corp şi cap perfect.

Dacă s'ar fi putut! Să devie frumoasă abia după

nuntă, aşa cum Toni era acum un om ca toţi, neînsemnat, dar aştepta de la viaţa lor de fericire în comun, inspiraţia şi realizarea unei abia începute tragedii lirice care neapărat avea să-l con-

— Şi Tia e frumoasă, gândi tare Natalia, tăcând cealaltă jumătate a gândului: „totuşi, n'a fost iubită, deoarece a voit să moară.

Dida, neridicându-se până la subtilităţile comparaţiei, preţui estetic:

— Tia e un obraz drăgălaş şi atât. Nu-i garantez frumuseţea decât până la douăzeci şi şapte, şi opt de ani, şi asta numai dacă renunţă la sporturi ca cel de zilele trecute, fttunci nu mai garantez nimic. Tia ar trebui etichetată „fragil". Pe când frumuseţea ta, Natalio, tăietura de daltă a profilului tău, a gâtului şi trupului, are să înfrunte vârsta, boala, oboselile, supărările...

— Destul, Doamne!

— Cât despre Lavinia...

— Lasă-mă pe mine.

Îşi apăra faţa negricioasă cu rotunjimea mată, palidă, pe care în patru ani de Bucureşti n'o pusese la încercare ca celelalte colege, nici măcar în glumă, să vadă cum i-ar şedea cu fard de teatru, cu păr neverosimil, roşu de mobilă, sau prefăcut în căiţi galbeni-albi, nici n'o trecuse prin ispita sprâncenelor smulse şi creionate asiatic, sau măcar prin o cât de mică din retuşările droguislice cu care se începe viaţa unei studente sosite dintr'un o- răşel înveninat de bârfeli, şi înfârşit slobodă ca un căluţ deshămat.

— Da, las-o.

— Tu crezi pe Lavinia urâtă? Noroc că sunt eu aci, expertul. Mie mi se pare numai că figura La- niei are ceva, nu neisprăvit, dar neisbutit, ceva de ébauche. Ni se arată ca printr'un văl care acopere strălucirea pielei, a ochilor, a zâmbetului, dar toate astea există dedesupt, vă spun sigur. În ziua când Lavinia va voi să fie frumoasă, va fi.

— Ce uşor.

— Nu-i aşa uşor, deoarece Lavinia nu vrea.

— E posibil?

— E adevărat, confirmă fata, scurt.

Natalia o ajută, văzând-o doritoare să schimbe vorba, dar nedibace.

— Eşti în vervă azi, zise ea către Dida. ăi găsit serviciu?

Drept răspuns, întrebata îşi sclipi ochii cenuşii de animal vioi, trase de pe pian şalul multicolor care ¡1 acoperea în diagonală, îşi înfăşură strâns bustul şi şoldurile, lăsându-l să alunece pe podea ca o trenă, apoi ridică o mână la piept, alta înainte, încremeni pe buze un zâmbet de figurină şi începu să păşească sacadat, cu gâtul ţeapăn, cu mâna întinsă despicând aerul.

— Tot n'ai răspuns, zise Lavinia, plictisită de ceea ce i se păreau iarăşi „strâmbăturile Didei".

— Ba da. Vă răspund.

— Te-ai angajat la vre-un teatru?

— Debut senzaţional Joi 10 Martie, ora 16, trâmbiţă Dida, exagerându-şi poza. Am să

vă a- duc invitaţii.

Celelalte două se priviră nedumerite. Lavinia păru şi dispreţuitoare.

— Figurantă la Tânase?

Cumințită deodată, Dida îşi scoase şalul, îl aşeză la loc şi făcând un botuleţ mai mult nostim decât înciudat, isprăvi gluma.

— Am primit să fiu pe timpul expoziţiei de modele, manechină la Maison Margot Franck.

O mică tăcere pluti şi căzu greoiu.

— Cunosc pe Margot, zise Natalia, împrăştiind jena. De pe când era jupieră întâia la celebra Madame Aloes. Mătuşă-mea, când eram mică, mă lua cu dânsa, pesemne ca să mă iniţieze în plictiseala

unei femei de lume nevoita să-şi facă opt rochii pe sezon. Acum cinci ani, Margot mai lucra acolo. Faima ei a fost iute şi surprinzătoare. Madame Aloes ii poartă desigur rancuna unei jumătăţi de clientelă pierdute.

Dida repeta de două minute în gând: Madame Aloes, Aloes... Aşa cum ai vedea venind, încet, pe cineva de departe, ea găsi pe madame Aloes în imaginea pachetelor preţioase care soseau cu eticheta aceasta franţuzească acasă, în Tecuciul fără croitorese de lux, pachete din care mama scotea cu emoţie mătăsuri şi tuluri, brodate, perlate şi aranjate după ultima modă. Iar după aceasta, seara, Dida aştepta obişnuită ceartă între părinţi.

— De ce nu-i plac tatei rochiile matale? întreba fetiţa, de pe-atunci fascinată de luciul mătăsii scumpe.

— El pierde zeci de mii de lei la club, răspundea mama printre dinţi, şi mie îmi face scene pentru câteva mii. Lasă, suntem bogaţi, svârlea ea apoi către Dida, ferindu-şi ochii.

Cinci ani de atunci. Atât cât îi trebuise fostei domnişoare Margot să răstoarne faima casei Aloes. Dida, crescută mare acum, şi orfană, îşi potrivea singură pe trupul perfect stofe eftine şi trebuia să mulţumească în seara aceia norocului că găsise un post provizoriu care regula plata pensiunii pe luna trecută. Simţi că şi bucuria acestei siguranţe era pe sfârşite şi că îndată va începe neliniştea pentru pensiunea pe luna viitoare, fiiciodată încă, în săptămânile cât

stătuse fără serviciu, n'o doborîse atât tirania lui aii şi mâine, ca acum când arcul neliniştii n'o mai silea trează şi îmbărbătând-o cu

În tăcerea gravă care despărţise în gânduri diferite pe cele trei fete alăturate, ca după uşi cu zăvor, Ana, cu zâmbetul ei bun pe faţa odihnită, fără pudră, intră ca o alinare.

Slujnica o urma, aducând la masă.

LA AL ŞEASELEA OP DESPRE DRAGOSTE

Filip Tironi găsi pe prietenul său Luca Vladi- mir, dictând. Cu înălţimea lui slabă, ascetică, avea totuşi o tinere{e neobişnuit jovială, când, oprindu-se din mersul prin odae al improvizării, se înclina deasupra dactilografei, un spate rotofeu, cu ceafă roşie asudată şi fire albe în conciul demodat.

— Domnişoara Tia?, Nu, s'a restabilit. Are acum alt post, la o bancă. Am angajat pe domnişoara definitiv.

Trecură alături, în alt birou, mai mare şi luminos, încărcat ca şi celalt de manuscrise, caete şi cărţi răvăşite.

Doctorul şi savantul Luca Vladimir avea totdeauna două lucrări în curs şi atmosfera aceasta de dezordine era parcă o condiţie balansatoare pentru spiritul aşezat şi meticulos al operelor sale. Tironi îşi plimba peste tot zâmbetul său ironic.

— îmi plăcea, venind aci, să găsesc buclele nebunatice şi născiorul cărn al domnişoarei Tia. contrazicând studiile tale severe. Domnişoara asta nouă nu-i dactilografă.

— Scrie admirabil. Repede şi

corect.

— Şi sunt sigur că nu găsea serviciu.

— De trei luni. Cum ştii?

— Foarte simplu. Dactilografía e o specialitate pentru fete tinere, frumuşele, cu braţe rotunde, priviri istețe, şi uşurele în totul. Când au fasonul angajatei tale, se fac altceva, guvernante la copii sau menajere la celibatari în vârstă. Profesiunea nu-i totdeauna chestie de aptitudini şi cunoştinţe, ci şi de aspect. Domnişoara Tia era în privinţa a- ceasta, dactilografă desăvârşită.

— Totuşi nu era din tagma celor uşurele în totul, rosti, regretând indată, Luca, temându-se că Tironi va insista.

Desigur, Tironi insistă.

— Ziarele au vorbit de un accident, şi pe urmă au pus ipoteza sinuciderii, *ftm* fost uimit să te văd detaşat de un fapt care interesează tratatele tale.

— Capitolul sinuciderilor ¡1 am excesiv de bogat.

— Ca om atunci. Așa cum sunt și cu curios. Pentru ce?

— Dar fetita asta, dragă Filip, nu te interesase, se întoarse brusc spre fereastră, Luca.

— Poate că da. Când o femeie începe să mă intereseze, mi se pare că o recunosc mereu în alte figuri. Venind la tine, am văzut, adică mi s'a părut că văd, pe domnișoara Tia, în cofetăria din colț, la o masă de lângă geam, parcă fixată acolo de ceasuri. Și ea desigur că nu prididește reproducând în șase exemplare calculele anoste ale noilor șefi de la bancă.

— Nu te-ai înșelat. Ea era. În fiecare zi, stă ceasuri întregi acolo. Postul de la bancă? Mă întreb și eu. Marta nu știe încă nimic.

— Atunci, fără să-mi iau tonul tău cavernos, putem reconstitui: amorul nefericit, încercarea de sinucidere, salvarea de la moarte, nu și de la iubire. Domnișoara Tia speră încă, și nefericitul preaiubit stă prin împrejurimi.

Luca, încă întors spre geam, tăcu. Tironi în spatele lui, îi puse mâinile pe umeri, incleștându-l a- fectuos. Vocea lui găsi ca totdeauna fiecărei fraze, intonația care lovește la țintă.

— Rău, dragă Luca, să răsplătești obișnuitele mele confidențe cu tăceri misterioase ca asta de a- cum. Vorbind, și țepii remușcărilor îi scoți în acelaș

Chipul lui Luca, întors de la geam, mirã pe prietenul prea vorbăreț.

— Remuşcări? zâmbea el, nevinovat.

— Aşa-i, nu, deoarece drama s'a sfârşit bine. Mai urmează plictiseala epilogului, până ce şi iubirea din faţă se va descuraja. Dar poate nici n'a fost dramă. Ca în film, eroina, aruncându-se înaintea tramvaiului, – ce prozaic mijloc! – a calculat distanţa în care vatmanul avea timp să fâneze.

Luca avu un gest enervat.

— Supoziţii.

— Atunci spune, explodă celalt.

Luca se întoarse spre geam, care rămăsese aburit de adineauri, îl şterse cu palma şi limpezi perspectiva.

— Până acum zece zile, reveni el spre Filip care aştepta, aş fi putut spune doar că dactilografa mea face tot mai multe greşeli la transcris. Dacă m'ar influenţa privirile umezi şi tremurările de mâini, probabil că aş fi văzut mai mult. Dar n'am văzut nimic. A doua zi după accident, care n'a fost accident, mi-a sosit prin poştă o scrisoare naivă şi prolixă. Eterna nevoe de a descărca prea-plinul sufletului. Am aflat deci şi eu. Apoi am diagnosticat cazul, căci întâmplător am aflat şi antecedentele. Dacă n'ar fi complect, în studiul meu, capitolul si

nuciderilor, după cum ţi-am spus, iată cum ar glăsui fişa.

„Tia Condrea, 20 de ani. Natură emotivă. Ereditate încărcată. Psiho-nevroză cronică, exaltată în urma morţii recente a mamei sale. Stare acută de „receptivitate" din cauza căreia s'a îndrăgostit maisdiv de primul bărbat ce i-a vorbit de dragoste. Glumesc, schimbă tonul Luca, fiindcă niciodată nu i-am spus de dragoste mai multe fraze decât acelea ce-i dictam pentru noul meu op Amorul în secolul trecut. Şi apoi, nu pun desgustul ei de viaţă numai în seama dragostei. Mai bine să-ţi

Luă de pe masă o foae dactilografiată:

„Sinuciderea tuturor disperaţilor cere, după părerea mea, o stare anume de exaltare. Ea se produce din când în când, la emotivii latenţi, dintr'o cauză bineînţeles, dar uneori foarte mică, determinând totuşi ruptura instinctului de conservare.

Filip îşi însuşi tonul şi expresia livrescă a prietenului său.

— Ştiinţa voastră s'a mărginit oare să claseze sinuciderea printre maladii şi să-i cerceteze fazele cu lupa pentru îngroşarea tratatelor?

— Remedii? Desigur. Odihnă, aer curat, băi. regim alimentar fără toxine.

— Ce aridă făptură e un om de ştiinţă. Să alini un chin sufletesc cu regim vegetarian.

— Şi persuasiunea, sfaturile,

sugestia. încercări.

— Care nu ajung. După mine, trebue o schimbare totală a felului de viaţă. Trebue fiinţei deprimate fiindcă a avut iluzii, renaşterea iluziilor. Iubirea nu se vindecă decât cu o altă iubire.

Un vechiu sistem se practică încă, empiric. Fata, îndrăgostită greşit, repede măritată cu o brută oarecare, vrednică s'o vindece de romantism.

— Nu O nouă iubire am spus.

— încep să...

— Care să-i destindă sufletul şi trupul.

...să înţeleg.

Când va adopta şi medicina mijlocul natural de a învia plăcerea de a trăi?

Nu te mai scuza. Cură medicală, înţeleg. Şi va fi dublă.

— Oare mă clasezi şi pe mine printre exaltaţii tăi?

Printre obsedaţi. Nu afli că o femee duce lipsă de iubire fără să te oferi s'o împlineşti.

Privi la ceas.

— Acum e târziu. La şase, e de presupus că băncile s'au închis şi doamna Ana Măgură nu tolerează întârzieri fetelor din pensiune.

— Ana Măgură, iarăşi? Doamna Vladimir îmi vorbise de prietena ei pe un ton romantic şi iată că-i descoper laturi comerciale.

— Eşti la a doua descoperire greşită. Comerţul acesta nu-i aduce doamnei Măgură decât felicitări şi strângeri de mână din parlea comitetului societăţii „Apărarea fetelor".

— Pe care o vicepreziideazâ soţia ta.

— Exact. Căminul societăţii nefiind destul de larg, s'au dat grupuri de câte trei, cinci sau şase fete în grija unor doamne, dispuse să adauge şi mijloacele lor la puţinul ce-l dau fetele, sau societatea.

— Ciudat.

— Ideea a avut-o Marta.

— Nu ideea. E ciudat că s'a găsit cine s'o pună în practică.

— Dacă te-ar interesa mai deaproape activitatea atâtor societăţi de ajutor, ai găsi lucruri şi mai ciudat-frumoase. Unghiul sub care ţi se arată ţie femeile, fiindcă aşa le vrei, nu-i cel mai favorabil lor.

— Dar e cel adevărat. Ce este slujirea aceasta, sau devotament cum o numiţi, umilirea celui tare în faţa slabului? Operele acestea numite de binefacere, sunt de răufacere pentru sine. Jertfa în afară de cămin, compune femeii o viaţă artificială.

— Fiindcă jertfită o voim şi se vrea, iată, femeia s'a săturat să-şi închine toată viaţa aceluiaşi soţ nevrednic şi nerecunoscător. Binefacerea colectivă rentează cel puţin 5Qo/₀ afecţiune.

— Te-a convertit doamna Vladimir.

— Se poate că-ţi repet chiar

vorbele ei. Eu sunt atât de ocupat. Nu-mi văd decât de studiile mele.

— Şi eşti însurat.

— Din fericire, cu o femeie care nu-mi cere decât să-i las aceeaş libertate în munca ei.

— Şi avefi un copil.

— Mă întreb dacă n'a venit timpul acelor mari case comune unde copiii tuturor să crească anonimi. Copiii tării. Totuşi fetiţa noastră ne este dragă.

— Văd că trebue să mă hotărăsc să încep lupta, zise Tironi după o pauză.

— Lupta?

— O declarasem doamnei Vladimir acum două săptămâni, în glumă. îmi dau seama că poate fi jucată serios, aproape obligator. Văd pe sofia ta astăseară?

— Ştiu eu? A, mi-a spus. Dineu şi reuniune feministă astăseară la doamna Zanta, în vederea congresului. Regret. Ai fi rămas cu noi.

— Cu tine rămân. Eşti invitatul meu, fără discuţie, închide tratatele te rog. înainte de masă, îmi place să privesc lumea de pe Calea Victoriei.

Din strada Cometelor, unde locuia Vladimir, traversară spre centru. Calea Victoriei ii primi cu alaiul de primăvară al automobilelor ce veneau de la Şosea, odată cu seara. Sgomotul, aglomeraţia, ae-

rul mai încălzit cu cât înaintau spre inima oraşului, ¡1 impresiona altfel pe Vladimir, rar plimbăreţ, ca pe celalt, adevărat bucureştean, cuprins în atmosfera aţâţătoare ca într'o bae ferbinte, devenită plăcută prin obişnuinţă.

În dreptul Ateneului, avură surpriza Buick-ului doamnei Vladimir care înălţă un gest alb de la volan, viră, stopa lângă trotuarul grădinii.

— Trebuia să mă întorc mai de vreme şi vă găseam. M'a silit Ana să intrăm o jumătate de ceas la Maison Franck. Expoziţie de modele. Vezi, Tironi, încă tot ne ocupăm de toaletă şi de frumuseţă. Mai era şi altceva, e drept. Una din protejatele Anei evolua, manechină, în lipsă momentană de alt serviciu. Ai văzut-o la mine, Luca. Dida Roznov, un diavol brun, splendid de altfel.

— Roznov? întrebă Tironi, privind departe.

— Te gândeşti la bogătaşul care s'a împuşcat acum cinci ani? Era tatăl ei. Sărăcise.

— Manechină? Aveţi nostime idei de protejat fetele societăţii.

— O! Cu educaţia morală ce-o capătă la noi, s'ar putea duce, pentru câştig cinstit, să danseze ia varieteu, fără să se murdărească.

— Mai bine să nu încercaţi experienţa.

— Am să te numesc şi n'o să-ţi placă „omul vechiu".

— Pentru lume veche, cu aparen[e noi.

Se despărţiră, ca totdeauna, cu o umbră de duşmănie sub gluma şi înfruntările prietenoase.

Luca şi Tironi îşi urmară drumul spre Capşa, se opriră un sfert de ceas lângă peretele dublu, de zid şi de privitori masculini, prin faţa cărora, se perindau ca la o altă expoziţie, de rochii, de capete şi de picioare, femeile primăverii bucureştene – apoi, înapoindu-se cu un pas mai iute prin lumea care începea a se rări, odată cu închiderea magazinelor, intraară la Muntenescu, în sala plină de lumini a celebrului restaurant.

DE LA „MAISON FRANK" MAI DEPARTE

Faimoasa „Maison Franck" începe fiecare anotimp cu alarma expozițiilor sale de modele. Pentru bucureștencele care încearcă temperatura cu un braț scos pe fereastră, și privesc cerul numai din automobil, invitațiile pe carton alb și albastru culoarea-emblemă a Casei Franck — au devenit un fel de barometru. Se schimbă moda s'a contopit într'o noțiune cu se schimbă vremea.

Mult mai departe însă decât acest cerc privilegiat, se ramifică interesul pentru moda nou lansată. Altfel, la zilele fixate, magazinul de jos al doamnei Margot, scara, culuarele și cele două saloane de la etaj, toate tapisate și așternute cu albastru, n'ar oferi aspectul și proporții de asediu.

La un loc cu bogătașele, sunt sutele de femei

care nu cunosc automobilul decât ca omnibus spre biroul, catedra sau atelierul unde-şi trec orele din zi, şi pentru cari, fiecare nouă modă – povară, problemă, faţă cu resursele lor, – nu converteşte totuşi, nici pe cele mai cumpătate, la ideea timid emisă din când în când, a costumului unic.

Femei, cari s'ar supăra de o atingere cu cotul în aglomeraţia străzii, cari s'ar retrage cu desgust din pragul rău mirositor al unei săli prea populate, şi pe cari le-ar revolta o aşteptare de zece minute, năvălesc în zilele acelea, supunându-se de la ora două după amiază pânăla nouă seara, la toate trele supliciile, şi îndurându-le cu o exaltare satisfăcută de. martir.

Acei cari preţuiesc moda femininâ ca lucru de prisos, izvorâtă din lipsă de ocupaţie, din puerilitate, capriciu, tendinţă de a risipi, – şi condamnată să dispară –, pot verifica şi modifica judecata şi prognosticurile lor la vreuna din aceste expoziţii.

Figurile atente şi serioase, minţile concentrate să observe şi să reţie, atâta timp, încordare, perseverenţă şi bani, cheltuite pentru un nou mod de a croi şi de a purta stofa, de mai 'nainte destinat şi acest nou mod căderii, îi vor întoarce spre noi perspective.

Nu poate fi numai un mereu reînoit prilej de speculă negustorească, nici o nevindecabilă autoînşelare femininâ, Moda. Trebue duratei ei de mit

de ani o realitate, o justificare, eterne, în fafa cărora obiecţiile opuse cad, aşa cum cad acelea împotriva nevoii feminine de tinereţă şi de frumuseţă pe care le-ar opune vre-un misogin.

În ultimele zece minute ale după-amiezii de expoziţie, Dida Roznov, în picioare de şase ceasuri, dar nesimţind oboseala, în timp ce pirueta fericită prin faţa oglinzilor de cristal, şi prin acelea mai măgulitoare ale ochilor aţintiţi, – observă pe patroană vorbind de aproape unui domn bătrân, încă frumos, cu barbă albă lungă, drept şi decorativ ca un general de rezervă, şi care o privise pe Dida stăruitor, de un ceas de când venise.

„Un client, oare. pentru rochia de voal roz? se întreba ea, mâhnită.

De fiecare din toaletele îmbrăcate, se ataşa pe rând, scoţându-le cu părere de rău, deşi uitând apoi de ele, repede. Toată greaua povară de nostalgii şi dorînţi de lux, adunată în atâţia ani de rochii eftine, se concentrase la urmă în toaleta splendidă de serată cu care se încheia defileul.

Bătrânul era simpatic şi desigur bogat. Dar cărei femei ar fi putut să-i vie tot atât de bine rochia, frumoasă mai ales pe corpul ei perfect, – rozul dulce indicat sub revărsarea părului ei negru, pe gâtul ei...

Niciodată nu se iubise atât, ca sub sutele de ochi ricoşând admiraţia.

Totuşi, închipuindu-se un moment rămasă numai cu frumuseţea, Dida nu se mângâie. Trebuia şi cadrul. O înţepă ca un ac gândul că peste cinci

minute va trebui să pue pe ea pardesiul uzat. În clipa aceea, patroana o strigă.

Părăsise de altfel, asprimea de patroană.

- Domnul Manciu dorește să știe dacă ești într'adevăr fiica lui Niculai Roznov din Tecuci, pe care l-a cunoscut.

Desigur, dacă v'am spus, îngână Dida, ruşinată tardiv de limbuţia fudulă din ajun.

— Domnişoară, am fost un bun prieten al tatălui dumneavoastră. Iini da(i voe să vă sărut mâna. Sunt foarte emoţionat. V'am t'nut pe genunchi când veneam în treacăt, la moşie, la Roz- novi. Vă aduceţi aminte?

— Nu. Nu-mi aduc aminte.

— Desigur. Era[i atât de mică. Şi frumoasă de pe-atunci. Aş dori să vă fiu de folos. Tatăl durrii- tale, ca prieten mai tânăr, îmi asculta totdeauna sfatul. Aş dori să vă fac măcar o bucurie, astăzi. Vreţi să luaţi masa cu mine? Sunt om însurat, cu

— Dacă e un prieten al familiei, îmboldi Margot, zâmbind ezitării Didei.

— Poate voiţi să anunţaţi acasă, rudele.

— Stau în gazdă, nu la rude.

— A, perfect. Vroiam să zic, ce rău! Printre străini. Dar atunci sunteţi liberă de tot.

— Nu tocmai. Trebue să anunţ.

— Un telefon, dădu ideea, Margot.

Când Dida intră dincolo, în biurou, zâmbetul patroanei dispăru. Bărbosul nu mai era general, ci, ca şi Margot, om de afaceri.

— Dacă mâine cumpăr rochia, ce preţ?

— A, pentru dumneata... Toaleta e splendidă, dar ce-i mai de preţ...

Îşi stăpâni urmarea. Dida se întorcea, parcă ino- rată la faţă.

— Am anunţat. Mă duc să-mi schimb rochia. Bătrânul o opri, încercând cu blândeţe şi drept

— bine simulate – de părinte, carnea tare a braţului gol.

— Doamna Margot e atât de drăguţă să ţi-o lase împrumut până mâine dimineaţă. Am bănuit că ai fi încântată să o păstrezi şi am rugat-o. M'am jurat să-ţi fac o bucurie şi atâta pot.

— Până mâine, rochia asta frumoasă? se bucură răsfăţându-se, Dida. Toată noaptea am să stau la oglindă. Mergem? Ah! trebue să-mi pun pardesiul.

— Şi sorti-ul de catifea il poţi pune, dărui viclenia lui Margot.

— Şi sorti-ul? O, mulţumesc...

— Da, va fi posibil, şoplră în urma ei, cu priviri de strategi, patroana şi domnul Manciu.

Când taximetrul stopă în faţa uşii luminate a restaurantului Muntenescu, Dida se trezi ezitând instinctiv.

— Înţelesesem că mă inviţi acasă la dumneata. Eşti însurat, ai copii, mi-ai spus.

— Desigur, am să te invit şi acasă. Dar ne- vastă-mea e suferindă acum, ce distracţie

iți ofeream? Copiii mei sunt mari, studiază. Sunt om bătrân, Doamne. Ai încredere.

Intrară, la braț, în sala plină, ca un tată cu fiica adusă pentru prima oară în lume.

Intrarea făcu într'adevăr impresia aceasta de senzație. Dida, deși obișnuită cu admirația străzii, se înclina cu o neliniște sub atâtea priviri pe cari le simțea confuz nu numai admirative, dar stăpânitoare și evaluând. Domnul Manciu împărțea în dreapta și'n stânga saluturi de sărbătorit. Dida se calmă cu mirarea fericită de a avea un însoțitor atât de cunoscut.

Amețeala serii împlini restul. Luminile, privirile, eleganța localului, mâncările scumpe și servite desăvârșit, o cuprindeau ca o aducere-aminte, ca o repetare a unor rituri dedemult. Aceasta era viața, nu sarbedele seri cu lectură, radio și lucru pe genunchi, distracție utilă, devenită silnică. Mai bine să trăiască singură, se gândise uneori, și acum gândul poruncea. Pentru seara aceasta de libertate, câte întrebări plicticoase mâine? Ana arătase și prin telefon o nemulțumire. De unde acest prieten vechi care nu existase până atunci? Ea închisese aparatul. Ce comod mijloc de conversație, telefonul.

Se încruntă puțin, descoperind la o masă, nu departe, figura rasă, americană, a doctorului Vladimir. O mai recunoștea oare? D a, o recunoscuse, dar salutul nu venea. O arătase discret prietenului de la masă. Ea nu cunoștea pe Tironi. De ce se mira atât domnul acela?

Aproape le auzea, după schime, conversația.

— Dida Roznov? Apărarea fetelor

se chiamă societatea? Titlul e frumos, râdea Tironi. Şi Man- ciu face parte din ea?

— Mă mir ca şi tine. Marta o lăsase, cum ai auzit, evoluând la Margot.

— Ei bine, şi-a continuat evoluţia.

— Suspect.

— Dimpotrivă, lămurit.

— Bătrânul acela îmi pare periculos.

— O, el totdeauna a avut reputaţie de soţ fidel şi de bun tată de familie.

— Atunci?

— Trebue şi el să trăiască. Banii plasaţi în afaceri de fete tinere rentează cu camătă. Priveşte atâţia ochi de păsări de pradă, împrejur.

— Dar e monstruos.

- Am o idee. S'o punem în curent şi pe doamna Vladimir. O mai găseşte telefonul acasă?

Luca se gândi că ceea ce Tironi plănuia ca o mică revanşă răutăcioasă a convorbirii de pe stradă putea fi o faptă folositoare, mai mult, obligatorie. O indignare surdă clocotea în inima paşnică a doctorului.

Du-te. În lipsă, poţi chema casa Zanta. Am impresia că fata e inocentă. Vorbeşte lămurit. Să nu presupue că ar fi o glumă.

— Cum te exci{i. Crezi că împiedicăm ceva? Totul urmează cursul normal.

Se duse, legănându-şi mersul, strecurând un zâmbet pe sub gene spre Dida, în timp ce înclina un salut slab spre cel obsechios al bătrânului.

Când se întoarse, după trei minute, avea însă

— Doamna Vladimir s'a alarmat încă mai mult ca tine. Are s'o anunţe pe Ana Măgură. E nostim, totuşi, adăugă, răsturnându-se pe scaun, ţinând la rolul de sceptic zeflemist.

- Serveşte-te, o îndemna mereu pe Dida, bătrânul. Mănânci ca o păsărică. Spune-mi cum îţi treci ziua. Nu eşti decât de-o săptămână la Margot,

aşa-i? Eşti tăcută. Desigur că te plictiseşti. Parcă n'ai dreptate? Am să invit la masa noastră pe ci-neva. Să nu protestezi. Înţeleg că un moşneag ca mine... Tinereţe! Tinereţe! strigă el pe un domn elegant, cu aer nătâng, cu care păruse a schimba mici semnale până atunci.

Domnul Hogan, căruia nu i se adusese încă masa, veni, exagerând în saluturi o ceremonie a- leasă.

— Domnul... Tinereţe, băiat de elită, serios, frumos, generos, Înţelept...

— Un piedestal imi mai trebue, rădea Hogan, cu toţi dinţii, aşezându-se la stânga Didei, care. timp de jumătate de ceas nu se simţi de loc bine, ţintuită de la distanţă de privirile întunecate ale lui lui Vladimir, şi cele ironice ale prietenului lui, directe acum, fără să se mai ascundă.

Deodată, o parte din clienţi, acei care mâncau stând cu faţa spre intrare, rămaseră cu privirile fixe, turburate. O femeie venind singură într'un mare restaurant nu-i încă un lucru obicinuit la noi, dar nici nu mai conţine nuanţa de bravadă

care impresionează.

Femeia care intrase, rămânând în uşă câteva clipe, ezitând ca un comedian cu trac, impresiona totuşi, apariţia ei contrastând cu atmosfera uşoară şi de bună dispoziţie pe care o are un local plin, select, unde toate gurile mănâncă.

Rămăsese puţin în uşă. Era îmbrăcată într'un negru modest, înaltă, blondă, de o frumuseţe dease- meni modestă. Scruta lumea de la mese cu o încreţitură abia perceptibilă intre ochi. A, da, ochii impresionau, abia pe urmă iţi dădeai seama, privirea lor închis-albastră peste tot obrazul, ca un abat[1] jour violet, îmblânzind lumina vie, şi apoi surâsul, mai ales surâsul ei îndurerat care îşi făcea drum spre mese, comunicativ şi inoportun.

Doctorul Vladimir atinse braţul lui Tironi.

— Ana! anunţă el solemn şi cu oarecare uşurare.

Filip o privea de câteva clipe fascinat, presimţind.

— E întocmai aşa.

— Cum o ştiai tu ca fată de liceu, întrebă Vla-

— Nu, nu m'am gândit de-atunci.

— Dar de-atunci n'ai mai văzut-o, spuneai.

— E aşa cum...

N'avu timp să explice. Ana îşi zărise protejata, se apropie, trecând pe lângă masa lui Vladimir cu un salut uşor, şi se ivi în faţa Didei, care, cu spatele spre uşă, nu ştiuse ce se petrece.

— Anal

Domnul Manciu prinse numaidecât situaţia, din strigătul Didei în care era umi'inţă şi bucur.e în acelaş timp. Se ridică, fricos, dar îndată ce văzu că în spatele Anei nu se profila nici o siluetă de bărbat, se linişti. O femeie are totdeauna interes să nu facă scandal, de-ar avea şi douăzeci de bune motive. Se ridică, galant şi ipocrit.

— O cunoştinţă? Vă rog, luaţi loc, oferi, ipocrit.

Ana se aşează, hotărită cum venise să vorbească, dorind în acelaş timp să nu atragă atenţia şi să fie calmă.

— Eu sunt o invitată de drept. E locul meu lângă Dida.

— O femeie frumoasă e totdeauna la locul ei.

Severitatea Anei nu-i clătina cumpătul. Bătrânul era edificat, din scurtele explicaţii ale Didei, asupra acestei protectoare de fete tinere. Se înveselea, repetându-şi: nimic mai mult decât o femeie singură.

Întinse, cu o politeţă perfectă, lista de bucate.

— Vă sfătuesc, pentru început, salada aceasta de...

Ana respinse, cu un gest nervos, lista. Începea să-şi piardă măreţia. Venise să înfrunte o discuţie, protestări, ostilităţi, dar tăcerea supusă a Didei şi gentileţea bătrânului cu înfăţişare atât de convenabilă îi ruşinau presupunerile. Tânărul Ho- gan făcuse de departe un semn chelnerului

care-i aducea por(ia şi trecuse să mănânce la masa lui. Mai rămânea insă rochia splendidă şi scumpă care degrada corpul Didei.

— Spuneam că e dreplul meu să fiu aci. Să fi fost. O fată tânără nu-i niciodată poftită la restaurant fără mama ei. Am lângă Dida rolulde mamă, de protectoare, şi dumneata erai dator să

■ ■ Dacă toate mamele ar fi atât de tinere şi frumoase desigur că ar fi o plăcere dorită prezenta lor.

De alături, Vladimir şi Tironi urmăreau duelul acesta inegal şi inutil, doctorul cu tristele, Tironi, cu o nervozitate crescândă. Ar fi voit să fie el lângă Ana, bărbatul în fata căruia calmul ironic al lui Manciu s'ar fi clătinat, dar omul de lume tempera pornirea cavalerească. Nu pulea face scandal cu un om ca acela, tolerat în societate pentru servicii, pe care a doua zi fiecare era liber să le uite şi săle dispreţuiască.

Apoi, Ana nu-l mai cunoştea. Şi el, dimpotrivă, cât de bine o recunoştea. Nu, cum şi.spusese, pe mica Ană din liceu, dar pe aceea cu care doamna Vladimir îl momise într'o zi, plănuind desigur, în orgoliul ei, o nouă înfrângere masculină. Descoperea că de-atunci o avusese mereu în gând, o făurise, corp şi suflet, cu o romantică obicinuinţă subconştientă de a făuri un ideal, cu încrederea lui răbdătoare de a da formă idealu'ui ca unui lut supus. Încă odată o femeie ii apărea deasupra celorlalte, nobilă şi simplă, tare şi bună, frumoasă şi

inaccesibilă. Eternă contrazicere, în acelaş timp, gândul aprins îi pregătea ca o cunună, căderea ei în rândul tuturor.

Vocea joasă a lui Vladimir ii răsună în urechi ca de departe, odată cu romanţa lăutarilor oacheşi din fundul sălii.

— Mi s'a spus că nici restaurantele mici n'au putut menţine muzica servită prin radio. Taraful de ţigani sau banda de jazz, chiar de mâna a doua, publicul le preferă. Sunt vii. Oamenii vor să vadă, chiar şi muzica. La ce te gândeşti, Filip?

— Da. Oamenii vor să vadă. Nu le ajunge să viseze. Vor să vadă şi să pipăie.

Când întoarse capul, la masa din stânga nu mai era decât Manciu, regulându-şi deficitul serii în faţa gerantului respectuos care reflecta totuşi zâmbetul convergent al tuturor domnilor „Tinereţe" din jur.

PRELUDII

— Ce s'a mai întâmplat?

Ana lăsă condeiul şi veni spre fetită cu o grabă care desmintea liniştea voită a întrebării.

Mica Ita plângea. Îmbelşugat, fără nervi şi fără sgomot, ca apa care se revarsă lin peste matcă. Arătă genunchiul unde trei picături de sânge însemnau drumul unei sgârieturi ca trei boabe de mărgean puse pe aţă roşie.

— Doc-to-rie, silabisi printre sughiţuri, ca să-şi îndreptăţească mai mult venirea.

Ana se şi dusese spre un dulapaş, deschizându-l.

— Care nu ustură tare.

— Ştiu, n'ai grijă.

Îndată ce Ana se aşează pe divanul jos, fetita i se cuibări iute în braţe, acaparatoare, ca şi cum abia aşteptase clipa. Întinse genunchiul pe care Ana

apăsă vata udă, îngânând mustrările blânde care asemenea antisepticului slab, ustură pulin şi fac bine.

— Vezi dacă nu bagi de seamă. De ce fugi prea repede?

Pentru fetită, de îndată ce fu la adăpostul braţului cald al „Nanei" şi în învăluirea glasului blând, spaima căderii şi rana de la genunchi deveniră întâmplări uitate-, totuşi, ca să prelungească apropierea aceea dorilă, prelungea şi plânsul cu câte-un suspin tardiv şi neverosimil.

Ana îi legăna uşor trupul mic, fierbinte de soare. Era plînuţ peste tot, fără să fie gras, de nu i se simţea osul nici la genunchi, nici la cot. Capul era un ghem rotund pe care ochii căprii cu orbite la suprafaţă, nasul cârn, guriţa proeminentă, păreau aruncate.»In grabă, aşteptând de-acum înainte modificările.

— Dacă ar fi a mea, aş iubi-o oare mai mult? se întreba Ana, încercând cu gândul cât se poate iubi trup din trupul tău, ea care nu se iubea pe sine.

— Dragostea pe care o dai unui copil, îşi zise, nu te temi că va fi nesocotită. Copilul nu se înşeală şi nu-l înşeli. Ita mă iubeşte pe mine nu pentru că am un chip plăcut, vorba dulce şi bomboane în poşetă, ci pentru că a simţit sigur cât o iubesc.

,,Ce sunt exagerările astea?" se supărase într'o zi Marta Vladimir când Ana înăbuşea în sărutări pe Ita .

„Copiii trebue oteliţi din timp", declarase apoi. sentenţios. Eu am crescut fără mamă şi mi-a prins

Frânate de dorința Martei, chiar și acum, în absența ei, iubirea Anei și iubirea copilei se contopeau fără vorbe și fără îmbrățișări, dar tot atât de deplin. Lacrimile fetiței secaseră de tot, pe când era rândul Anei să simtă începând duioșia lor sub pleoape.

Ușa rămasă crăpată în precipitarea intrării de adineauri a Ilei, scârțâi.

- Pot să intru?

Ana cobori iute fata din brațe și întinse mâna lui Tironi fără să zâmbească. Pregătise din ajun o frază tăioasă în contra insistențelor de-o săptămână ale acestui domn fără treabă. O rosti degrabă, însă redusă, și ferindu-și ochii.

Doamna Vladimir nu-i niciodată acasă la ora asta.

Tironi se înclină zâmbind, fără să dea altă importanță vorbelor, ca și cum lua act de o formalitate îndeplinită. Mângâii pe Ita, dar fetița se smunci dușmănos.

— De ce nu mă iubești, Ita?

— Așa.

— Ești o fetită rea. De aceea mămica nu te iubește.

Copila se răsuci ca o șopârlă împunsă.

— Mămica mă iubește. Să știi. Numai că n'are timp, adause ea, subit calmată.

Servitoarea se ivi în ușă, sunată grabnic de Ana.

— Mai plimbă fetița pe stradă. Ia seama la traversat.

— Nu trebuia, mustră apoi pe Tironi, cu un aer extrem de grav, după ce Ita eși. Nu se spune niciodată unui copil că mama lui nu-l

iubește.

— Îmi place, murmură neașteptat Tironi, fără se se turbure, ca și cum spectacolul se urma mulțumitor pentru ochii său cunoscători. Dar ce sunt casele astea unde mama lipsește? Ita și copiii tuturor Martelor Vladimir, eu ii văd purtând de gât inscripția „caut o mamă". Dealtfel, adăugă zâmbind se pare că Ita și-a găsit-o.

Ana se roși până pe frunte.

— Îmi place, repetă Tironi răsturnându-se în fotoliu, cu acelaș aer de spectator mulțumit. Îmi place și revolta dumitale și aptitudinile de mamă, lucru devenit rar, și roșeața dumitale, ceva încă mai rar.

Se delecta. Că Ana avea să-i aparție, el era de pe-acum sigur, nu din fatuitate, ci din siguranță de instinct. Se temea numai că femeia, mai tânără cu vre-o cincisprezece ani, să nu arate vre-o nerăbdare, să nu treacă cu destulă rezistență sinceră prin toate etapele vechilor tradiții ale unei iubiri realizate frumos.

— Ana!

Modula pentru prima oară silabele, dar plăcerea lui de iremediabil investigator de suflete, era doar aceea pe care putea s'o simtă prin reflex. Ana, care începuse să scrie la biurou, opri condeiul, dar nu ridică capul. Împotrivirea și supunerea se întâlneau mulțumitor în lupta așteptată.

Tironi o complică cu scuze.

— Cum să-ți zic? Doamna Măgură e un nume impersonal. Ana e numele creiat

pentru dumneata. Il mai au şi altele? Greşesc, cele mai multe. Ana e numele calm, bun, blond. – da blond şi miop pentru tot ce-i urât. Greşală iarăşi, dacă acasă ţi-l alinta. Orice diminutiv ¡1 atacă şi-l micşorează.

Ana râse.

— Toate numele de femeie sunt blânde şi bune.

— Nu. Ia numele prietenei noastre şi rosteşte-l cu glasul cât de moale. Marta Vladimir... Abundenţa de consoane şi accentul căzând pe r în amândouă numele, nu-ţi dau oare numaidecât impresia aspră şi dârză pe care într'adevăr o are falnica noastră doctoriţă, oriunde apare?

- – Marta Boiu, cum o chema nemăritată, nu dă impresia asta. Dacă ai dreptate, numele de Marta şi cel de Vladimir, au făcut împreună o pereche potrivită. Dar numele dumitale iţi seamănă? E semnificativ că bărbaţii nu-l alterează prin căsătorie, ca noi. Rămâneţi aceiaşi, incorigibili.

— Pe mine, aş fi voit să mă cheme Petroniu. Spune-mi de ce.

I-ar fi plăcut răspunsul mic im ştiu, o Ană ignorantă de existenţa nobilului roman şi de suita amănuntelor frumoase sau urâte din acea existenţă.

— Fiindcă era nobil, rafinat şi se mulţumea cu dragostea unei sclave.

Comparaţia, deşi insinuată râzând, ¡1 nemulţumi. Sclavă desigur, dar o sclavă care se vrea stăpână şi puternică, dându-i şi lui, măcar în fulgerări imaginea unei iubite rare, duble. Aşa o

voia pe Ana.

Ea se gândea.

„Cu toate astea îi găsesc numele potrivit. Filip pronunţat iute, sună ca sărutarea de care par mereu umede, buzele lui, iar Tironi. scurt şi răsucit, e sfredelul curiozităţilor şi privirilor continue. Păcat că nu-i pot să-i spun. A mă teme să-i displac e un început de simpatie? El ar spune că da şi nu

Un fapt era nou, că nu se mai gândea să-l facă să plece. O amuza.

Telefonul sună.

- Lavinia, zise Ana sigur, ca şi cum clopoţelul a- vusese voce.

Schimbul de cuvinte ¡1 auzise Tironi şi în ajun: ,,te-ai întors?,., transcriu raportul comitetului pentru întrunire... lung, da. Nu târziu, peste jumătate de ceas, cred.

Tironi se ridicase şi se plimba, mânios.

— Acesta-i un alt copil al dumitale.

— Suntem foarte legate, zise Ana modest, ca răspunsul la un elogiu, nu la o ironie.

— Dar ceilalţi?

- Natalia a avut nunta Duminică, m'a părăsit. Dida e pe cale să facă o nouă prostie. Nu mai ascultă de nimeni din seara aceea, ca şi cum i-am făcut un rău. A găsit un post de damă de companie la o doamnă bogată şi bătrână. O situaţie inferioară în care ea nu vede decât perspectiva de a eşi cu automobilul, de a trândăvi, şi a se învârti, fie şi în planul al doilea, prin lumea mare.

Tăcură amândoi asupra Tiei, care de-o săptămână părăsise casa în lipsa Anei, lăsând un simplu bilețel de adio. Societatea n'o mai căutase. „Apărarea fetelor" n'avea drepturi polițienești asupra membrelor care se sustrăgeau ocrotirii. Deoarece fata luase bagajele, era exclusă o tentativă de dispariție ca cea precedentă. Vre-o aventură... Tironi ghici gândul Anei scormonind într'acolo, neliniștit și zadarnic. I-l întoarse glumind.

— Dida cel puțin nu te plictisește la telefon.

— Aș fi fericită...

O întrerupse izbucnirea lui Tironi.

— E aproape revoltător, nu numai ciudat. 0 femeie în plină tinerețâ, independentă și înjugată totuși cu bună plăcere. Până într'atât ca să nu ai libera petrecere a unei după-amiezi. Controlul prin telefon: „ești acolo? ești singură? te plictisești ca și mine? Bine, m'am liniștit. La revedere..."

Veni lângă Ana, care într'o subită dezorientare, nu găsea nici exclamația protestării.

— Ți-ai inventat false datorii către alții, spuse el cu o căldură care colora puternic vorbele. Dar datoria către dumneata însăți? A te sacrifica zil- hic e o crimă reînoită zilnic. Viața e mai frumoasă decât atât. Un semănător de idei rele, ca adineauri pentru Ita, așa mă crezi. Într'o zi, o să-ți dai seamă că felul dumitale de viață e absurd, neinteligent și vătămător.

— Dar asta? făcu ușor Ana, arătând raportul de pe birou și toate broșurile

din care scosese date.

O clipă de mirare şi un început de râs.

— Feminismul? Feministă, adevărat? Atât de modestă şi ai fanfaronada aceasta? Dar femeile capabile şi destinate să se ocupe de feminism, de politică şi de alte lucruri aspre şi masculine, le numeri pe degete. Sunt zece, cincisprezece, la o sută de mii. Pentru celelalte, feminismul e o platformă, sau o trecere de timp, sau ca la dumneata, o înşelare. Tendinţele dumita'e, destinul tău, Ano, ţi-e scris limpede: un cămin, un soţ, copii, atât.

Ceea că nu putuse să sgâlţâe calmul Anei, lovitura dată în ceea ce ea numea de două luni, „noile aspiraţii", tutuirea neaşteptată, şi dezaprobarea sacrificiului pentru „fetele ei", avură darul s'o facă ultimele cuvinte ale lui Tironi, care zâmbi, luând act de puterea lor: „aci e rana..."

Ana se ridicase, turburată, cu ochii uzi, îşi luase tremurând jacheta din cui şi-şi înfundase feutrul pe cap. Abia explică:

— E târziu.

Tironi o urmă, în tăcere.

De pe scări, îi întâmpină huruitul de seară al bulevardului apropiat. Luca Vladimir, plăcându-i tăcerea şi având nevoe de ea pentru studiile sale, găsise refugiu într'o odae izolată care dădea spre curte. Eşiră, fără să dea ochi cu el.

Strada, primindu-i în mulţimea trecătorilor anonimi, îi apropie. Ana, părând a privi distrat lumea, privea pe Tironi de profil. Obrazul brun,

muşchiulos, căruia nici briciul zilnic nu-i lua umbra virilă a buzei de sus şi a fălcilor, privirea de cărbune a ochilor totuşi deschis-căprii, răsul rar, dar franc, desfăcut pe o dantură albă, întreagă, toată tinereţea aceasta contrasta cu fruntea de o nuditate galbenă, brăzdată, cu împlinirea părului cărunt, căzând moale, fără vlagă, din cărarea trasă pe creştet.

Dar în afară de ceea ce plăcea la el, sau nu plăcea, ca exterior, mersul alături de acest bărbat încă tânăr, în care se ghicea atâta experienţă şi viaţă depusă, mersul elastic şl în acelaş par lângă umărul lui, puţin mai înalt şi solid ca un sprijin propus, era pentru Ana o bucurie certă şi, privind, avea strângerea de pleoape a băiatului de la ascensor întrerupt două clipe de la foiletonul său cu mar-

— Nu te-am întrebat încă, vorbi Tironi după ce traversară marea piaţă ca să coboare în jos bulevardul, despre episodul pe care l-a scris în viaţa dumitale răposatul Zărnescu. Doamna Vladimir mi-a spus destul de puţin şi destul de mult casă mă lase curios. Faptul că nu vreisă porţi numele so ţului, deşi căsătoria a ţinut până la moartea lui, n'ar fi oare un motiv de brodat supoziţii şi pentru unul mai puţin inventiv ca mine?

Ana îl admira şi-l ura înacelaş timp, pentru frazele lui căutate, parcă prinse în ace ca să

stea drept, rostite cu pauze, părând astfel nesincere şi când erau numai nespontane, ¡1 admira şi-l ura pe acest pilot al vorbelor, cărora nu le încuviinţa libertăţi, nu le lăsa niciodată în voia izbucnirilor iuţi, naive, sau de mânie, sau necugetate, vorbe scăpate din frâu după care imprudenţii aleargă fră- mântându-se, ceasuri, deşi cu nimic nu le mai pot aduce înapoi.

Nu ar fi preferat un om naiv, slab şi sincer până la umilinţă, dar l-ar fi voit astfel pe Tironi măcar câteva ceasuri şi instinctiv căuta posibilitatea unei izbiri cu care ar fi putut să spargă omul de lume şi să ajungă până la om.

— Dai- nu-i motiv de supoziţii, răspunse, în- sfârşit. Mi-a plăcut să port numele de fată, numele meu. Şi când soţul trăeşte, găsesc absurdă depersonalizarea aceasta impusă. Dacă ea nu s'a înfăptuit de la sine, numele schimbat apasă ca o minciună... Marta a găsit viaţa mea prea simplă şi a complicat-o cu reticenţe? M'aş mira. Zărnescu era un vechiu prieten al tatei, şi pe urmă a rămas al nostru, al casei. El era Bunul, care văzând lipsa în care trăiam, ne aducea ajutoare sub formă de cadouri. Dar acestea începeau să nu mai ajungă. Viaţa se scumpea pe vremea aceea, mereu. Eram foarte tânără şi când am înţeles că „doamna" Ana Zărnescu va putea să asigure îngrijirea unei mame şi unei surori bolnave, studiile unui frate, şi că, pentru ea, va putea să-şi cumpere numaidecât un ceas de aur, n'am stat mult la gânduri...

Spusese şi altora povestea, fără ezitări, afară

doar de acele ale modestiei. Abia acum, cu gândul activ al lui Tironi alături, o stingherealã, ca descoperirea miratã a unei vini, ii întârzia vorbele. Încercã o diversiune:

— Era visul meu de copilărie, ceasul de aur. Tăcu apoi, privi la încheietura braţului fâşia de rips care ţinea un ceas de metal ordinar şi-i fu milă de ceea ce-i clădise până atunci mândria. Tironi ironiza renunţările „merituoase", Tironi blama sacrificiile care aduc umilirea şi strivirea de sine. Tăria fiinţei convinse care fusese n'o putea nimici pe aceea timidă care se năştea acum, din sămânţa vorbelor aruncate.

Gândul zâmbi desfrânat spre atâtea ceasuri de aur, de platină, de briliante, pe cari le-ar fi putut avea cu banii lui Zărnescu, bani care timp de zece ani achitaserã doctorii pentru mamă şi sorã, taxe şi uniforme pentru frate – se închirci cu regrete pentru atâtea ore de libertate pe care le închidea în folosul unor fete străine, gata în orice zi să plece şi să-şi facă viaţa lor deoparte.

Mama şi sora muriserã. Fratele, ofiţer în provincie de doi ani, nu găsea, nici ca o corvadă, timpul să-i scrie.

Dar de toate acestea suferea abia atunci, lângă Tironi, care tăcea, admirându-şi forţa, cum lucra de sigur şi fără vorbe.

Când ajunserã la fostul „Marghiloman". în locul căruia se înălţaserã spre nouri pereţii albi şi plaţi a: unei constracţii de stil nou, cu geamuri dese, joase, părând de departe saltarele unui dulap-classoir e- norm, – începu să plouă. Tunetele se

adunară deasupra bulevardului ca în învălmășeala furioasă a u- nor trânte mitologice. Ana se lăsă dusă la un automobil care trecea. Prin rochia subțire de sfârșit de primăvară, ploaia neașteptată o speriase, ca brutalitatea unui necunoscut. Crezuse că va merge singură, dar Tironi se urcă deasemeni, căci furtuna învolburase strada și picăturile începeau să cadă grele, sgomotoase, ca niște mărgele tari aruncate de sus.

Drumul pe strada Franklin și pe Știrbei-Vodă era desfundat. Se reparau pretutindeni pavajele bucureștene. Automobilul, un cupeu mic, cu geamuri tulburi, ca o odăiță întunecoasă, sălta în hopuri inegale, apropiind neașteptat ,pe cei dinăuntru. În aerul închis, prin care răsuflările lor calde se găseau numaidecât și se contopeau, Ana se încleștase la început în colțul ei, apoi renunță. Tironi ar fi putut-o apropia mai mult, cu un braț în jurul taliei pe care o presimțea supusă, dar un găsi timpul sosit. Era destul deocamdată alăturarea aceea în tăcere și în noapte, în sbaterea înaintării care părea că îndeamnă trupurile să se întrebe și să-și răspundă. Tironi cercetă abia în clipa coborîrii, ochii Anei. Citi în ei o dezorientare tristă. Îi plăcu s'o mă-

— Mulțumesc, suflă el, sărutându-i mâna.

DRUMURILE CARE ÎNŞEALĂ

Gala sa ia receptorul, Lavinia Pariu se opri. Mai trebuia? Rămase privind maşinăria mică şi dragă care limp de trei luni vechiculase gândul prietenelor, unul spre altul. „Eşti acolo, Ano". „Da„ sunt aici". Vocea umplea încăperea cu o prezenţă. Aparatul inert căpăta însuşiri de fiinţă vie, ca şi cum zeiţele Oraşului, răpind pentru muncile lor când pe Ana, când pe Lavinia, câte opt ceasuri pe zi, le reuneau totuşi cu generozitate sufletele prin pâlnia unui aparat de telefon.

De câtva timp, el devenise însă un simplu mijloc de vehiculat întrebări, nu suflete. Mai trebuia?

Dincolo la doi kilometri distanţă, Ana, fără să fi auzit sunând, întinse mâna spre receptor. Apoi o retrase, mirată şi tristă. Ce clopoţel auzise? Lavinia nu chemase nici în ajun, şi desigur nu va chema nici

În ziua aceea. Cea mai draga şi singură rămasă dintre „fetele" ei, îndată apoi ajunsă prietenă, se depârta. Să cearâ ea legătura? Ca să anunţe iarăşi: ia masa singură, am să întârzii mult, am de scris... Sau alte minciuni, mereu minciuni. Lavinia desigur înţelesese şi nu ierta. Tinereţea e neînduplecată.

Repeta ,în gând, învălmăşit, repertoriul de noţiuni ,cu care Tironi îi amorţise scrupulele, îi colorase căderea: dreptul la viaţă, datoria către sine, fericirea, plăcerea... Dar trebuiau repetate castei La- vinii cu glasul cald, nuanţat şi sugestionabil al lui Tironi, nu în ecoul ei dezagregat.

Marta Vladimir dicta, pregătindu-şi discursul pentru marea întrunire feministă din ziua următoare. Rectifica unele pasagii, plimbându-se prin cameră cu paşi mari, apăsaţi.

— Ca factor de civilizaţie, rolul femeii este netăgăduit...

Se opri, uitându-se la Ana care rămăsese cu peniţa ridicată.

— Mi se pare că nu eşti atentă. Ai obosit sau te grăbeşti să pleci.

— Este timp şi mâine dimineaţă, făcu tărăgănat Ana. E Duminică. N'ai să fii ocupată.

— Bine, te grăbeşti.

O privea cu luciditate, cu compătimire. Fără să ştie până unde a pierdut în desfidarea adresată lui
Tironi, pricepea, rezistând încă să creadă. Era şi vina ei că socotise pustnicia de zece ani a Anei ca o tărie, nu o lipsă de timp şi de tentaţii. Ar fi vrut să protejeze şi era târziu, pe prietena dragă, ca în

vremea când, doi ani de vârstă mai rnult, îi dădeau pe lângă dânsa rolul de sfătuitoare.

— Şezi puţin, trase ea uşor mâna pe care Ana o întindea de plecare. Am să-ţi spun două lucruri.

Şezură alături, pe sofa.

— Era vorba ca îndată ce pleacă Natalia de la tine, s'o înlocuesti. Ştii cât este de aglomerat Căminul. Dar a plecat şi Tia, Dida te lasă deasemeni, şi tu nu ceri altele în loc. Desigur, sarcina ce ţi-ai luat nu-i obligatorie, dar o credeam dorită şi plăcută.

— A fost. Dar mă simt oarecum obosită. Poate nerecunoştinţa fetelor. Sau poate am nevoe de puţină singurătate.

— Nu mai da explicaţii. Faci cum vrei. N'am nici un drept de a ţi le cere. M'aş fi bucurat totuş să nu fie motiv de explicaţii.

— Două lucruri aveai să-mi spui, zise iute Ana, aproape întrerupând.

— Celalt e mai simplu. Vreau s'o văd pe La- vinia Panu, mâine, înainte de întrunire.

Studenta în ultimul an, inteligentă şi întreprinzătoare, care se oferise să facă propagandă printre colege, plăcuse Martei.

— E inimoasă ca mine şi în acelaş timp are judecată sigură. Puţină sentimentalitate pe care vârsta o va corija. Cred că e una din cele însemnate cu stea: alesele.

Ana se întrebă, nu dacă merită, dar dacă doreşte şi pentru ea lauda aceasta. Ridică priviri descurajate.

— Tu. Ano, eşti dintre cele

însemnate cu o cruce, crucea roşie a surorilor. Devotamentul, puterea de jertfă, nu sunt calităţi mai puţin preţioase. Feminismul va înlătura numai, cum am mai spus, să nu fie pierdute ca până acum, în destinaţii mici.

— Cum ar fi aceea de soţie obscură şi devotată, zâmbi Ana.

Marta Vladimir o privi adânc.

— S'ar zice că nu mai avem aceleaşi credinţe.

— Am glumit. Sau nu. Cred că sunt şi bărbaţi care merită sacrificii. De pildă al tău.

— O, Luca nu le cere. El e ca şi mine, un om ocupat, foarte fericit că-l las să studieze şi să scrie în linişte. Ce s'ar face cu o nevastă fără treabă care l-ar târî la vizite, la curse, sau la bal. Luca la bal, nu râzi?

— Nu ştiu de ce, nu pot să-l cred pe domnul Vladimir fericit că nu te află niciodată acasă, sau niciodată, fără treabă. Cred că renunţă să-ţi spue multe lucruri pe care altfel ţi le-ar spune. Mai este

şi Ita. Spunea fetita odată: mama nu are timp să mă iubească.

— Ita e un copil...

Se întrerupse, dintr'odată surprinsă. Evitase să facă mustrări şi le primea ea. Foarte bine. Va avea îndată cuvântul celui din urmă.

— Ita are înclinări exagerat dulcege. Felul meu de a o iubi e cel bun. De altfel, urmă ea după o pauză, nu-i totdeauna admirabil să te sileşti a procura fericirea celor din jurul tău. Intreabă-te ce aş deveni, cu o fire activă şi independentă ca a mea, dacă m'aş constrânge să legăn în poală toată ziua pe pisicuţa de Ita, sau aş sta ceasuri în antica- camera biuroului lui Luca, aşteptând să binevoiască a-şi aduce aminte de mine.

„Totul este, reluă ea mai aspru, să-ţi alegi de la început, în viaţă, drumul pe care înclinările şi si-linţele tale se află împlinite şi plătite. Culegem, la Societate şi la spital, femei aşa zise admirabile, pe care un lung timp de constrângere a firii lor, le-a strivit. Aproape că viaţa nu le mai poate utiliza. Să lupte, nu pot, să se jertfească, nu mai vor. Există desigur, de la început şi situaţii fără ieşire. Foarte puţine sunt însă cazurile în care femeia să nu aibă de ales, la un moment dat, între două căi. Atunci să ia seama. Nu există prin decret, un anume drum bun, după cum n'a fost niciodată un acelaş drum. rău pentru toţi. Fiecare poate să aleagă şi e dator să aleagă bine.

Se ridică în picioare, ca şi cum spusese tot ce trebuia.

— Trimete-mi-o pe Lavinia.

Erau în uşă, şi Marta, deodată, nu se putu opri să nu întrebe, atenuând .curiozitatea cu un ton glumeţ:

— A! şi Tironi? A mai fost pe aci, cum îmi spuneai, seducătorul nostru?

Simţi pe Ana umilită sub un zâmbet închis. Rectifică:

— Greşesc. Tironi nu-i un seducător ordinar, urmă Marta, cu aceeaş voce limpede prin care a- devărul însuşi parcă vorbea, prins de capriciul de a se înfăţişa prin intermediul unei femei. Tironi caută iubirea în felul căutătorilor de aur, cu desnădejde, cu exaltare, trecând peste tot. În ţările cu aur, oamenii prinşi de nebunia aceasta sunt convoiuri. Ei pot găsi în drum alte metale, destul de preţioase. Le dau la o parte, nu vor decât aurul galben care-i robeşte. Plăcerea de a-l găsi e totdeauna mai mare decât a uza de el. E o luptă absurdă şi grandioasă.

„Dar Tironi intră în luptă dezarmat. Fără dragoste el însuşi, fără sinceritate şi fără încredere oarbă. Ca să poată iubi, i-ar trebui să întâlnească un sentiment atât de total, atât de violent, atât de absolut încât să-l târască şi pe el în vârtej. Femei care iubesc în felul acesta sunt tot mai puţine. Din fericire... Iată de ce Tironi, cu toate calităţile şi... defectele lui, a ajuns la patruzeci şi ceva de ani, fără să întâlnească vreuna.

Afară, în poartă, Ana se opri puţin, uitându-se deoparte şi de alta a străzii. Drumul cel adevărat? Zâmbi cu milă, constatând în ce dezordine reţinea mintea ei lucruri pe care creerul lucid al Martei le

formula cu atâta claritate.

Tironi nu era pe stradă, nici nu ieşea precipitat din bodega unde, când aşteptase mult, sau pe timp rău, sorbea pe îndelete singurul păhărel de cognac pe care i-l îngăduia regimul.

Ana respiră cu senzaţia de eliberare a celui împiedicat mult timp să-şi mişte braţele.

„Pot să mă gândesc. El mă împiedică să gândesc. Râul ăsta desigur că mi-l face. Sau îmi îndrumează şi dictează gândurile ceea ce-i tot o tiranie. Acasă trebue să găsesc scrisoarea pe care mi-a scris-o eri, şi mi-o scrie zilnic, îndată ce ne despărţim, şi care-mi fixează gândul şi pentru timpul liber. Mă sfiesc să citesc scrisorile lui, parcă aş fi deschis corespondenţa altei femei. Şi într'a- devăr, înţeleg acum, ele nu-mi sunt adresate mie, ci acelui ideal de femee îndrăgostită pe care îl caută.

Cel puţin căutătorii de aur nu se pot amăgi. Aş fi bucuroasă să pot analiza chimic caraţii de iubire ai lui Tironi, şi ai mei de care sunt tot atât de nesigură. Marta crede că-i uşor de găsit adevărul. Pentru mine stă el oare în faptul că m'a bucurat adineauri lipsa lui Tironi?

— Şi tot nu-i pot spune pe nume, se lamenta ea, aproape cu glas. Nici măcar în gând.

Tresări. Tironi era în faţa ei. Îi plăcea să a- pară uneori astfel, ivit brusc dintr'o stradă laterală, ca să-i culeagă surprinderea şi să-i lase teama că ar putea surveni astfel oricând, ca un om supranatural.

— S'a întâmplat ceva, descifra el

cutele frunţii Anei.

— Nu s'a întâmplat nimic. Dar într'adevăr, vreau să-ţi spun ceva. Asculţi?

El căuta să câştige timp, să lase între ei un moment de gândire, amânând explicaţia din instinct şi din obicei.

— Aşteaptă puţin să traversăm. Nu acum. Vine un automobil cu viteză.

— Ar fi rău să mor? se inverşună brusc Ana. Mă întreb adică, cine m'ar plânge mai mult, tu sau Lavinia? Niciunul. Nu vă sunt neapărat necesară şi asta mă umileşte.

— Mereu îmi vorbeşti de Lavinia.

— Nu ne-ai înstrăinat de tot. Mai putem fi prietene.

— Ah! Ghicesc acum ce voiai să-mi spui: Să ne despărţim.

Proectul, vag schitat adineauri în minte, păruse Anei demn şi justificabil. Denunţat de el, devenea un capriciu care înjosea.

Se strânse de braţul lui Tironi cu gestul feminin care totdeauna poate să mintă.

— Nu mai face pe ghicitorul. Voiam să te rog să vii mâine la întrunirea noastră.

— Ai misiune să mă converteşti?

— De ce n'ar fi dorinţa mea? Vino să asculţi discursurile. Ceea ce n'am putut eu, să-ţi insuflu admiraţia sau măcar încredere în mişcarea noastră, vor putea oratoarele...

— Ascută, spuse el brutal. În loc să viu eu la întrunire mâine, ai să vii tu cu mine toată după- amiaza.

— Nu! Asta nu se poate.

Tironi îi lăsă braţul să atârne. Il încântaseră la început împotrivirile ei, scrupulele şi lacrimile pe care stăruinţa lui pasionată le sleise. Acum, cel mai uşor nu era o ofensă. Semeţia bărbatului trebuia să se plece zilnic câte puţin', înţelegând că toată lupta fusese cu un protivnic pe măsură prea mică. Deslănţuirea pe care Tironi o dorise, o cai- culase, era în realitate abia ceva mai mult decât supunere faţă de un om abil. Ajunse, ca şi în alte 'dăţi, să învinovăţească femeia pentru dezluzia ce-i aducea, să capete duşmănia învinsului faţă de acela pe care îl destina, cu deliciu, învins.

Ana, un pas în lături, aştepta dârză, şi încă mai mult curioasă, ciocnirea, discuţia iute din care, odată cu vorbele, gândul adevărat va ţâşni, cearta chiar, cu asprimi care dor, dar cel puţin luminează.

Avea să ştie înşfârşit, dacă drumul ei era sau nu bine ales alături de acest om.

Tironi rămase însă omul de lume care-şi aşează masca pe gânduri din demnitate. Chiar când suferea adânc ca acum, de a nu fi putut supune o femee ca Ana, în esenţa firii ei supusă, dreaptă, fără capricii, capabilă de devotament şi de desfaceri de aripi, şi care totuş stătea închisă asuprâ-i, rebelă, sau numai neputincioasă.

— Încercasem o convertire mai frumoasă. Voiam, să poţi să iubeşti, Ano!

— Da! Şi eu!

Accentul înăbuşit, sincer, străpunse pe Tironi. Umilinţă, dar şi speranţă. Se mai putea încerca. O Ană geloasă, jignită, smulsă din apatie, nu s'ar fi transformat oare într'o femee îndrăgostită în-

sfârşit?

Îşi prinse noua mască solid şi invizibil.

— Descoper neîncetat, draga mea, o nouă fiinţă în tine. Mă ruşinez că nu te cunosc încă destul. Întâlnirile noastre pe fugă şi cu frică nu-mi dau putinţa. Aş voi să te cunosc acasă la tine, între lucrurile şi gândurile care-ţi ocupă ziua.

— Vreau. O să te cunoască şi Lavinia.

Ana nu băgă de seamă surâsul în care se schiţa noua figură a jocului complicat – amorul.

REUNIUNE FEMINISTĂ

Campania feministă era într'o perioadă aţâţată.

Proectu! de lege pentru acordarea de drepturi depline femeilor fusese depus la Cameră din înţiativă parlamentară şi drcula prin secţii, în aparenţă proteguit sau şi inspirat de lărgimea de vederi a ' primului-ministru. Bine-informaţii ştiau însă că şeful guvernului, constrâns de promisiunile făcute în opoziţie, admisese adu cerea acestui proect de lege cu intenţia bine stabilită de a-l respinge sau a-i tolera o votare ciuntită.

Nedeplin balansate în echilibristica politicei, iniţiatoarele mişcării feministe nu recunoscură inutilitatea de a stărui, ci înţetiră lupta. Culoarele Camerei, asaltate de cele mai cu îndrăzneală, căpă- tară un aspect pitoresc. Deputaţii din provincie, cu prejudecăţi păstrate, rămaseră surprinşi că feminis-

tele în carne şi oase, nu corespundeau imaginei groteşti ce-şi făuriseră ei în pacea căminului, cu revistele de caricaturi sub ochi. Cucerirea începea astfel tot prin vechile mijloace.

Rezistenja, impusă de sus, devenea anevoioasă. Femei, cărora n'ar fi fost capabili să le refuze capricii nebuneşti, le sileau să îndure refuzul unor pretenţii legitime şi lăudabile.

Cuvântul de ordine era însă hotărît: ,,n'a sosit încă timpul", parodie a vechiului ,,n'a sosit ceasul" cu care se potolea altădată nerăbdarea fetelor de măritat.

Reprezentanţii naţiunii se eschivau galant şi tangenţial.

— Femeile sunt încă apte pentru amor. De ce să vă pierdem? Poate, viitoarea generaţie...

Veneau femei din toate straturile inteligenţii, purtătoare de cuvânt, tinere avocate cu aspect masculin, cu atribuţiile prime ale profesiunei de pe-acum cucerite: gestul larg, aplombul, replica vie. Aduceau în servietă broşuri străine, tabele cu cifre, rezultatele bune ale activităţii feminine din alte ţări, dovezi că roţile au scârţâit mai puţin la carul Statului chiar acolo unde femei nepregătite au fost lăsate să tragă.

Veneau femei cari se şi aflau înhămate aci la munca publică, prin consilii şi societăţi, şi fără pecetea oficială şi fără diurna tentatoare. Deputaţii şi le arătau şoptind, citau, îngânduraţi, numele altor femei care se impuneau, deşi absente. Cine ar fi putut auzi, fără sfiala admiraţiei, rostindu-se numele doamnei Zanta, femeie de o activitate uimitoare şi ca întindere şi

ca rezultate. Cine nu s'ar fi ruşinat să refuze dreptul de a contribui cu munca şi priceperea sa la binele ţării – dacă vreodată ar fi cerut acest drept – doamnei Coraliă Raianu, care realizase acea operă imensă de protecţie a copiilor.

Se citau nume de doctoriţe a căror faimă întrecuse pe a confraţilor masculini, nume de avocate care străluceau la bară, scriitoare de talent, ziariste neobosite, atâtea şi atâtea nume care descurajau protestările comandate, desbrăcau argumentele, striveau ironiile. Nume care se înălţau ca tot atâtea stindarde deasupra cohortei anonime dar tot atât impunătoare a funcţionarelor şi lucrătoarelor cu munca fără oprire.

Nu era femeia aptă decât pentru cămin, decât pentru supunere, şi nu pentru a fi în frunte, organizatoare în Stat, diriguitoare? Totuşi ea era, de pe-acum. Ochii celor ce nu voiseră să vadă, începeau să se deschidă.

Formula de respingere, sunând tot mai pueril, fu schimbată. Feminismul, începură se îngâne de-

putaţii strânşi din toate părţile, n'a câştigat massele.

— Sunteţi o mână de femei energice şi capabile, dar atât. Nu aveţi massele.

Întrunirea din ajunul votării legii, proectată în final cu o manifestaţie de stradă, avea să fie, după intenţia organizatoarelor o demonstraţie contrarie.

Sala se umpluse înaintea orei de începere. În afară de membrele societăţii, ocupând câteva rânduri de bănci în faţă, care se cunoşteau şi schimbau de la distanţă surâsuri francmasonice, venise

şi multă lume nouă, femei care poate participau la mişcare demult, însă pasiv, numai cu gândul, ţinute la o parte de munca zilnică absorbantă sau numai de inerţia lor. Veniseră şi bărbaţi, aduşi de vâlva manifestelor, pregătiţi să asculte cu interes, nu numai curiozitate. Erau, majoritatea, sau prea tineri, entuziaşti, sau prea bătrâni, indulgenţii, şi tocmai acei care trebuiau convinşi, oamenii maturi deţinând situaţiile atotputernice, lipseau, ostili sau numai dezinteresaţi, ştiind pentru încă un oarecare timp situaţia intangibilă.

De pe estradă, rezervată organizatoarelor, Marta Vladimir trimisese un salut afectuos spre balcon, unde Lavinia Panu îşi plasase fidelii, vre-o treizeci de studenţi şi studente.

Vorbise prezidenta de vârstă şi cuvintele de reformă şi reinoire cădeau ciudat de pe buzele venerabilei matroane, mai potrivite să deşire basme nepoţilor. Dar aflai că semeaţa bunică lupta de treizeci de ani pentru feminism, şi, ca profesoară, modelase în Ardealul înaintaş, treizeci de serii de eleve în spiritul vremii noui. Cuvintele ei căpătau deodată ponderaţia şi gravitatea unor decrete.

Vorbise şi doamna Zanta, oratoare de rasă, convingătoare prin propria sa convingere, entuaziasmând cu vorbe simple, colorate însă de apriga pasiune de a izbândi.

Prezidenta secţiunii bucureştene făcuse apoi, cu o admirabilă claritate, expozeul activităţii grupării, şi munca de un an se dovedea plină şi rodnică pe cât fusese lipsită de sgomot.

Pe estradă aşteptau rândul la cuvântare, Marta Vladimir, dominând, şi când stătea jos, cu voinicia

ei ţanţoşă de directoare de oameni, schimbând în răstimpuri câte o apreciere, în dreapta cu delegata Craiovei, figură fină şi perpetuu ironică, în stânga cu doamna Săveanu, cunoscută literată, ageră şi a- fectuoasă, cu sclipirea ochilor mereu tineri şi atoate- inţelegători.

Între atâtea rochii negre de mătase mată, punea o notă vioaie tocmai costumul masculin al avocatei Simadi, cu bluza albă sub sacoul descheiat şi irrflorat de batista de linon scoasă din buzunarul de sus ca o floare nouă.

Din loja cea mare care se popula mereu, Ana asculta şi privea admirativă şi surprinsă ca orice neini(iată din sală, deşi de aproape cinci luni, era în legături zilnice cu membrele societăţii- Ea nu se vedea niciodată faţă de ele, şi mai ales acum, decât străină şi mergând în urmă.

— Marta s'a înşelat în privinţa mea. Ar fi vrut să i-o spue, aproape triumfător.

„Tu, care nu permiti să se'nşele cineva...

— Doamnă secretară, o atinse uşor pe braţ cineva care intrase. Deşi nu sunt în program, mi s'ar îngădui oare să rostesc şi eu două vorbe de la tribună?

Ana îşi aminti îndată figura de mops bocciu şi simpatic a bancherului Varu, unchiul Nataliei.

— Cred că da, desigur. În pauză, va hotărî pre- zidenta. Sprijinul dumitale e totdeauna bine primit.

Varu surâse, flatat. Îi plăcea să fie preţuită simpatia lui pentru mişcare la care aducea în cumpănă o subvenţie şi autoritatea sa de Rotschild al Bucureştilor.

— Nu m'aţi descurajat încă, doamnă, cum vedeţi. Aş avea motive.

— Motive?

— Creaţia mea feministă, viitoarea magistră....

— Tocmai voiam să întreb, Natalia n'a venit.

— Oare mai are timp de ceva decât de poetul ei? Ce prostie, căsătoria asta.

— Am aflat într'adevăr că domnul Vraca e iarăşi bolnav.

— Mereu bolnav. O soră de caritate, asta a devenit Natalia mea, cu inteligenţa ei, cu talentul şi cu speranţele ce-mi dădea. Mi se păruse, doamnă Măgură, că urmăresc în creşterea ei, în elanurile şi succesele ei, o evoluţie generală, marşul înainte al tuturor femeilor. Insfârşit, aici pot totuşi să mă re-confortez. Admir. Armata nu-şi opreşte ofensiva pentru slabul căzut în drum.

— Dar Natalia se ocupă, învaţă.

— Nu ştiu. Din parte-mi, i-am hotărît. Dacă nu se prezintă în lunie la examen sau nu reuşeşte, ii retrag ajutorul meu. E orfană, dar n'am nici o o- bligaţie... Cât mai este până la pauză? Vreau să rostesc numai două vorbe, dai-, cum se zice, bine simţite.

Ana reluă, îngrijorată.

— Dacă domnul Vraca e bolnav, desigur că nu câştigă.

— Nimic. Şi ea stă fără servitoare. Şi banii mei de cărţi şi de taxe se duc pe doctorii. I-am hotărît: nu mai dau.

— Cum judeci, domnule Varu? Acum când nevoia e mai mare?

— Dar eu nu sunt filantrop, doamnă. M'aţi crezut filantrop, binefăcătorul săracilor şi al nevolni

cilor? Aş lua asta ca o insultă. Eu încurajez cu plăcere, cu dărnicie, talentul, munca, inteligenta. Mi-ar fi ruşine să încurajez boala, şederea, inutilitatea. Nu, nu sunt filantrop.

Ana tăcu, descurajată, neştiind dacă cinismul bogatului bancher era sincer sau numai bravadă de om care ţine la originalitate. Se silea să asculte discursul care începuse, când se auzi din nou şrigată şoptit. Întoarse capul. Văzu pe uşier şi în spatele lui, lungindu-şi gâtul, servitoarea din casă a Vladimirilor, mai respectuoasă de cum era de obi- ceiu cu „secretara" a cărei prezentă prelungită şi trează în casă îi stricase multe socoteli. Acolo o impresiona sala şi cuvintele răsunând de la tribună ca o predică de amvon.

întinse o scrisoare.

— Conaşu a spus s'o citi [i întâi dumneavoastră. Duduiţa e mai rău.

Ita era bolnavă de dimineaţă. Dar Marta nu arătase îngrijorări.

Ana deschise plicul cu o nelinişte în care sim(i şi un tremur străin. Savantul şi aproape invizibilul Luca Vladimir o fascina dindărătul uşilor închise ale biuroului de luau, aşa cum o fascinau şi tomurile groase ale muncii lui: nu încercase să le citească, cu o încântare de a nu deslega ceea ce era în ele misterios.

Scrisoarea striga ajutor. Luca o scrisese din grabă cu cerneala de corectat manuscrise. În firul roşu cu întorsături mărunte, strâmbe, Ana ghicea goana unei spaime care se închegase în litere.

Ita era mai rău. Febra creştea. Marta trebuia să vie numaidecât.

Ana umilă de adineauri cobori pe estradă fără să-i pese că tulbura liniştea sălii. Întinse Martei scrisoarea.

— Trebue să plecăm.

O şi prinsese de braţ. Marta nu se clinti.

— Luca şi-a perdut capul. Cum pot să plec? Îmi aştept rândul la cuvântare. Temperatura creşte, bineînţeles. E cursul bolii. Răspunde că sosim peste

— Eu mă duc acum.

Marta o privi cu puţină ciudă pe care se sili s'o schimbe în ironie.

— Prima întrunire mare la care iei parte... Fetiţa n'are nevoe decât de doctoria pe care i-am pre- scris-o. Du-te dacă vrei.

Ana auzi numai pe du-te care o libera.

Abia afară băgă de seamă că luase înapoi scrisoarea şi o păturise în poşetă. Automobilul iute ii păru că o ducea în goana aceluiaş fir roşu întretăiat cu hopuri mărunte pe hârtie.

Luca aştepta îndărătul perdelelor. Întrebă destul

de moaie „şi Marta nu?" Îi era deajuns că venise cineva. Singur cu fetiţa care-şi încetase deodată piuitul şi neastâmpărul de păsărică, nu ştia de ce să se apuce.

Ana, dimpotrivă, găsi o mulţime de lucruri de făcut. Aşeză perna sub capul fetiţei, îi acoperi umerii, trase storul din partea unde lumina apusului izbea în ochi, strecură lingura de doctorie printre dinţişorii care se îndărătniciseră încleştaţi până atunci.

Odaia se învioră. Ita se ridică pe perne şi râse de un bondar mic care întreba la geam. Apoi ceru o poveste. Ana îşi potrivi un scaun la căpătâiul patului, luă mânuţa Itei într'ale ei şi începu basmul cu zâna florilor. De cealaltă parte a patului, Luca îşi aşezase şi el un scaun şi asculta fermecat povestea ca şi cum zâna însăşi ar fi descins din regatul său de flori, de hatârul unei fetiţe bolnave.

Când intră Marta, după o oră, se opri în prag nemulţumită.

„Duioasă scenă de familie" se gândi, cu veşnica ironie sub care ascundea şi faţă de sine, sentimentul. Parcă ea n'ar fi fost decât doctoriţă în vizita obişnuită la bolnav.

Ita rectifică situaţia. Întinse mânile „mamă!" şi Ana, cedându-şi scaunul, rămase din nou cea mereu sortită să fie în margine.

— Nu era cu putini să viu numaidecât, spuse Marta, după ce trecură toţi, o oră mai târziu, în sufragerie, lăsând fetita adormită. Trei lipsuri pe program ar fi fost prea mult. Doamna Livianu pe care ne bizuiam, a scris

în ultimul moment că ve- ghiază o criză de ficat a soţului său. Ca şi cum soţul cel mai iubitor renunţă vreodată la o întrunire sau la mai puţin, pentru criza de ficat a soţiei. A te oţeti în faţa nenorocirilor, nu înseamnă a-ţi abandona pe ai tăi. O întreagă nouă directivă. Maria Voinov a lipsit deasemeni. E gravidă, şi în ultima săptămână a luat proporţii. Vorbeşte atât de frumos, doamna Voinov. Dar într'adevăr cum să apară în public, mai ales în faţa sfertului de sală masculin, cu proeminenţa de sub piept şi picioarele umflate? Chiar acei cari destinează bătăios femeii rolul de cloşcă şi gospodină, întorc ochii de la un corp diformat de sarcină ca şi dela mâni asprite de bucătărie. Înţelege-i.

Era încă înfierbântată după succesul dela întrunire. Vorba ei, totdeauna puţin oratorică dădea atunci deadreptul impresia de tribună, şi Ana, obosită, nu se simţea deloc la înălţime, datorând ascultarea unei jumătăţi din auditoriu.

— De fapt, urmă Marta, femeia a avut întotdeauna un rol multiplu de susţinut. Femeie de lume şi de dragoste, şi în acelaş timp femeie de casă,
soră de caritate şi îngrijitoare de copii. Astăzi, cele care nu-s nevoite să muncească, au mai mult timp ca altădată, şi feminismul vine să le ocupe inteligent. Când gospodăria a devenit, şi trebue să devie, mai uşoară, când viaţa de saloane, de vizite, şi de petreceri s'a restrâns, şi-i mai bine deasemeni, când mamele sunt prin vina lor sau nu, mai rare.

— Şi-i deasemeni mai bine, glumi,

jumătate întrebând, Luca.

— Nu ştiu. Am îndoeli.

— Ce rar spui tu ,,nu ştiu", zise Ana, surprinsă.

— Oare pot să mă bucur când prin casele unde intru, cu aspect la faţadă sau nu, găsesc bieţi copilaşi fără cămaşă sau fără globule roşii – ceea ce-i şi mai rău? În bordei sau în palat, copiii fără să- tate, aşa cum ni-i prepară viaţa nehigienică de azi, nu pot să-i doresc nimănui. Funcţia de mamă, care ar trebui să fie o bucurie, o fază de progresare a fiinţei, şi de reculegere, a devenit o pacoste, mărind generala dezechilibrare nervoasă.

— Dar îndreptarea?

— E o operă grea. Reformă cu forţa aş spune numai în glumă. Trebue însănătoşită lumea treptat, reeducată cu răbdare, în obiceiuri, în instinctele pe care le-a perdut. Cred că numai femeile a- junse conştiente şi puternice o vor înfăptui, căci ele, producătoarele de omenire, au cel mai mare interes. Taci, Luca?

— Ascult. Cu exemplul Măriei Voinov, îmi dai material la lucrarea mea, pentru un capitol la care mă gândeam „Maternitatea şi feminismul".

— Nu-ţi citesc cărţile decât după ce apar. Dar capitolul acesta trebue neapărat să-l văd înainte.

Soţul promise, fără nici o umilinţă penlru eventualele corectări. Avea faţă de Marta o stimă de prieten, niciodată orgoliul şi nerăbdările bărbatului care pretinde să fie ce! superior şi infailibil. Era un caustic ironizator al acelora care nu recunosc femeilor dreptul să cugete.

„Ce minunată armă pentru feminism, reputaţia lui de savant, îşi zisese adesea Marta.

Dar il cunoştea destul ca să nu-i forţeze participarea la mişcare, ¡1 lăsa în izolarea studiilor de cameră, presimţind momentul când va putea şi de a- colo, s'o sprijine.

Ana tăcea, cu o uimire duioasă înspre savantul care i se arătase în ziua aceea sub faţa speriată sau docilă a unui bun părinte şi soţ. Întârzia plecarea deşi era miezul nopţii, presimţind că limpezirea în singurătate a zilei acesteia pline, avea să scoată deasupra întrebări şi indoeli, bucurii şi chinuri noi de cari se iemea, ca de orice început, să se a- propie.

A M U R G .

Filip Tironi aşteptase încăpăţânat până la şase. În penumbra oglinzii care-i retuşa discret culorile pijamalei şi creţurile pleoapelor, susţinuse aşteptarea ca pe o valoare forjată de bursă. Prin oglindă şi prin spatii, purcesese gândul, exaltat

până la cuprinderea unei lumi şi mulţumindu-se să cheme o femeie dragă, încă odată supusă.

Ceasurile acestea, când exasperarea iubirii se deghiza mai reuşit în iubire, îi erau, oricum, preferabile zilelor de haos paşnic în care nu dorea nimic, când încrederile, elanurile şi genunchii, şi-i simţea striviţi de primele avertizări ale vârstei.

La ora şase, întrunirea feministă era desigur încă la mijloc. Apariţia lui, ce-ar însemna? Un bărbat ca el nu capitulează în faţa unei dorinţi de femeie, cel mult cedează unei curiozităţi. Se îmbrăcă, gândin-

du-se mai ales la ceea ce va gândi Ana, Ana atentă şi ascunsă într'o lojă, dar neapărat descoperind prezenţa lui de la primii paşi în sală.

De la uşă, simţi respingându-l atmosfera înfierbântată de aplauze. Revanşa zilei lui de iubire pierdute, ar fi fost dezamăgirea Anei într'o adunare indiferentă. Din loja ei de sus, îl văzuse? Nu se uită într'acolo, ca o pedeapsă. Jocurile acestea de copii, numai amorul mai are privilegiul şi ridicolul lor la orice vârstă.

La tribună perora numărul-supliment al programului, bancherul Varu. Se bucură că recolta de simpatii gălăgioase nu era partea unei oratoare-femei, ci a bancherului scund şi trecut de vârstă, dar cu inteligenţa autoritară, cu pumnul deschizător de drumuri, cu avântul menit să tragă în orbita lui toate marile voinţi feminine, îndată sclave din instinct forţei şi bărbatului.

— M'ai ascultat? întrebă Varu pe Tironi care evoluase până îndărătul lojei unde se retrăgeau vorbitorii tribunei.

— Felicitările mele. Nu, mărturisi apoi, abia so-

— Păcat. Doamna doctor Vladimir a fost admi-

— N'o văd, îşi roti el privirea, oprind-o îndată, căci doamna Vladimir era totdeauna vizibilă, chiar dacă ar fi fost în rândurile din urmă.

MARŞUL FEMEILOR

Desigur plecase, şi Ana deasemeni.

— Au plecat, confirmă Varu. Admirabilă, re petă apoi. Totuşi, după cum am vorbit adineauri, revendicările feministe nu-mi par decât în pregătire, tatonări, jumătăţi de măsuri.

— Ar mai putea oare revendica peste program? arătă Tironi lista lungă de propagandă pe care i-o pusese în mână, de la uşă, zâmbetul frumos al u- nei domnişoare.

— Cer mult, cer de toate, aşa,e. Însă nu cer, mi se pare mie, esenţialul.

— Esenţialul...

— Nu ştiu. Caut şi eu. Trebue să mă ocup mai deaproape.

— Tot noi? zâmbi Tironi.

Varu corectă.

— Experienţa. Greşala lor este că au mai păstrat ceva din vederea de peste realitate a vechilor sufragete. Drepturile civile, politice, şi celelalte care decurg, le vor avea, le vor fi arme, accesorii. Pentru noi pot constitui şi finalul, pentru ele mamele, continuatoarele speciei, nu.

— Ajungi dar la concluzii învechite: căminul, copiii.

— Căminul, copiii, pe baze feministe, altele. Ti-am spus, deocamdată caut. Situaţia de azi e în orice caz dăunătoare, nu numai femeilor, lucru care

interesează mai puţin, dar menirii lor, viitorului, generaţiilor care vin. Văd departe, însă în marginile realităţii. Suntem toţi interesaţi în reforma feministă şi nimic nu-i mai trist decât ostilitatea cu care bărbaţii politici, şi bărbaţii în general tratează chestiunea ca şi cum n'ar fi vorba decât de acapararea în dauna lor a unor posturi mai mult sau mai puţin retribuite.

Continuară să vorbească în şoapte, în fundul lojii, până când oratoarea căreia-i venise rândul, o activă consilieră comunală care începuse de curând opera grea a ajutorării şomerilor bucureşteni – le captă atenţia cu inimosul ei discurs.

De multe ori, Tironi ironizase prezenţa amicului Varu în mişcarea feministă. Bancherul fără succese la femei căuta oare să le câştige prin tangentă, sau, veşnic practic, căuta să le câştige votul pentru o viitoare candidatură? Îi părea sigur, în clipele acelea, că se înşelase. Un bărbat, cu atât mai molt unul de seamă, putea să devie convins al mişcării fără a ţinti platforme politice sau amoroase.

întârzie în lojă şi după plecarea lui Varu, ascultând atent şi ultimele conferenţiare. Monotone dări de seamă se citeau de la tribună, uimind prin cifre ca prin fraze avântate.

Excitat, Tironi primea avalanşa programelor, lucrărilor şi realizărilor curagioase ca tot atâtea reproşuri pentru inactivitatea sa. Deputat în două trecute legislaţii, nu avusese din omul politic decât prima fază: iniţiativa, avântul. Îi lipsea forţa de a stărui şi de a crede, îndărătnicia voinfilor

până la capăt. Imaginä că el ar găsi ceea ce căuta Varu, esenţialul de cerut. O clipă, intinse coarda mintii până la adevărul care trebuia ajuns, spre viaţa nouă care putea să vină, – apoi se opri, cu acelaş „pentru ce?'', obosit şi descurajat.

În stradă, pe când aglomeraţia sălii se desfăcea Şi se închega în convoi pentru marşul manifestaţiei proectate Tironi, în mulţimea privitoare a trotuarului, avu abia atunci impresia adâncă a părăsirii. Nu era însă decât o neplăcere greoaie, iar nu dezolarea sfârşiturilor de altădată. Altădată, însemnă, într'o sclipire de cuţit implantat: tinereţe. Îi fu milă şi groază de el într'atât încât o desminţire neaşteptată ¡1 f-erici. Doi ochi frumoşi din ceata străzii—desigur, nu erau la întrunire—îl fixau, ademenitori. Privirea lui Tironi alunecă de la ei spre mijlocul subţire, spre două glezne rotunde descoperite de modă. A- poi urmă pe necunoscută cu plăcere, dar, nu se putea înşela, fără elan. Femeia care se oferă hu-l satisfăcuse niciodată, chiar dacă nimerea pe aceea rară care nu cere decât dragoste.

În camera lui Tironi se afla totdeauna o fotografie de femeie pe masa de scris, într'un cadru dreptunghiular de mahon. Însă mereu alta, cu mici sau de loc pauze intre ele. Semnalul unui sfârşit de dragoste era totdeauna coborîrea fotografiei în saltarul de dedesubt. Gestul nu fusese niciodată acelaş. Manile ezitaseră uneori, regretaseră altădată cu tremurări răstimpul trecut, se încleştaseră cu mânie a- supra unui chip, se bucuraseră ca nişte fluturi liberi

deasupra altora, sau mai adesea făcuseră gestul obosit al unei formalităţi.

În picioare, încă cu pălăria pe cap. Tironi, întors la miezul nopţii, examină trăsăturile fotografiate ale Anei, chipul frumos dai- fără misterul lăuntric al patimei, îndărătnicia cuminte care nu ştia să dea nici nelinişti hărţuitoare, nici bucuriile învingerilor – târzii dar depline – femeia care nu-l iubea destul şi împotriva căreia nu putea să aibă totuş mânii înverşunat durabile.

Deşi cu atât de puţin timp înainte o dorise, o chemase, apoi o urîse pentru ziua aceea pierdută, deşi persista în combinaţia din ajun a geloziei provocate, totuşi. Tironi desprinse fotografia din cadrul mobil, trase saltarul şi-i dădu drumul uşor în groapa comună a amorurilor sale. Semnalul era dat, şi ca totdeauna, dacă dragostei ii era greu să rupă brusc, fotografia n'avea să se mai întoarcă niciodată pe birou, în cadrul de stăpână a locului.

— Aș vrea s'o văd azi și pe Natalia.zise Ana, bucuroasă de vizita Didei, cu invocația în adâncul inimii, de a reconstitui grupul intim al „fetelor ei", bucuria lunilor trecute.

— Haidem, vreau și eu, aprobă Dida. Dar domnișoara studioasă, glumi apoi afectat, poate lăsa trei șferturi de oră, mânjiturile acelea litografiate?

IX

Lavinia acoperi foile cu mâna, parcă ar fi avut ceva ascuns sub ele.

Răspunse scurt „nu pot", încruntându-se peste un gând care țâșnea prea vioi și temându-se să vorbească mai mult ca și cum l-ar fi putut scăpa. Refuzul era totuși de mai 'nainte motivat. Peste câteva zile începeau examenele.

Dida o privi închizitor, și rosti atenuat:

— Lavinia îmi pare schimbată.

Deasupra cărţilor, fata se roşi, zâmbind forţat, în timp ce Ana împăciuia greşit, cu ochii în altă parte.

— învaţă mult, prea mult.

— Asta pentru obrajii traşi. Dar tenul ei limpezit, ochii âştia enormi, aerul ei nou de „bogată viaţă interioară" cum ar zice un pictor... tot pentru că învaţă prea mult? Ştii când ţi-am spus, Lavinio, că tu, dacă vrei, poţi deveni frumoasă? Aşa-i că începi să vrei? Nu minţi.

Lavinia râse iarăş în silă, ocolind întrebarea.

— Tu eşti mai preocupată ca mine să fii fru- moaşă.

— Eu totdeauna am fost, nu mă ascund. Reuşesc? Nu mi-aţi făcut nici un compliment. Lasă, primesc destule. Domnul Eduard îmi cântă mereu Cest toi la plus belle, iar dracul cel mic de Jean s'a amorezat deabinele. E un copil, corijă ea. Are optsprezece ani, cu şase luni mai mic ca mine. Ştii, ne-am împrietenit, deşi nu-s în casa mamei lor decât domnişoară de companie. Însă ca familie, Roznovii sunt egali Costeştilor, ba ceva mai vechi ca origine. Lavinia râde, văd, însă, în lumea în care mă aflu eu. aristocraţia tot mai preţuieşte ceva. Sau râzi că în situaţia mea mă mai compar cu ei?

— Nu râd, zise serios Lavinia. Aş vrea să te văd ieşită de-acolo.

— Unde mi-ar fi mai bine?

— Stai toată ziua cu o bătrână bolnavă. Azi abia ai scăpat, aşa spuneai.

— Am spus drept. Serile însă sunt liberă. Doamna Costescu se culcă de la nouă.

— Ieşi noaptea? se alarmă Ana, care-şi schimba rochia, în odaia de alături.

— Ies cu băe|ii doamnei Costescu, nu singură. Alaltă seară m'au dus la teatru, eri am fost la cinema numai cu Eduard. O operetă straşnică. Ne-am întors cântând noaptea pe stradă.

Ana apăru îmbrăcată, sveltă şi albă în rochia de vară. Nu-i fu frică să se lase privită de iscoditoarea Dida. În sfârşit, chipul ii era iarăş paşnic, luminos. Un bărbat trecuse şi-i era recunoscătoare doar că o lăsase aceeaşi, respirând liber ca după un accident din care nu te-ai ales cu nimic stâlcit.

În faţa seninătăţii ei, aprinsa Dida îşi aminti ziua de la începutul primăverii când strânsese înduioşată braţul Anei. Avu aceeaşi pornire nesigură spre ea. Trebuia să admire sau să compătimească?

Porniră pe jos. Vântul de sfârşit de Mai, călduţ, imbia mersul şi moleşea vorba. Se gândeau la Natalia, la frumuseţea şi darurile ei, puse, ca prin pedeapsa unei ursitoare rele, la îndeletniciri de slugă pe lângă poetul tuberculos şL sărac. Un copil îndrăznind să rodească în mizeria lor, trebuise să

fie avortat, povară peste puteri. Tinerețea Nataliei le-ar fi dus pe umeri toate, cu o lipsă de bani mai convenabilă. Dar unchiul tăiase renta și Ana, la vizita trecută, simțise aceasta de la poartă, din vrăjmășia proprietăresei întâlnită pe culuar, din ochii nedormiți ai Nataliei, din aerul de stânjenire politicoasă ce-l au oamenii care n'au mâncat destul. Ana trimesese atunci de la băcănie un pachet în care bineînțeles pusese lucruri ușoare, de lux, nu umilința pânii și a fripturii care lipsea.

— Lavinia trebue să fie îndrăgostită, rupse gândurile, Dida. Eu știu ceva, adaose, văzând că altfel nu scutură tăcerea Anei. Am văzut-o la șosea, eri, cu un domn. Un domn foarte bine îmbrăcat.

Ana se răsuci, cu o întrebare gata, pe care apoi o tăcu. Lavinia răspunse totuși:

— Eram în automobil, așa că nu știu cine-i. Din fugă, abia am văzut-o bine pe ea. Totuși, dacă nu mă înșel, nu-mi era necunoscut elegantul însoțitor care-o ținea strâns de braț. Îndată ce-au trecut, mi-am zis: oare nu era domnul Tironi,iț N'am întrebat-o adineauri. Fiecare are secretul ei.

Ana se sili să răspundă îndată.

— A fost de câteva ori pe la noi, domnul Tironi. L-am cunoscut la Marta Vladimir. Lavinia a discutat mult cu el. Știi, ea a devenit o feministă a- prinsă, una din mândriile Martei.

— O consolează de eşecul cu noi.

„Noi? Ea mai lupta doar în mişcare, voi să răspundă Ana, dar sinceritatea ei tăcu. Se enervase şi de reticentele Didei până pronunţase numele lui Tironi. Ce ştia Dida? Ce ştia satul? O năpădi sângele în obraji la gândul că „fetele ei" ii cunoscuseră legătura. Il goni apoi curiozitatea sfredelitoare. Cu cine era Lavinia la şosea? Fiecare are secretul său. Tironi nu mai dase pe la ele de două săptămâni. 11 mai întâlnise aşa dar prietena care tăcea atâta de câtva timp? Era o tăcere pe cărţi, pe care examenul apropiat o scuza. Dida, capabilă să inventeze pentru mici răutăţi clevetitoare? Fata asta înstrăinată şi încă iubită, o irita şi o descuraja.

— Aş zice, ca şi Lavinia, că pentru tine, Dida, ar fi de preferat un alt post. Sunt bucuroasă că te distrezi, dar plimbările astea, seara, cu băeţi oricât de aristocraţi, nu-mi plac. N'ai decât optsprezece ani, dar m'aş uşura ca o mamă, să aud despre o nuntă.

— Da, zise absent Dida, desigur că mai bine cu nuntă.

Pe Ana o nemulţumi răspunsul echivoc, dar tăcu, cu o subită stingherealâ de a certa ca altădată pe Dida, sau a-i da sfaturi.

Natalia le întâmpină la uşă, veselă. Ce bine că au găsit-o acasă. Da, acum ieşea din când în când. Toni? Mai bine, mult mai bine. Aduseseră însfârşit ' un doctor mare, pe Miriescu, specialist în boli de piept.

— A trebuit. I-a fost foarte rău.

Îi dădură lacrimile, apoi zâmbetul, un zâmbet

nou, continuu, fixat ca o mască, le uscă.

— Voiţi să-l vedeţi? Un moment, să văd dacă nu doarme.

Ana ii urmărea, puţin nedumerită, voioşia şi excitarea.

--Nu doarme, intraţi. Îi faceţi plăcere.

Trecură pragul, dintr'odată impresionate rău de atmosfera de boală a camerei, de cuverturile patului prea groase pentru luna Mai, şi de sub care ieşea un triunghiu de obraz galben, cu ochi scobiţi până la scânteile pleoapelor, cu buzele absente de paliditate. În odaie, o servitoare cu şorţ alb făcea regulă pe mese.

— A avut şi azi puţină febră, dar nu-i nimic A- rată bine la faţă, mănâncă cu poftă. În zece zile, a spus Miriescu, îl punem pe picioare. El şi acuma s'ar da jos, dar nu trebue. Nici să vorbească n'are voe, l'ar obosi.

Manechinul culcat, în care Ana abia reuşea să identifice pe logodnicul de-acum trei luni, zâmbea numai, cu buzele încleştate, ca şi cum ţinea ruşinea de a nu scăpa o tusă colorată de sânge odată cu vorba.

— Să nu-l obosim.

Dida eşi cea dintâi, cu o schimă mintală pentru poeţii bolnavi şi pentru gustul fetelor prea sentimentale.

— Am crezut că-l pierd, spuse încet, în cealaltă odae, Natalia. Miriescu îl caută admirabil. Vine de trei ori pe săptămână să-l vadă.

— Asta, Natalio, costă, riscă îngânând. Ana.

— Până acum, numai doctorul cinci

mii. La farmacist am dat vre-o trei mii. Costă. A trebuii). Apoi supraalimentaţia.

— Ai şi servitoare.

— A trebuit. Eram sleită, zi şi noapte în picioare.

— Cum văd, unchiul Varu s"a îndouplecat, zise deadreptul Ana, izbită de repetatul „a trebuit" al Nataliei.

— Da, unchiul, răspunse ea cu ochii la Dida. Il puteam lăsa pe Toni să moară? Trebue să merg până la capăt. Îndată ce el se va simţi mai în putere, îl duc într'un sanatoriu lângă Braşov pentru cel puţin două luni. Pe urmă, am terminat.

— Ce-ai terminat? se miră Ana.

— Mi se pare că asta a fost menirea căsătoriei mele, să dau sănătatea lui Toni. Pe urmă? zâmbi ea strâmb. A, vrei să zici, recunoştinţa? şi ieşi repede, ca să nu aştepte vorbele nedumeririi Anei.

Servitoarea aduse apoi tava cu dulceaţă proaspătă de caise verzi. În odaie nu mai era neorânduiala săräciei de luna trecută. Perdelele spălate luminau fereastra, podeaua sticlea, şi în glastre se aflau crini scumpi şi stânjenei cu aromă de grădină. Pantofii Nataliei erau noi şi braţele ei goale aveau strălucirea cărnei de curând sărutate.

— Două luni ai să stai la Braşov?

— Eu nu, rămân aici. Mă prepar de examenul din toamnă. Trebue. De ce răzi, Dida?

— Pentru „trebue". L-ai spus de vre-o zece ori. Cu „trebue", eu niciodată nu m'am împăcat.

— Un cuvânt tiran, ai fost şi tu

nevoită să afli.

— Cu toate astea, ţi-ar fi uşor să spui că vrei să dai examenul, deoarece ¡ti era plăcut să studiezi.

— Vreau, vreau. M'am desvătat să spun cuvântul. De-aceea.

— Erai o fată pluiă de voinţă.

— Dar acum cunosc viaţa.

— Fiindcă te-ai măritat de vre-o trei luni? făcu Dida. Viaţa e numai bărbatul tău?

— Viaţa e numai amorul? întrebă şi Ana, de sus.

Natalia se ridică, pretextând ora de dat doctoria lui Toni. Ceasornicul la care privise era montat pe o brăţară de diamante pe care Ana nu i-o cunoştea.

La plecare, Natalia se înfăşură şi ea cu un batic înflorat. Să le conducă o bucată de drum. Puţin aer îi face bine. Nu ieşise toată ziua şi avea de câtva timp insomnii.

Dintr'odată, voioşia şi excitarea exagerată căzuseră. Sub felinar, după spaţiile de întuneric ale străzii, chipul Nataliei apărea în lumină cu o expresie nouă, care sfâşia.

Dida porni copilăroasă înainte, alergându-se cu cţelul Nataliei, adulmecând ca şi el vântul şi noaptea de salcâmi înfloriţi, care venea din grădinile de peste case.

— Ai numai pe Lavinia în gazdă? întrebă Nata- lia, nu pentru răspuns, ştiut, dar ca introducere la o întrebare mai grea.

— Mă lasă şi Lavinia. Ultimele examene.

— Căminul e plin.

— N'am mai cerut. M'am descurajat.

Mereu trecea în regretele ei şi chipul drag al Tiei.

— Ano, dacă într'o zi, la toamnă aed, viu să te rog „primeşte-mă", pentru mine se poate?

— Nu înţeleg, se alarmă Ana. Bărbatul tău e grav?

— Dacă ar fi, nu l-aş lăsa.

— Vrei să-l laşi?

— N'am să aştept să mă lase el.

— Acum chiar nu înţeleg nimic. El are prea multă nevoe de tine.

Natalia întrerupse iritată.

— Ano! De ce nu mă întrebi deadreptul? Te-ai gândit din prima clipa. Doctorul cinci mii, farmacistul, trei, chiria pe un trimestru, hrana de regim, servitoarea şi celelalte, de unde? Unchiul? Ha, mi-a închis uşa în nas. „Nu te mai cunosc". Prietenii lui bogaţi m'au recunoscut foarte bine în schimb. Îmi erau binevoitori şi înainte de a mă mărita, dar a- tunci n'aveam nevoe de ei, adică de banii lor.

— Ai semnat polițe?

— Să mi se fi oferit şi nu primeam. Judecând cinstit, fără false prejudecăţi, adevărata înşelare ar fi fost să semnez un împrumut de bani fără să am vre-o siguranţă că-i pot restitui. Banii, recunoşti, îmi trebuiau totuşi. I-am luat, şi m'am achitat de obligaţie aşa cum mi se cerea. Toni însă n'o să înţeleagă niciodată scrupulul în felul meu.

— I-ai spus că unchiul.

— Desigur. Şi o să-mi zică: trebuia să mă laşi să mor. E mândru şi intransigent. Îl admir, dar n'am putut să-l las să moară. O să mă urască pentru umilinţa lui, pentru sănătatea ce i-am dat, pentru frumuseţea mea şi pentru tot ce-l face să mă iubească acum. Mai târziu, o să-mi zvârle banii mei înapoi. Să mi-i zvârle, de la el îndur fără să mă revolt. Partea mea de fericire a fost atât: o lună.

Ana, cu tăcerea ei, înverşuna mărturisirea până la nevoia sfâşietoare a luminii depline. Nu pentru ea, căci Natalia nu mai avea îndoieli. Dar voia ca

prietena, femeie ca ea, şi dreaptă ca ea, să înţeleagă. Nu ertare, înţelegere.

— Era altă posibilitate? Ar fi trebuit, în serviciile cu lefuri pe sfert de astăzi, să muncesc şi să îngrijesc de bolnav în aceleaşi ore. Dar cum?

— A fost o căsătorie pripită, zise insfârşit Ana.

Natalia se opri, mândră, parcă ar fi fost insultată.

— Nu regret nimic.

— Doamnă Măgura, vine tramvaiul, strigă, de la distanţă, Dida.

Ana se plecă, invingându-şi sincer repulsia ce-o avusese şi imbrăţişă pe Natalia.

— Vino oricând, te aştept.

Din tramvai o privi apoi cum pleca, iute, uşoară, cu umerii mai drepţi, parcă uşuraţi de mărturisire. Cine era de vină? Ca totdeauna, era o înlănţuire de vini, şi spre nici una nu putea fi îndreptat hotărit degetul.

În aglomeraţia tramvaiului, Dida, cu ochii ei vii, obraznici, de care se servea uşor ca să comunice gândul, izbuti să scoale de pe-o banchetă doi tineri care luară la rândul lor poziţia inestetică de spânzuraţi de degete.

Uitând să mulţumească, dar bucuroasă ca totdeauna şi de cel mai mic succes, Dida îşi trase basca mai strengăreşte pe sprânceană.

— A! şi Natalia asta. Nu-i aşa proastă cum cre-

O urmărise gândul vulgar încă din casă.

— Ce-ai spus? întrebă Ana, distrată

de gânduri şi de huruitul şinelor.

Dida vru să repete, dar întâlni privirea Anei, atât de plină de milă, că molipsea.

— De Natalia ziceam, cum rabdă. Eu n'am să pot iubi decât în bucurie. Eu nu vreau să mă chinuesc. Eu nu...

Ana întinse şi ridică palma ca o oprire, îngânând înecat:

— Nu... înainte, nu trebue... Aşa spera şi Natalia... şi vezi.

Siguranţa Didei nu slăbi.

— Dar trebue să vrei, nu să speri.

„Ah! crezi?" vru să zică Ana, batjocoritor, dar n'avu curaj, ca totdeauna când descoperea într'o privire hotărirea de a voi, de a cărei lipsă ea suferise atât.

UN OM A TRECUT...

Acasă, Ana intră în întuneric. Cu un gest, risipi noaptea, nu şi neliniştea. Era a treia sau a cincea oară de când Lavinia lipsea fără să anunţe? Îngăimase întâile dăţi „dacă nu viu până la opt, nu mă aştepta cu masa. Poate mă opreşte prietena. Repetăm materia împreună".

„Prietena", fără nume şi fără detalii. Dar cine începuse sistemul jumătăţilor de fraze în afecţiunea lor strânsă şi sinceră? Unui trecător ii plăcuse să arate lanţurile uşor de rupt. Acelaş era, şi acum? Svâcni. Oricine, oricine altul, striga inima smulsă din calmul zilelor din urmă.

Intră, împotriva obiceiului, alături la Lavinia. Lucrurile, atmosfera odăii, dădură indicii. Neorânduiala unei plecări preocupate, mireazma de parfum, până atunci neobişnuit, pe care fereastra închisă o

păstrase, dulapul rămas, din aceeaşi grabă preocupată, deschis, ca o gură ţipând primejdia.

Se aşează în faţa mesei, unde foile de cursuri stăteau răvăşite sub cutiile de pudră şi cremă. Şi examenul trecea pe al doilea plan? Numai cu trei luni în urmă, cum şi-ar fi pregătit mustrările de soră de binefacere: datoria înainte de toate, munca, nu distracţia şi plăcerea. Cu Dida adineauri, mai avusese putinţa unei frânturi de sfat matern. Lavi- niei cum să-i spună? Pregătea începuturi de fraze: „Îţi interzic". Prea aspru. „Te rog să..." Umilitor. „Aş dori". Fără autoritate. „Trebue să... Ascultă?"

Vorbise tare.

— Ce doriţi? întrebă servitoarea intrând cu o cutie mare în mână.

— Eu? Ce-ai adus?

— A venit de la croitoreasă cu rochia domnişoarei Nu v'a spus oare că-şi face rochie?

Ana citea pe carton, parcă neaducându-şi aminte: D-ra Lavinia Panu.

Se reculese.

— Ştiu. Las-o jos. A plecat de mult domnişoara?

— Îndată după dumneavoastră.

— Despre rochie?

Asprise tonul, umilită de ea însăşi. Întrebările erau cele obişnuite, dar intenţia, de astădată u- militoare.

Rochie nouă, când taxele de examen înghiteau sumele abia înjghebate lunar de părinţii Laviniei,

mici func[ionari de provincie, din ceea ce se lipseau pe dânşii.

Desfăcu mătasea care undui, sclipind, cutele bogate. Patru metri, socoti Ana, garnitura, croitoreasa... Tironi din principiu, nu dădea cadouri. Le cunoştea prea bine puterea de a înlocui, cu aşteptarea lor, aşteptarea celui ce dădea. Dărnicia e un rival sigur, şi îndărătnic, când l-ai instalat.

Nu putea să fie oare altul? Dida văzuse din fugă rău. Mulţumirea care-i inundă inima o uimi. Deci, nu căderea Laviniei, cât omul acela îi sta pe inimă. Altul, oricare altul ar fi deslănţuit numai gânduri pentru prietenă. Tironi le domina oare încă, adunându-le pentru el? Mai bine să nu cerceteze, să nu cerceteze.

Ba da. Căci era mai puţin, sau insfârşit altceva, era îndurerarea şi sila de sacrificiile sale de prisos. Şi Lavinia, prietena pe care o pierdea, fusese un motiv în graba cu care Ana se depărtase şi se desfăcuse de Tironi. Căci oricât, din delicateţă, îşi asumase rolul urît al celui care părăseşte, sem-

naiul, oo îl dăduse. Distanţa aburise încă nesigu-
gurnuţelc de utunci, şi Ana era dispusă să exage-
reze purica prietenei o cărei răcealä de atunci, şi
mutism dezaprobator, o duruse.

Amorul cere pentru el jertfele, el nu-i jertfit.
Nntulin şi Lavinia jertfeau totul pentru iubire, nu-
mai ca, numai ea jertfise iubirea.

Dida nu desväluise o mare tainä. Ar fi trebuit să
înţeleagă demult, dar închisese voit ochii, din
prima ¡zi a venirii lui Tironi, când vrăjmăşia
Laviniei se topise îndată într'un entuziasm
vorbăreţ pentru musafirul cult şi spiritual, apoi
ascunsese admiraţia, tăcândpână şi vizitele
pe care Tironile făcea în
lipsa Anei, şi întâlnirile pe stradă, pe care iarăşi
le-ar fi putut ghici.

Scrviioarea îşi bägă prin uşă capul
creţ, imbujo
rat de p.'itä.

— Să dau la masă? Cred că domnişoara nu mai vine.

— Poţi să dai, răspunse Ana, cu gândul ,.tot nu mănânc'", şi fără să se scoale.

Din obişnuinţă, făcea regulă pe masă. Sub răvă-
şeala hârtiilor găsi o mică peliculă ovală, portret
de femeie. Recunoscu obrazul blajin, îmbătrânit
de de trai rău, pe care Lavinia ¡1 purta totdeauna
la gât într'un medalion de aur, singura ei bijuterie,
preţioasă şi prin metalul scump, şi prin chipul ma-
mei pe care o adora.

Zvârlită acolo, şi fără aurul dimprejur, mama tristă, plângea.

Ana îşi mută ochii de la fotografia desbrăcată la rochia care aştepta să îmbrace o copilă nouă, o femeie străină, şi înţelese. Se înspăimântă. Deci nimic nu mai avea preţ, nimic nu mai era sfânt pentru o inimă cuprinsă de iubire, decât iubirea?

Şi nu se simţi indignată, ci jignită, înjosită în ceea ce dăduse ea în dragoste, atât de puţin şi de precupeţit, cu sgârcenie. Era mult mai puţin lucru gelozia, mult mai puţin tăios regretul dragostei pierdute decât revolta, flămânzirea, alergarea sufletului după ceea ce nu ştiuse să dea, pentru cât nu se dăruise.

— Coniţa nu vine? Am dat la masă.

Ana se sculă şi trecu dincolo, încercând să ascundă în faţa servitoarei, încovoerea, măcar a tru-

Două duşmance? Mai puţin, când tristeţea sfârşitului de prietenie flutură măcar dintr'o parte. De cealaltă, era numai sila pentru ceea ce apare deodată unei inimi – fără însemnătate.

— Nu mă apăr. Răspund, fiindcă întrebi.

— Altfel n'ai fi datoare explicaţii.

— Am *2H* de ani.

— Majoratul nu începe decât din ziua când ai independenţa banului.

— Bunătatea ta mă făcuse să uit că mă aflu în- tr'un adăpost de binefacere. Mai simt două săptămâni şi-mi trec ultimele examene.

— Bine că-ţi aduci aminte. Deocamdată, în loc să prepari, te plimbi. Domnul Tironi niciodată n'a înţeles că poate fi cineva ocupat.

Ana putea mânui şi două săgeţi într'o replică, fără să poată atinge mai mult decât mândria prie-

— Dacă nu te-aş fi văzut de la început pornită contra mea, ai şti că în plimbările noastre pregătim tot un examen, încă mai important. Dar nu te teme, ¡1 trec şi pe acesta. Astă-noapte am citit trei ceasuri. Nu te îngriji nici de lumină. Ard lumânări.

Pentru Ana, era mai ales obositoare hărţuiala convorbirii, căci răutăţile, înţepăturile şi dispreţul, peste dezastrul prieteniei perdute, nu puteau răni mult.

— Acum te întreb numai de curiozitate, fără „drepturi". Ce examen, ce studii ai putea prepara cu Tironi. El, care nu întreprinde nimic, afară de cuceriri amoroase.

— În viaţa oricărui om, pot surveni împrejurări, motive, cari să-l schimbe şi regenereze.

În frazele acelea studiate, Ana ghicea influenţa străină, vorbirea pedantă, care la Tironi, bărbat, era, oricum, mai puţin supărătoare.

— Care au fost acele motive? întrebă Ana, tără- gânind vorbele.

Dinţii Laviniei străluciră, copilăreşte.

— Poate că eu.

Îşi netezea gâtul, cuprinzându-l cu degetele ca o rememorare, alintându-se, ceea ce nu era în obiceiurile ei de altădată.

— Domnul Tironi afirmă că eu. îmi'face plăcere să-l cred.

„Adevărat, e frumoasă!" se mira Ana.'parcă abia atunci o vedea. Aşa erau ochii ei? În lumina ferestrei, văd acum, pe irisul căprui, puncte de aur. Arcul buzelor nu i-l ştiam aşa de şerpuit. Sub el, şiragul dinţilor când se arată, luminează odaia. Nu-mai Dida văzuse, mai înainte. Dar tenul? O străpunse pe Ana clipa din anul trecut când descoperise la oglindă, într'o dimineaţă fără pudră, două dru- muleţe încrucişate sub ochi, pe pielea'ei subţire de blondă. De atunci aştepta cu groază fapta de a- sasin care avea să afunde brazda, să încrucişeze încă alte drumuleţe. Nu era până 'acum decât umilinţa în faţa oglinzii sale, încă nu în faţa oamenilor care nu putuseră descoperi, sub cremă şi pudră, începutul prea mic al dezastrului. Până la vârsta ei – aproape treizeci de ani, pieliţa în sărbătoare a Laviniei mai avea şase ani. Atât de puţin durează o tinereţă de femeie. De aci graba, la cele care, din instinct, ştiu. Încă întârziase prietena, căreia îi făcea mustrări după reguli şi morală curentă.

Uitase un moment, furată de vechea dragoste pentru „fata" ei, dar ecoul frazei 'ce se rostise puţin mai înainte îi reconstitui clocotul şi umilinţa.

„Ea l-a transformat. Ea a putut".

Zise tare:

— Mi-ai putea spune anume...

Lavinia, de când dorea să dea explicaţii. Sub ostilitatea ochilor Anei, le dădu cu un entuziasm vibrant sub inevitabila pedanterie.

— E simplu. Din discuţiile noaslre asupra feminismului, din ciocniri de idei, din scormonirile chestiunilor până la adevăr, am realizat însfârşit minunea. Domnul Tironi nu mai contesta, ca înainte, dreptul femeii de a fi egala bărbatului în viafă.

— Calmează-te. Doar n'ai convertit pe toată lumea, odată cu domnul Tironi.

Întreruperea Anei izbucnise ascuţită, dar Lavinia trecu peste ea cu fericirea ei largă.

— Sunt mândră, chiar numai de el, dacă în adevăr eu l-am convertit. Dar e şi ceva mai mult. Domnul Tironi se va ocupa nu numai teoretic de feminism. El ne va aduce mari servicii. Cu inteligenta şi talentul său de vorbitor...

— Conferinţe? Dai- pentru cine? Pe cine mai vrea să convingă şi să învingă.

Lavinia ridică din umeri, cu milă.

— Nu-i potrivită ironia, crede-mă. El vrea să lupte pentru cauza femeii Ceea ce-l distinge pe Ti- roni de ceilalţi, sunt vederile sale noui. La şedinţa viitoare a comitetului, dacă asişti, ai să le auzi expuse. O surpriză, o revoluţie binefăcătoare ne-o prepară el. Va reuşi.

— Dar, anume... repetă Ana atât de uimită şi de şi de umilită de exaltarea Laviniei, că nu găsea

Lavinia se incăpăţână, râzând. Poate aşa i se comandase.

— Nu-ţi spun mai mult. Luna viitoare e şedinţa.

Tironi, feminist şi novator! Ana, amuţită întâi. simţi năvălind-o veninul. Prea era mândră, Lavinia cea neînsemnată de până acum.

— E o tactică, tu nu înţelegi. La fiecare, începe cu măgulirea ambiţiilor, dorinţilor sau ideilor preferate. Pentru tine, a fost nevoe să devie feminist. Bagă de seamă. Un discurs, câteva fraze, ce-l costă pe el, ce dă? Dar tu ai să dai tot.

— Dau, rosti limpede Lavinia.

Siguranţa ei, mai mult decât neruşinarea nu i-o putu erta Ana. Sborul de pasăre liberă, cerul din din ochii aceia fericiţi, ea nu le avusese. Le uri izbucnirea, ca şi cum i-ar fi fost furate. Se inrăi, cu o nevoe de a umili pe prietenă cu propriile-i tribulaţii, pe cari cu atâta grije le ascunsese până atunci.

— Bagă de seamă. Pe omul ăsta eu

Îl cunosc. El nu poate da fericirea. El nu iubeşte. îmi spunea Marta, pe care o poţi crede mai sigur decât pe mine, povestea lui don Juan, disperat de a nu se putea îndrăgosti, dar dorind mereu. Da, mi-o spunea relativ la Tironi. Vrei să controlăm încercările sale? Aşa dar, acum câte-va zile, după cum ai recunoscut, erai cu el la şosea. Am aflat întâmplător, şi nu te-am urmărit nici înainte, nici de a- tunci. Totuşi, vrei să-ţi spun? Eri, când ai venit aşa târziu, ai fost la Parcul Carol, e drept sau nu? înainte de Şosea, ai fost la Cismigiu şi te-ai plimbat pe sub arcurile de trandafiri acum înfloriţi. V-aţi aşezat pe banca din fund. Cred că era liberă, ca totul să se petreacă la fel ca alte dăţi. În amorurile sale, are un înger păzitor care-l ajută. A fost într'o seară puţină ploaie şi v'aţi întors în- tr''un taxi care sdruncina? Nu răspunde, nu e ne- voe. Te miră că, fără să vă fi urmărit, ştii că nu mint, am spus atât de sigur.

— Nu mă mir – Lavinia se reculegea însfâr- şit –, Parcul Carol, Şosea, Cismigiul. sunt obişnuitele locuri de plimbare din Bucureşti.

— Bagă de seamă. Nu mai sunt multe.

— Ei şi?

— Atunci urmează localurile unde consumaţia plătită începe să oblige. Tu ai noroc. Vara, grădinile cu boschete ale acestor localuri trebue să fie plăcute cât se poate. Iubitele de iarnă, şi de primăvară rece au trebuit să se mulţumească cu sala comună unde supără privirile acelora pe cari la rândul lor ii supără plăcerea altuia. Pot să-ţi

dau şi iti- neraiiul de parcurs, în ordine sigură. Crezi că trăeşti cu omul acesta o pagină unică. Cum vezi, toate se repetă şi astfel nimic nu are preţ.

Voia să rănească pe Lavinia cu ceea ce o duruse pe ea mai mult, presimţirea, apoi siguranţa că Tironi repeta cu ea gesturi făcute, drumuri bătute, executa fără spontaneitate acelaş ritual al amorului în faţa unei fiinţe noi, încrezătoare şi inexpertă, căci aşa le alegea omul trecut prin toate. Ei nu-şi inchipue, bărbaţii atât de geloşi de trecutul iubitei, că şi în femeie se pot răsuci dureros aceleaşi bănueli şi jigniri retrospective. Aproape e de neînţeles cum sensibilitatea fină şi cântată a femeii se acordă atât de des cu înclinarea pentru cuceritori, pentru desfrânaţi, indulgent numiţi ştrengari, al căror şir de întâmplări erotice ei însuşi caută să-l mai rărească în amintire.

Ea, Ana, stătuse oricum la distanţă, putând asurzi rezonanţa presupunerilor fără dovezi Simţea abia acum, prin reflex, cât putea să doară predziunea, simţea desgustul pe care alături, în camera ei, Lavinia trebuia să-ţ fi rumegând, aruncată pe pernele pe care desigur işi ţnăbuşea plânsul.

Dar Ana avea răzbunarea scurtă. Ar fi voit să treacă dincolo, – Lavinia închisese uşa – să rostească ea vorbele de împăcare ce i le datora prietena.

„Am rămas iarăşi intre noi. Ai să uiţi. fii fără grijă. Sunt eu lângă tine, eu, aceeaşi, pentru totdeauna.

Apoi auzi uşa de la sală izbită şi paşii Lavi- niei coborîră scările iute şi scurt, ca nişte lovituri repezi sdrobind legăturile. Se simţea, sub mânia acelor paşi, izbucnind totuşi conştiinţa veselă că discuţia din sfertul de ceas de mai 'nainte ii liberase, ii scutise de ezitarea şi sila menajărilor.

Astfel, Ana era aceea care din nou, greşise.

ÎNCĂ UN STRĂIN.

După închiderea parlamentului, activitatea feministă care obţinuse un succe; ciuntit – dreptul de vot deocamdată la alegerile comunale – intră într'o fază moartă. Şedinţele lunare se mai ţineau, pentru a face legătura intre sectoare şi cu provincia. Dar postul de secretară al Anei deveni o sinecură. Totuşi, în fiecare zi, ea lua drumu! spre casa doctoriţei. Ita Xera motivul, fetiţa rămasă întâmplător fără bonă, şi care abia în orele de consultaţie aie A\ar- tei, sub privirile aruncate din când în când pe geam, nu mai era atât de părăsită în grădiniţa cu mai mult asfalt decât verdeaţă.

Erau ceasuri bune pentru ele, ceasul jocului cu mingea, ceasul poveştilor toarse în căldura zilei şi a trupurilor alăturate până la ceasul de-aproape de cină când Luca Vladimir, coborind pentru plimbarea

higienică de scară, o uita, rămânând în grădiniță, făcând din jocul în trei cu mingea o adevărată sărbătoare. Şi pentru Ita, şi pentru Ana! Într'atât că scrupulele o năvăleau, când Marta, întoarsă din oraş, deschidea portița, din nou cu aerul ei jignit de intrusă şi cu ironia din zi în zi mai acră.

— Duioasă scenă de familie.

Nu, nici nu mai rostea cuvintele, dar mânia care o făcea palidă, le rostea înțelesul. Mânia nu şi-o mărturisea nid sie-şi, mândra doctoriță, şi nici nu era mânie de femeie geloasă, d numai de stăpână care nu permite o putere străină intrată în casă, nici bucuria adusă de altul.

La venirea Martd, Ana îşi lua repede rămas bun, eschivându-se înainte de a izbucni cuvintele nemulțumirii.

— Am întârziat. Pe mâine, Ita.

Fetița o ducea până la poartă şi pe lângă ochii ei sticloşi de pisicuță care o urmăreau, Ana simțea arzând-o, chiar după ce ieşise din raza străzii, ceilalți ochi, ai Martei, mâniați, ai lui Luca. blânzi şi admirativi. Cei dintâi se desprindeau curând, ai copilei, uitători, ai Martei ocupați, şi rămânea numai cu ochii lui Luca, a căror tovărăşie o netezea şi o înfrumusețea într'atât, că din zi în zi tot mai multă lume întorcea capul pe stradă, după tre-

Între aceste priviri care o întâmpinau cu o plăcere arătată. Ana avea obişnuiții ei, cunoştințe de vedere, de care-şi aducea aminte abia în clipa când le întâlnea. Era, în capătul străzii Cometa, bătrânelul care-şi grădinărea singur bucata de pământ din lungul gardului. Dintre tufele de

trandafiri ii zâmbea admirativ, din zi în zi mai ştrengăreşte. Uita, fercheşul bătrân, văzând că Ana răspunde la zâmbet – că-şi tăra greu picioarele printre brazde, şi uita de bătrâna care se zărea uneori în dosul perdelelor casei, încruntată, şi totdeauna legată ba la cap, ba pe sub fălci, aruncând asupra po- vestei de grădină o umbră posacă şi prozaică. Dar clipei de uitare a bătrânelului, Ana ii ştia din instinct preţul şi o dăruia bucuroasă.

Mai departe, era un birou cu ore târzii şi de peste geamurile deschise se ridicau în acelaş timp trei priviri tânjitoare. În trecere, Ana zâmbea pe rând privirilor, nu oamenilor, care erau trei obiecte moi pe forma scaunului şi concentraţi în vârful pe-

Copilă, s'ar fi îngrozit să surâdă bărbaţilor pe stradă, dar singurătatea ei aflase cât bine poate face un surâs răspuns în clipa când sufletul începe să nu mai creadă în sine şi în viaţă.

Iată şi privirea la care nu răspundea. Se ţinea dârză ca să nu surâdă tânărului mereu aflat în drumul ei – aşteptare sau concidenţa orelor de o- cupaţie? – şi care în privirea lui aprinsă de băiat frumos părea destul de îndrăzneţ ca să înainteze cu un salut la cel mai mic semn de încurajare. Ana sim{ea atunci tovărăşia ochilor cei blânzi păzind- o, şi putea trece înainte, serioasă şi fără păreri de rău.

Pe măsură ce se apropia de casă, paşii şi mersul sunau a gol. Iarăşi masa cu un singur tacâm, şi flecăreala slugii, şi vidul odăilor în care obiectele rămân toate la locul lor, aşa cum le-ai aşezat di-

mineaţa.

Lavinia plecase îndată după examene, dar nu acasă, în oraşul de provincie. Găsise în Bucureşti o slujbă şi rămăsese la o altă gazdă. Din fericire, motivul plecării ei n'o mai durea pe Ana. Iarăşi tovărăşia ochilor de a căror mustrare s'ar fi ruşinat.

Se gândea uneori la viitoarea şedinţă feministă amânată pentru sfârşitul lui August, — când Tironi avea să expue programul său feminist — se gândea cu un interes destul de desprins de vechea dragoste şi ură, ca să fie îndemnată să asiste. Toate se îndepărtau, se abureau, ca într'un al doilea plan de film mult timp rulat şi chiar ceea ce se desfăşura viu, zilnic, nu avea pentru Ana. în starea de spirit în care se găsea, decât ţesătura şubredă a visului, căruia din somn, i-ai presimţit destrămarea.

MARŞUL FEMEILOR

Lipsa Laviniei din casă, nu încercase s'o împlinească. Natalia, pe care o aştepta, nu-i mai ditdusc nici o veste. Poate renunţase. N'o mai vizitase, ca să nu aibe aerul că-i sileşte hoturirca. Dar prezenţa ei din nou ar fi fost ca înainte? Nimic, nimic nu putea fi ca înainte.

În casă, cum trecu pragul, simţi, cu obişnuinţa femeilor care locuesc singure, o prezenţă străină înăuntru, aerul tare cu care umple camera şederea unui bărbat, chiar dacă nu-i prea fumător sau iubitor de alcool.

— O surpriză, isbucni din amurgul biurou'.ui un glas cam răguşit.

— Radul Ce binel

Sărută sfios pe băiatul ăsta mare pe care-l crescuse şi care, în doi ani trăiţi departe de ea într'o cazarmă din Moldova, căpătase altă înfăţişare, o figură nouă, aspră, arămie, cu muşchii duri, de soldat, şi de om trecut prin greu.

Totuşi dojeni, ca să redevie soră-mamă:

— Nici o scrisoare de trei luni! Cel puţin eşti în Bucureşti pentru mai mult timp?

— Da, pentru mai mult timp.

— Ţi-ai adusbagajul? Doar n'ai să stai

— Nu stau lahotel şi nu-mi aduc bagajul.

— Vorbeşti În enigme, şovăi Ana cu o presimţire urîtă. Cum? E aşa greu de spus?

Era, într'adevăr, destul de greu. Radu urni mărturisirea cu o bruscheţă care-i trăda teama.

— Am demisionat din armată.

— Motivul? bâlbâi Ana.

— Că pot găsi o ocupaţie, ori de ce fel, care să nu-mi constrângă dreptul de a-mi aranja viaţa.

— Te însori? ghici sora.

— Te-ai îngrozit?

Rădea, fiindcă deşertase greul. Lăsă şi tonul de copil mare prins cu greşala.

— Nu-ţi închipui că am procedat ca un năuc. Nu vin în Bucureşti să ingroş ceata şomerilor sau să-ţi pricinuesc vre-o neplăcere. Un prieten mi-a găsit postul provizoriu, acela cu care nu mori de foame, până la postul mulţumitor pe care nu se poate să nu-l găsesc.

— Ce femeie e aceea, Radule? întrebă Ana incet, ca să nu se împrăştie în prezenţa fratelui începutul de ură pe care-l simţea mocnind. Radu ¡1 simţi totuşi şi se răsvrăti.

— E destul să-ţi spun că-i femeia pe care am ales-o.

— Aţi făcut şi nunta?

lar gândul ei mustră „fără mine?"

— încă nu. E o formalitate.

Pe urmă, se sili totuşi să dea amănunte despre logodnică. Ana nu-l întrerupse niciodată. Il înţelegea totuşi cu sforţări, ca şi cum i-ar fi vorbit de la o mare depărtare, dintr'o lume pe care şi-o zăbrelise în juru-i, şi unde nu mai avea intrare sora, nici oamenii ceilalţi, nici, mai ales, consideraţiile lor sociale.

Ea nu ştiuse să-şi zăbrelească astfel o mare mică fericire şi rămăsese singură, ca un câmp părăsit, cu inima ei largă deschisă tuturor. Încă un străin se alegea din jertfirile ei fără măsură.

Ceea ce se numea nebunie, să-ţi dispreţuieşti situaţia, cariera, „viitorul", pentru o femeie, pentru dragoste, nu era oare în realitate înţelepciunea. Dacă ajunsese să se întrebe precis şi să şovăe, Ana desigur, că nu de puţin timp nu mai era aceiaşi.

Radu, sfârşind, se ridică. Ghicind tristeţea Anei, se simţi deodată el, fratele mai înţelept care putea să ajute. Găsi însfârşit un ton duios în voce care pătrunse ca un acord de muzică în inima Anei.

— Tu cum o duci? Unde-s „fetele" de care-mi .scriai?

— S'au împrăştiat. Sunt iar singură.

— Ceea ce era de prevăzut. Au evadat, nu-i aşa? Au avut dreptate. Tu eşti o pustnică. Lasă viaţa asta.

— Ai idei imorale, şe sili să râdă Ana. '

— A crede în fericire nu-i o morală ? E religia cea mai veche. Dar de ce n'ai căuta s'o pui de acord cu morala societăţii. Eşti liberă şi eşti, ceea ce se chiamă o partidă bună.

— încă o experienţă, suspină Ana.

— Aceea a fost jertfă, nu experienţă.

Vorbea de vechea căsătorie la care Ana, rănită de proaspăta decepţie, se gândea rar şi aproape cu duioşie.

— Radule, să-mi aduci pe Corina ta cât de cu-

rând.

— Nu pretinzi să fim întâi căsătoriți?

— Nu, zise Ana, și se opri scurt.

Era să zică „dimpotrivă".

Radu explică, cu oarecare stânjenire. Era o situație delicată pentru femeia necăsătorită încă, să facă vizite familiei. Dar o întâlnire într'un local, ori seara, la o grădină de vară, ca din întâmplare.

— Aș putea veni seara, cu Dida. Bine, ne-am înțeles. Să-mi comunici ziua.

Dar ezita, cu un tremur în inimă care n'avea altă îndreptățire decât a instinctului feminin, văzător la distanță de ceea ce întâmplarea va aduce bun sau rău.

FEMINISM ŞI MATERNITATE.

Ana întoarse în ziua aceia foaia la calendar abia seara. Altădată n'o întorcea câte trei zile. Lăsa astfel să nu treacă zilele, să se prefacă timpul într'o înşiruire lungă, uniformă şi fără nume, deoarece orele nu mai aveau întrebuinţarea hotărîtă şi voioasă de altădată.

Întorcând foaia, văzu abia atunci notiţa: întrunire feministă, ora 9 şi alături un T, care-i aduse aminte curiozitatea aprigă din seara când Lavinia o informase despre un Tironi adept al mişcării feministe.

Îşi puse întrebarea nevolnicilor. „Vreau oare să mă duc?" Dar nu găsi răspunsul afirmativ decât atunci când se întrebă: „O să-mi pară rău că n'am fost?"

Gândul i se obişnuise să trăiască mai mult în ne

gaţie, prin ceea ce nu se va întâmpla şi nu va fi.

Când ajunse, era târziu. Tironi isprăvise cuvântarea, dar în urmă, discuţia se deslănţuise mai interesantă. Cercul adunat, vre-o cincizeci de persoane, se desbinase în două părţi. Majoritatea seconda avântul combativ al Martei Vladimir.

— Ceea ce propune domnul Tironi e o utopie. Mai mult, o utopie dăunătoare.

— Opoziţia dumneavoastră n"o prevedeam. Dar ¡mi rememorez la timp Istoria. Reformele mari au întâmpinat adesea împotrivirile celor ce aveau să tragă mai mult folos.

Era calm, sub iritarea lăuntrică pe care doar Ana şi desigur Lavinia, cu firul direct al inimii i-o simţeau.

— Scăpăm de o robie ca să cădem în alta?

— Reforma este tot în folosul bărbaţilor. Să nu ne lăsăm înşelate, doamnelor.

— Şi libertatea pentru care luptăm?

Din toate părţile, vocile se ridicau, jumătate ironice, jumătate înverşunate. Marta Vladimir care prezida, le domină cu un gest.

— Feminismul domnului Tironi, tinde, dacă am înţeles bine, să ne îndrepte spre viaţa inferioară a insectelor. Atribuţiile împărţite ca în stup, elementul de fecundaţie şi cel de muncă perfect distincte şi reciproc inabordabile, nu vor putea fi adoptate de femeie, alcătuită în vederea unei vieţi complecte.

Amintiţi-vă, replică Tironi, că am adăugat: va fi numai o stare de tranziţie. Femeia-mamă, a-

Ieasă în sfârşit după marile principii eugenice, şi sprijinită de Stat, care, direct lovit de problema aceasta enormă a degenerării populaţiei, trebue odată să se sesizeze, cum se spune oficial, şi să intervie, aşa cum intervine în flagele de mai mică importanţă – poate părea deocamdată pusă într'o situaţie bizară. Este cineva care să considere chestiunea unei populaţii minată de boli, de instincte rele şi de sânge sărac, ca fiind de mică importanţă? Nu. Opoziţia d-voastră se înverşunează asupra modului, a singurului mod în care văd că se poate rezolva chestiunea, mod fatal bazat pe micul număr de femei-mame pe care le-am putea alege astăzi, abia mai numeroase decât re- ginele-matcă ale neamurilor de albine. Şi trebue să ne grăbim. În curând nu vor mai fi nici atâtea, şi subvenţiile, enorme recunosc, pe care le cer pentru pentru aceste regine ale neamului, se vor scurge în orice caz din tezaurul statului în bugetele spitalelor, închisorilor şi azilurilor de nebuni şi nevolnici. Vom creia deci o populaţie mai mică în condiţiile absolute ale perfecţiunii umane. Faptul, care-i posibil şi urmărit cu sacrificii asupra tuturor speciilor animale, de ce n'ar fi posibil şi asupra noastră? Îndată ce vom obţine în mic această nouă omenire,
prin întrebuinţarea, cum am spus de către Stat, a femeilor-mame ideale, şi prin sterilizarea tuturor celorlalte, – măsura se va aplica paralel şi bărbaţilor, – îndată ce noua generaţie se va ridica, plină de sucul sănătos al adevăratei vieţi, femeile noi de atunci nu vor mai fi înlăturate şi nici, unele din

ele, obligate la funcţiunea lor naturală. Libertatea procreării nu va mai fi atunci un dezastru pentru ţară.

— Rasa omenească nu poate fi privită din acelaş unghiu de vedere ca rasa cavalină sau alta. Inteligenţa, la noi, primează corpul. Copii plăpânzi, bolnavi, au ajuns genii de lipsa cărora am tânji astăzi.

Nu vorbise doamna Vladimir. Ca doctoră, avusese prea multe prilejuri de revoltă în faţa sarcinilor necugetate. Dar tocmai meseria ei de doctoră căuta îndreptarea pe căi de laborator şi de tratament medical, ia nu prin rezforme sociale. Era ca o umilinţă profesională.

— Statul nu poate anihila printr'o reformă sentimentul matern, propriu oricărei femei.

— Oare simpla sănătate trupească e deajuns să însemne pe mama ideală? sprijini o altă doamnă. Tărâncile noastre ai căror copii mor cu miile, sunt în general femei voinice.

— Şi fără cunoştinţi de higienă. Şi fără mijloace
de trai mai bun. E ridicul cum am lăsat numai în grija părinţilor tuberculozele şi dizenteriile noilor născuţi, ca şi cum lucrul acesta ar privi numai familia nu şi ţara, sau ar fi o fatalitate, ca grindina sau trăznetul, cu neputinţă de prevăzut şi înlăturat.

— Şi cum vom înţelepţi pe femeile din popor? Ele sunt rebele la sfaturi ca şi piatra, ca şi trăsnetul.

— Printr'o supraveghere directă a

Statului, şi o bunăstare materială asigurată de Stat.

— O noua funcţiune, maternitatea, în tara noastră împovărată de lefuri funcţionăreşti? E absurd.

— O reformă necesară nu-i niciodată absurdă. Ţara aceasta săracă şi funcţionărească va urma să deşerte totuşi în fiecare an averi, întreţinând pe bolnavii şi dementii săi, instruind prin şcoli fii răi care o conduc de râpă. Când zic ţara, înţelegem noi, fiecare în parte.

Tironi avea a se lupta, ca un cavaler de cruciadă, cu o adunare întreagă, unul contra douăzeci. Cele câteva auditoare care se dăduseră de partea lui, erau încă prea uimite de noutatea ideii, ca să-l poată ajuta cu argumente. Se mulţumeau să aplaude şi să aprobe cu un bravo! mai viguros sau mai timid fiecare replică a oratorului.

Ceea ce era prea slab în sprijinul lor, împlinea Lavinia, cu însufleţirea ochilor săi şi Ana, numai cu prczenfa ei, strecurată timid, descoperită de Tironi ca un mic triumf.

Din colţul său, Ana văzu punctul acesta lucitor de triumf şi-l îngădui. Admirând, aduna însă păreri de rău şi reproşuri. Să fi fost ea aceea care să-l însufleţească pe Tironi din primele rânduri cu ochii de lumină ai Laviniei, să mai fi fost timp să devie pentru el femeia care trebuia, aşa cum i se lămurea abia acum, ce viaţă plină s'ar fi deschis. Dar chiar înţelegând, putea? Harul ei real de a se devota parcă era menit să se irosească, iubirile ei

să nu se desăvârşească niciodată.

Până şi întâmplările mari şi durerile treceau deasupra ei călcând uşor, fără să tragă brazda adâncă din care sufletul, când se ridică, e mai bogat, cu sângerările rodite.

Voinţa, sufletul, nu puteau oare să înfrângă destinul şi materia? Fericirea e la îndemână, dar să fii hotărît s'o ai, curaj pe care nu-l avusese. Se urî, în spaţiul unei secunde, pentru atâtea dăţi în care se crezuse tare şi înţeleaptă, dispreţuind schimbările ce-i ademeneau tinereţea. O nevoe de a reacţiona, de a se lăsa de astă dată soartei, de a o provoca, o împinse după sfârşitul şedinţei, în drumul de întoarcere, dincolo de piaţa unde trebuia să cotească spre casă. Aspira vântul curat al castanilor, voioşia perechilor care treceau grăbite, arunca viaţa veche al cărei scop sau scopuri îi apăreau în lumina scăzută a becurilor de care te de-

Mergea uşor, parcă deasupra trotuarului, şi trecătorii se uitau la ea ca la o iluminată de care nu râvneşti apropierea. Ea nu-i vedea.

Când ajunse la începutul străzii de unde se vedea locuinţa de la etaj a Vladimirilor, Ana se opri'. Trotuarele erau pustii. Casa se profila neagră, părăsită. Desigur, fereastra de la biuroul lui Vladimir era la ora aceea în plină lumină de lucru, dând însă spre curte, nu se vedea. Ana îşi simţi privirile obosite.

Un automobil trecu vârtej, stopă în faţa casei negre sub care se deschise îndată gura garajului în lumina puternică a farurilor. Marta Vladimir se în-

torcea de la şedinţă şi îndată după intrarea ei, casa se lumină pe rând la toate ferestrele, ca luată în stăpânire.

În colţul ei, care-i păru deodată transpus pe un plan imens de îndepărtat, Ana se trezi, parcă ar fi sgâlţâit-o cineva: Tu...?

I se îndoiră umerii. Plecând, apăsă geanta tare pe inima care poate ar fi voit să protesteze.

— Nu se poate!

Lucidă însă de veghe şi de trezirea bruscă, Ana îşi dădu îndată seama că nu protestează, că nu are atâta forţă, ca şi cum ar fi văzut inima, un biet

lucru mic şi umilit, putând încă să se dăruiască, dar uzat ¡11 posibilităţile de a pretinde, de-a lupta să-şi asigure întâietăţi şi fericiri.

Era încă mult pentru inima aceea din care renunţările şi sacrificiul pentru alţii ciuguliseră atâţia ani, că mai putea iubi un bărbat, şi-i era destulă fericirea că mai putea iubi – îşi zicea – şi ce imens noroc că iubea un om pe care ¡1 po(i pune cu convingere deasupra tuturor, omul rar din care gândul poate construi un idol.

Întorcându-se acasă, după un lung timp de mers neîncadrat în ore, se hotărîse la fericirea sau la resemnarea aceasta.

CA SĂ NU "PIARDĂ TOT.

Radu nu fixase numaidecât surorei sale, ziua de întâlnire promisă. Nici Ana nu-l zorea. Femeia aceea, pe care Radu o aducea de departe, căpătase, prin întârzierea de a se arăta, o aureolă de mister şi de iubită fatală, în stare şi de mai mult decât pentru a schimba cariera unui om. Degeaba îşi repeta că voinţa lui Radu pregătea căsătoria. Piciorul dat în cariera lui, era dat şi în jertfele surorii şi numai voinţa străinei îl putuse îndemna.

Pentru întâlnire era aleasă o grădină de vară, fabricată de curând în centrul asfalturilor bucureştene, şi care, pe lângă umbrare înflorite, bere la ghiaţă şi jazzul acompaniator, avea şi noutatea anului, plaja de oraş, distracţia nudităţii exhibată într'un bazin public.

Deoarece aveau să ia şi masa de seară impre-

ună, Ana se gândi să nu mai facă în ziua aceea obişnuitul drum până la casa Vladimirilor. O reţinea şi un scrupul. Ita se simţise de câtva timp motivul secundar al venirii Anei şi dăruirea ei de copil pasionat se micşora. Luca Vladimir, cufundat în manuscrisele recente, îşi făcea abia apariţia în pragul odăii unde fetiţa era din nou singură, fără bonă, – Marta le expedia la prima greşală a- poi se întorcea liniştit, lacom pe studiile lui, după ce schimbase două fraze de politeţă.

Ana, pentru acele două fraze, şi pentru apariţia caie lumina pragul două clipe, găsea drumul lung, răsplătit. Idolii răsplătesc deobicei şi cu mai puţin. Dar în ziua aceea, cu graba de a se întoarce la timp ca să-şi schimbe rochia şi apoi să nu întârzie ora întâlnirii, nu era pierdută şi apariţia de două clipe? Poate că nu, şi acel poate fu destul s'o hotărască.

Strada Cometelor, cu linia strâmbă a trotuarelor, cu şirul desperechiat al caselor de toate stilurile şi pungile, cu praful de August secetos supărat de roţile celei mai încete maşini, cu atmosfera de periferie la doi paşi de occidentalul bulevard, era departe de a îndreptăţi starea de intimă plăcere cu care Ana îşi încetinea totdeauna bătaia regulată a tocurilor pe pavaj.

În faţa casei ÎWartei, o cofetărie prizărită, în care părea a nu intra nimeni, îşi schimbase de cu- rând faţada, poate numai de dimineaţă.

Ana privi cu interes. Pe strada aceea, toate deveneau vrednice de privit. O firmă lată în culoarea dulce a şerbetului de smeură fusese suită deasupra zugrăvelii proaspete a zidului şi

dădea însfârşit importantă vechilor borcane colorate din vitrină.

„Bomboane pentru Ita...” Linguşirea obişnuită a copilăriei, o uita de câtva timp.

Nu intrase încă niciodată în cofetăria obscură pe lângă care trecea zilnic. Un bărbat matur, fără aspectul profesional al chelnerului, desigur proprietarul, o servi în tăcere, împachetând meticulos bomboanele. Avea curioase fălci de apaş, desminţite de partea de sus a obrazului: frunte netedă, dreptunghiulară, ochi largi de om paşnic. Era şi casieriţă, o fată tânără ai cărei ochi, Ana ii simţea aţintiţi curioşi din umbră, ca în prăvăliile cu dever puţin unde clientul nou e totdeauna o mică diversiune. Abia la plată îşi întâlni ochii cu ai fetei. Mutrişoara asta blondă, cu puf de piersică rozâ...

— Tial

Tânăra se sculă şi întinse mâinile spre cele care veneau.

— În fiecare zi te văd trecând, doamnă Măgură.

— Şi n”ai eşit să mă saluţi.

Reproşul era din inimă, mirare şi mâhnire. Desvinovăţirea izbucni, drăgălaşă.

— Prin geamul ăsta mic, mă silesc să nu pierd
minuta în care treci. Nici pe doamna doctor n’o pierd, şi doamnele celelalte care au fost bune cu mine. Mereu mă mustru că am plecat fără să înştiinţez. Greşala asta îmi taie orice îndrăzneală.

— Ce faci tu? o întrebă Ana, cu dragoste.

Pentru răspuns, Tia călăuzi privirile spre bărbatul cu înfăţişarea paşnică din dosul tejghelei.

— E soţia mea, zise el, coborînd cu aceste vorbe o mică şi plină tăcere.

Siguranţa unei vieţi la adăpost care emana din făptura masivă şi onestă a bărbatului, umplu inima Anei.

— Mă bucur, Tia, mă bucur. Vă cunoşteaţi mai de mult?

— Mi-a fost clientă la prăjituri, astă-primăvară, zâmbi naiv cofetarul.

— De pe când aveai postul peste drum, la domnul Vladimir?

— Mai bine zis, după, recunoscu franc. Tia. Nu ştiu cum să-ţi spun, dar, în urma accidentului acela vechiu, cât de vechiu, – nu mă puteam deprinde să am alt post. îmi petreceam zilele aici, cu o prăjitură pe masă.

— Pe care n'o mânca, reproşă soţul, tot mai dispus. Asta mi-a dat ambiţia să le fac mai cu grijă. Am schimbat maistrul, am adus material proaspăt, ea tot nu mânca. Clientela cealaltă dimpotrivă,
îmi făcea laude. Prăjiturile erau bune. De ce nu-i plac? mă tot gândeam. Atunci am luat-o.de nevastă, ca să le facă ea singură.

Rădeau amândoi, ca de-o glumă pe care ai mai spus-o şi-i cunoşti reuşita. Toată întâmplarea veche, tristă şi încălcită, deasupra bălăriei căreia crescuse înflorind legătura de azi, nu mai figura în amintirea lor decât ca un episod de glumă. Tia, cu verigheta de aur pe deget, cu rotunjimea împlinită a trupului, cu râsul slobod de femeie

statornicită, era departe de fetita cu sufletul slab şi ascuns, în jurul căruia Ana se rotise în zadar ca să-i deslege taina. Aşteptarea aceasta de zile întregi cu pretextul u- nei prăjituri, aici în faţa casei doctorului Vladimir, îi furniza însfârşit indicii? Tia ii întrerupse tendinţele detective.

— Nu ştiu dacă ar fi bine să te rog ceva.

Privirea Anei o încurajă destul.

— Pe cine aş ruga să fie naşa copilului decât pe dumneata?

— Ai un copil?

Tia îi răspunse cu un gest rotund peste pântecele încă mic. Soţul veni şi el lângă Tia, trecându-i un braţ stăpân în jurul taliei. Trei fiinţe nu mai formau decât una, puternică. Anei îi izbucniră lacrimi, lacrimile pe care i le văzuse şi Tironi într'o zi. Făgădui din toată inima, dar bruscă rămasul- bun şi ieşi.

Pachetelul cu bomboane se nimeri la timpul po- trivit. Ita plângea. Zori pasul din antreu, felicitân- du-se că aducea în pachet, consolarea. Vladimir se afla şi el în odaia fetiţei. Ana începea să creadă în miracol.

— Vorbeam de dumneata.

— Dar plânsul? se miră Ana.

— Fetiţei i se pare că o iubeşti mai puţin.

— Cum a putut să... creadă?

Era să se trădeze „să înţeleagă", dar schimbă la timp.

— Pot face şi proba, glumi Ana, desfăcând pachetul.

Revărsarea colorată uscă ochii plânşi.

— Aşa-i că nu te iubesc mai puţin?

— Cere ertare „Nanei", sfătui tata.

— Nu, nu, protestă ea. Nu trebue umilit copilul, adause apoi pe franţuzeşte.

Dar împotrivirea fusese iuţită şi de faptul că nu găsea drept să primească scuze.

Ita, pentru că fusese scutită de mecanicul „pardon" care exasperează copilăria, avântă braţele şi mulţumirea ei spontană de mic animal agil. Ana se roşi, sărutată sub privirile lui Luca şi urmărind îmbrăţişarea parcă ar fi luat deasemeni parte.

În spaţiul lor infirm, unele minute cuprind lungi fâşii de viaţă sau de vis, ca în scenele de film cu peripeţii rulate vertiginos în câte-va secunde.

S'au plecat amândoi spre fetiţă, cu o sforţare de a curma visul, care le făcu rău în piept ca un început de plâns.

— Nana, zise fetiţa care nu gusta pauzele, ai rămas aseară acolo unde Ib şi Cristina au scuturat alunul şi Ţiganca le-a dat în schimb trei nuci fermecate.

— Ştiu. Dar nu-ţi place mai bine să ne jucăm pe-afară?

— Povestea îmi place mai mult.

Cu toată oboseala citirilor pe care Ita, tirană ca orice copil, i le impunea zilnic, Ana era mai obosită de prezenţa lui Vladimir, care cu stgloul uitat în mână, rămăsese să asculte. Fără să-l privească, Ana îl simţea neatent, contractat şi trist, aşa cum nu se suferea decât pe dânsa, niciodată pe altul.

Nici nu simţiră când Marta, întoarsă mai de

vreme, îşi sună pasul viril în hali. Căzu peste ei cu o proastă dispoziţie pe care „grupul de familie", de atâtea ori ironizat, i-o mări până la izbucnire.

— În sfârşit, am găsit bonă pentru fetiţă, zise ea. N'o să ne mai obosim nici eu, nici tu, Ano.

Se subînţelegea: nu mai ai motiv de venit.

Totuşi Ana pricepu întreaga ofensă numai din privirea scandalizată a lui Luca. Simţind privirea aceea gata la rândul ei să izbucnească în vorbe, se înspăimântă.

„Opreşte, mimă ea, cu trupul dat îndărăt, şi strângând până la durere pleoapele, ca în aşteptarea unei catastrofe.

Dar, după câteva clipe de tăcere, a doua privire ridicată a Anei îl găsi pe Vladimir calmat, prins între Marta şi uşa de la biroul lui, cu mânile băgate în buzunări, ca un adolescent sfiit.

Pe drum, la întoarcere, Ana descifră, o clipă mai târziu, ca totdeauna. Voise să strige Luca:

,,Nu-ţi permit s'o alungi. Dreptul de a fi lângă mine îl are mai degrabă ea, Ana, fiindcă mă iubeşte. Ai înţeles şi te temi. Iar lângă Ita, dreptul de mamă nu se poate dobândi prin iubire, crezi? „Duios grup de familie" ai ironizat odată. Ei bine..."

Destul. Bine că se oprise la timp. N'ar fi primit. De ce o fericire nu-i posibilă decât călcând peste alta, şi înadins peste aceea a unei fiinţe dragi, pentru că pe cât te înalţi, să te şi cobori.

N'ar fi primit. Dar i se ceruse? Vedea surâsul jenat, fricos, al lui Luca. Liniştea lui. situaţia, seriozitatea de savant, lucrurile acestea neînsemnate faţă de ceea ce înseamnă dragostea, îi

schimbaseră deodată înfăţişarea şi i-o fixau astfel, fricoasă şi e- goistă, în ochii Anei. Indolul se surpa.

În zadar Ana mergea spre casă fugind ,ca să ajungă ceea ce se risipea, cu o mână deasupra i-nimii, ca să nu piardă tot.

CIOCNIRI ÎNTR'O SEARĂ CALMĂ.

Inserarea caldă şi fără întuneric nu aducea curând saţiul băii repetate în basinul albastru. În inima Capitalei, oaza aceasta dreptunghiulară de valuri false, populată cu goliciunea sprintenă a câtorva zeci de perechi, în majoritate nejignind estetica, animaţia continuă, ambianţa de lux, lumini, flori şi bani risipiţi, ameţeau destul pentru ca în titulatura împrumutată unei splendide staţiuni maritime să nu fie percepută caricatura de cât de prea puţini, tăcănduşi aceia cârtirile în faţa elogiului general.

Ana, cu amintirea plajelor veritabile ale Mamaei şi Movilei, unde trupul se despoaie de vestminte în mod natural, cast, neobservat, cu toată dorinţa ei de a nu părea retrogradă, întorcea instinctiv spatele spre basin şi spre masa de alături, unde şase costume de bae încă şiruind de apă şi divulgând

şase goliciuni de ambe-sexe, ii indispuneau ochii ca o necuviinţă.

Totuşi, nudismul, în principiu. ¡1 admitea, ca o întoarcere la natură, prin perfecţiunea civilizaţiei.

Dar în loc de ideia de simplicitate şi de civilizaţie, o izbea tocmai aceea de excesiv şi absurd, de deghi- zament şi exhibiţie – mascaradă.

— Să mai venim aci, suspină ca o mulţumire Co- rina, întorcând spre Radu ochii albaştri ¡negriţi de pupila care îi acapara.

Dar neprimind destul de.repede aprobarea bărbatului, Corina, încă o copilă ca înfăţişare, mică, negricioasă şi ageră în mişcări ca un pui de vulpe,' rectifică:

— Pentru mine, nu înţeleg plaja în promiscuitatea aceasta. De privit însă e o distracţie şi e mai răcoare ca în alte părfi.

Din nou îşi întări vorba melodioasă cu ei obişnuit, apăsarea uşoară a mânii prelungi, cu unghii prea ascuţite, pe braţul lui Radu. Poate nu era voit în faţa Anei, dar era semnificativ gestul, ca o luare în stăpânire, o afirmare a dreptului ei recent, superior aceluia de soră. Radu era al femeii iubite, fără împărţire. Privirea,senină când o îndrepta spre el, devenia agresivă întorcând-o spre Ana,în care vedea o rivală prin ceea ce Radu ii datora şi-i rămânea ataşat în orice caz.

— Cum o fi arătând cumnăţica asta? întrebase Dlda, pe stradă.

Ana luptase cu presimţirile.

— Trebue să fie o fată drăguță și bună.

În gând forțase optimismul. Căminul nou și sărac înjghebat nu s'ar fi veselit să primească și singurătatea surorii mari care aducea ajutorul banului și sfatului?

Gestul repetat al Corinei anihila visul. Numai noi doi, numai noi doi, preciza și pupila întunecând tot mai mult albastrul viu. Ana își simțea dragostea cu care venise respinsă și de Radu, – și u- milința, de care străina jubila instinctiv, o făcea să rostească tocmai vorbele care nu plăceau.

— Ți-aduci aminte Radule, de apa Oltului, la unchiul, când venea mare? Valuri ca acelea nu se pot contraface. Innotai binișor, dar mereu tremuram când te știam acolo.

Sau:

— Când era mic, Radu era foarte gospodar. N'aș fi putut să introduc în camera lui ceea ce se chiamă neorânduială artistică. Cărțile trebuiau să șeadă margine la margine, mesele în unghiu drept cu pereții, tablourile la aceeași înălțime. De o linie în zig-zag ¡1 dureau ochii. Uneori se aventura să-mi facă ordine și mie, în cămară, în dulapuri. Ți-aduci aminte?

Radu mărâia o afirmare, fumând absent, Iritat de amintirile uitate, foste într'o altă viată din care ooea ce era azi lipsea. Tânăra logodnică deasemeni se înăsprea la fiecare ,,ți-aduci aminte", din care ea era exclusă. Radu nu trebuia să-și aducă aminte. Amorul își lărgește loc sigur numai când i-a reușit abolirea anilor de mai 'nainte. Înțelegea însă că pentru cei optsprezece ani ai săi, trăiți în

strâmtoare lângă o mamă pasivă, uitarea era mai uşoară decât pentru tinerețea educată, supraveghiată şi costisitoare a lui Radu şi tocmai aceasta o ținea dârză. Anei, fratele mai mic îi datora prea mult. O micşorare a importanței datoriei? sau, mai sigur îndepărtarea cu totul a surorâ... Fără să fi premeditat, simțul ei de apărare căuta prilejul de a sfărâma legăturile, cântărind dacă în vorbele Anei nu s'ar găsi o răutate, o aluzie, o intenție de jignire din care şi-ar fi putut face armă la timpul potrivit.

Dida, obiectivă în ciocnirea aceasta şi mai sigură în instincte, simțea pornirea agresivă a cumnatei în rezerva pe care blândeţea Anei era dispusă s'o ia drept timiditate.

„Poate cu timpul ne vom împrieteni" silea Ana iarăşi, optimismul.

— A! Cunoştinți! exclamă Dida, bucuroasă să spargă încordarea.

Arătă, cu o ridicare a bărbiei, loja-umbrar din directa opusă unde se instalau cu mişcări domoale, parcă încetinite de o armonie interioară, Filip Ti- roni şi o tânără elegantă pe care Dida, abia după o privire atentă, o recunoscu.

— Ce superbă s'a făcut tigâncuşa noastră. Pot să mă duc să-i dau bună-seară?

— Mai târziu, rosti uscat Ana.

Dai- dorea ea însăşi ca Dida să aducă noutăți. Apariția aceasta în doi, în localul la modă, nu era în obiceiurile discretului Tironi pe care toată lumea din jur – strâmta coterie bucureşteană – ¡1 cunoştea şi-l saluta, uimită deasemeni.

— Mademoiselle danse?

Se înclinase într'o perfectă atitudine de dansator respectuos, un tânăr frumuşel, cu obrajii pudraţi şi umeri rachitici.

— Vous ie savez bien, răspunse tare Dida, căreia ocazia de a vorbi în franţuzeşte o făcea totdeauna să ridice glasul.

— Este Eduard, Ano, Domnul Eduard Costesco. prezentă ea rotund, fericită şi de numele aristocrat pe care-l putea arunca la masa burgheză.

Ana îşi îndreptă ochii spre terasa de beton unde o înghesuială de tineri şi tinere se frecau unii de alţii cu seriozitate şi în tăcere.

— Bine, du-te şi dansează, zise greu Ana, ba

to

gând abia pe urmă de seamă că nu i se ceruse în- cuviinţarea, şi intorcându-se repede cu spatele spre terasă.

— Dansul modern nici nu-i făcut să fie privit. Nu mai are caracterul vechiu de distracţie. Un vals, o polcă, o gavotă, radiau bucuria pe feţe. Uitafi-vă la încordarea pe care-o cere un tango unui dansator, chiar experimentat. Nu mai e distracţie, e a- plicaţie.

Vorbise ruda care acompania pe Corina, mătuşa de rigoare, sau vara de-al treilea rang, văduvă de obicei şi servind bucuros de însoţitoare când i se dă schimbul ocaziei de a petrece puţin.

— E posibil că pentru ei, adăugă zâmbind, dansul modem nu-i tot atât de puţin distractiv ca pentru noi. Altfel nu s'ar explica aglomeraţia.

Ana privi pentru întâia oară mai bine pe ruda Corinei. Personagiile acestea de acompaniament, alese burleşti în piesa de teatru după tipic, în viată se prezintă de obicei într'o atmosferă decoloratä, priind persoanei acompaniate care singură trebue să strălucească.

Doamna Plopeanu, ruda Corinei, pentru prima oară în rol, nu se adaptase, şi nu putu rezista până la sfârşit ispitei obicinuite de a sili atenţiile asuprä-i. Tipul ei cam şters şi pe care-l ferea de farduri, o obliga la oarecare ofensivă, ca să nu rä-

mâie neprivilă, cu felul acela de frumusețe, făcut din o sumă de mici frumusețI de detaliu pe care rar, şi numai o privire cunoscătoare, le descoperea de la început.

Vârsta era însă a rolului. Figura lunguiață, cu conturul păstrat, avea o subțiere de foiță a pieliței pe care n'o mai obține epoca plajelor şi a sporturilor. Corpul, îmbrăcat după modă, dar păstrând cabrura vechiului „droit devant" trăda cifra – peste cincizeci de ani – dar doamna Plopeanu accepta trădarea voit, cum ar fi câştigat cupa de onoare a unui record: priviți ce tânără pot fi la vârsta asta!

— Mi se pare cunoscut domnul cu care vorbeşte prietena dumitale.

Ana nici n'avu nevoe să întoarcă capul, înțelegând că nerăbdătoarea Dida se oprise în treacăt la masa Laviniei.

— Este Filip Tironi, numi ea scurt, servindu-şi încă o prăjitură fără să-i fie poftă, numai ca să poată ține ochii în jos.

— Oratorul de la întrunirea feministă, săptămâna trecută, A făcut o propunere foarte interesantă.

— Sunteți feministă? întrebară în acelaş timp, Radu, cu o nuanță din obicei ironică, şi Ana. cu o surprindere bucuroasă de camarad.

— Ca să vă spun drept, ploua când am trecut pe la Liedertafel şi am văzut lumină şi anunciurile.

— Văd scena, o întrerupse Radu, tachinând. Nici o trăsură pe stradă, iar din Academiei până la un cinema, distanța e prea mare.

Doamna Plopeanu mărturisi.

— Într'adevăr, dacă un program frumos de cinematograf ar fi rulat pe-alături, n'aş fi aflat programul domnului Tironi. Şi mi-ar părea rău. Totuşi, feministă aş fi fost, eram, deoarece doresc libertatea femeilor şi drepturile...

— Celorlalte, nu? întrebă cu acelaş ton, Radu.

— Atunci şi eu sunt feministă, râse cu toţi dinţii ei frumoşi, Corina.

Drepturile celorlalte le admitea bucuros necesare, aşa cum n'ar fi discutat dacă femeia turcă are dreptate sau nu să-şi arunce şalvarii şi vălul de pe obraz. Se simţea tot atât de departe de preocupările feministe de alături de ea, ca şi de revendicările vestimentare ale fostelor sclave de harem, înglobându-le nu numai în aceeaşi indiferenţă, dar şi în aceeaşi mirare că asemenea subiecte se pot discuta fără intenţii de glumă.

Pentru ea, Radu şi dragostea lui erau singurele lucruri serioase, necesare, şi atât de acaparante că nu lăsau loc pentru altceva.

— Dar care era propunerea? întrebă deastădată serios, Radu.

Doamna Plopeanu se eschivă.

— Sora dumitale este, după cât mi s'a spus, mâna dreaptă a vicepreşedinta.

Ana se sgârci, micşorată sub amintirea serii întrunirii.

— N'am ştiut nici înainte, nici după, nimic mai mult decât ceea ce a vorbit domnul Tironi de la tribună.

— ideia este şi simplă şi complexă,

reluă doamna Popescu, bucuroasă că i se ceda expunerea. V'o dau s'o judecați pe amândouă fețele. Sunteți de acord că e o binefacere pentru țară să aibe numai locuitori sănătoși și puternici, cu mintea întreagă și pe cât posibil cultivată? Desigur. Că va fi o ușurare să nu mai deplângem anual, la ocazii, mortalitatea precoce, strâmtoarea spitalelor și lipsa de fonduri pentru cohortele de rachitici și scrofu- loși? Nici vorbă. Că nu perfecțiunea, dar nici ameliorarea rasei omenești n'au obținut-o mulțimea invențiilor medicale sărbătorite cu admirații și decorații?

— Domnul Tironi posedă leacul minunat?

— Ai răbdare, Radule. Pe fața asta, chestiunea este deci simplă, deoarece se răspunde fără ezitări. Dar vă întreb direct pe voi doi care vă căsătoriți Doriți să aveți copii?

— Sunt greu de crescut, răspunse Corina, tă- răgănind silabele.

Poate mai târziu, adăugă pe acelaş ton, Radu.

Domnul Tironi n'o să vă ceară autorizare, înarmat cu ideea faimoasă sub formă de lege, el vă trimite un doctor în ştiinţele eugenice, şi dacă dumneata, Radule, cu umerii ăştia de atlet premiat. şiCorinacu aerul ei de mică sălbătăciune viguroasă, nu vă desminţiţi înfăţişarea, veţi fi aleşi şi numiţi din oficiu, părinţi. Şapte, opt. nouă copii, atât timp cât noile examene medicale nu vă găseşte epuizaţi.

Corina se descordă, uşurată.

— E o idee iiealizabilă. Care femee s'ar supune?

— E răufăcătoare şi ţării, lărgi bărbăteşte perspectiva, Radu. Avem nevoe de un surpus de populaţie pe vremuri de criză ca acestea?

—..... Surplus? Aoelaş doctor competent va exclude de la procreare sute şi mii de femei şi bărbaţi. Cu ceea ce se alege, într'adevăr demn de a prelungi rasa, abia se va înjgheba o viitoare generaţie cu numărul redus la sfert, aşa calculează Tironi. Sfertul acesta preţios .....

— Sublima generaţie.

— Bine hrănită şi bine crescută.

— De dne?

— Mă întrerupi, Radule, cu bucuria că m'ai înfundat. Când îţi voi spune că datoria de a purta de grijă sublimei generaţii e rezervată Statului, ai să răzi şi mai mult de naivitatea mea, dacă-i într'adevăr naivitate să speri că o ţară îşi poate găsi capul pe care şi l-a perdut în zeci de ani de preocupări meschine.

— Statul e sărac.

— E sărăcit, stors de prea multe şi grăbite mâni lungi.

Aprinderea doamnei Plopeanu, pe o chestiune care lor li se părea irealizabilă până la nefiinţă, nu excita totuş obişnuita tendinţa ironică a lui Radu. Era dimpotrivă o surprindere admirativă pe care Corina o prinse în treacăt şi bineînţeles se îngrijі s'o atenueze.

— Tante Amélie, se alintă ea, feminismul este pentru mine ceva foarte departe, ca un fruct în vârful pomului, până la care ca să ajungi, îţi zdreleşti mâinile, îţi încrunţi obrazul, îţi sgârii genunchii, însfârşit, la urmă, arăţi mai puţin frumoasă. Cu preţul acesta, cine l-ar dori?

— Preţul acesta îl plătesc azi silit, sute de mii de femei. Atelierul, fabrica, biroul, catedra, redacţia, toate astea nu iau câte puţin,

în fiecare oră de muncă, din frumusețea femeii?

— Toate muncile, sunt cu o vorbă, fot feminism.

— îmi pare bine că ai ajuns singură, la concluzie. Căci nu feminismul a obligat femeia să-și câștige traiul, libertatea de a fi imai urită, cum zioi tu.

după faptul*2 împihfit.' tltu•atura s*a a5*^ >^ urmăl Corinei. ^

Păstra în auz în treruperea alintată a Zise:

— E drept că o întrunire feministă nu s'ar putea confunda cu un concurs de frumusețe. **Totuși,** doamna Plopeanu a putut vedea în seara aceea destule femei cu înfățișare plăcută. Ele trăiesc **o** viață plină, pe care n'o împiedică lupta pentru **cauza** feministă.

— Eu mă gândisem, Radule, la căciula țurcă- nească a doamnei din tren, urcată la Iași, care perora pe culoar, se încăpățâna să glumească Corina.

Radu o privi cu ochi care n'o mai **deosebeau,** aruncați mult mai departe.

— Evident, sunt în mișcarea feministă multe descoperiri de făcut, zise el pătruns, multe surprinderi rezervate.

— Aceeași reflecție am făcut și eu, se bucura să-l aprobe doamna Plopeanu, la prima și unica mea întrunire. Cred de atunci ca descoperirea cea mai interesantă a timpurilor care vin, va ti femeia, cu perspectiva și posibilitățile ce le deschid

*"°e/*Sat«: ac», «a (« « „3
simți. Si »» ■> <*» °'"" „ ° 8
meiușcă alintată" pe care-l juca cu succes în intimitate,

nu era idealul absolut al iubitului său, şi rolul trebuia atenuat sau părăsit, după împrejurări, schimbat cu poze care-i apăreau pedante, dar trebuia totuşi să le înveţe. La o altă ocazie, îşi va lua şi ea tonul preţios al tantei Amelie şi va rosti cu o competenţă subită:: „Cred că descoperirea cea mai interesantă a timpurilor care vin, va fi femeia..." Pentru ce trebue complicată numaidecât viaţa cea bună de toate zilele şi de toate nopţile? Ar fi voit nu numai s'o iubească, dar s'o admire. Radu aşa cum era mărginită în cercul îngust al dragostei, dar ad predestinată, glorioasă, şi când era stângace şi când expertă, şi când minţea şi când era sinceră, ştiind să-şi valorifice puterea ei tânără şi abdicând alteori cu atât mai multă măndrie.

Ana tresări

— Alte cunoştinţil

Rosti numele Nataliei Vraca şi nu mai adăugă lămuriri .0 privea, instalându-se la o masă în fund, în plină lumină, împreună cu poetul ei ofilit, şi cu un domn din aceia bine raşi, bine îmbrăcaţi, atenţi şi decorativi care complectează cu bunăvoinţă o căsnlde prost reuşită. Natalia, puţin mai slabă la faţă, se încadra sfâşietor de rău în acest triun- ghiu cu nobilul ei profil roman, cu zâmbetul distanţat al femeii care a început să cunoască saluturile refuzate şi care nu îndrăzneşte încă să sfideze cinic.

— Doamnă Măgură!

Săgeată, aşa cum era plăcerea ei să ţâşnească dintre

lume ca să surprindă, Dida, braţele ei pe u- merii Anei şi glasul de contralto înviorară masa.

— S'a hotă rit logodna, doamnă Măgură.

Totdeauna, fata asta avea o veste de dai, după care culegea exclamaţiile ca mici aplauze.

— Logodna? întrebă Ana nedumerită şi aruncând privirea nesigură spre tânărul Eduard care aştepta plictisit, negăsind încă momentul de a-şi face reverenţa de sfârşit de dans. S'a hotărît logodna? Felicit...

Se opri, cu conştiinţa subită că greşeşte, dumerită îndată şi de râsul Didei.

— Ha-ha-ha! Vorbeam de Lavinia. Ai auzit, E- duard? De logodna Laviniei, doamnă Măgură. Cu domnul Tironi, cine-ar fi crezut? E serios, ştii. serios până la norocul nebuniei din dragoste.

Tânărul dansator izbuti insfârşit să obţie clipa salutului liberator şi se retrase. Dida se aşează, tăcută, parcă atinsă abia acum de confuzia Anei, reconstituind detaşarea opacă cu care ochii lui E- duard reflectaseră clipa urării greşit plasate.

„Serios până la nebunia dragostei" repetă în gând Ana, tresărind apoi fricos la întrebarea Didei.

— Ai putea să-mi spui, cum s'au cunoscut? A, mi-ai spus, adăugă ea nervoasă. De altfel, n'are importanţă. Rezultatul, atâta...

— Rezultatul, Înţelegi căsătoria? întrebă blând doamna Plopeanu, cuprinsă de o curiozitate pentru nervii subiţi ai Didei.

— Desigur, răspunse fata, puțin încurcată.

— Nu fericirea?

— Și fericirea.

— Bun, – văduva zâmbi – deci fericirea nu există decât cu și inainte?

— O, ba da, și fără, răspunde Dida cu elan, a- proape cu recunoștință.

Dar doamna Plopeanu nu voi să insiste. Toate ideile sale despre o viață mai liberă, mai ușoară femeii, mai descurcată de prejudecăți, erau pentru mai târziu. Deocamdată nepoată-sa Corina trebuia stabilită într'o situație clară. Pe urmă abia, gândul se va simți liber. Toate reformele mari încep astfel, după ce din rândul primilor sacrificați, au fost dați deoparte cei aproape de inimă.

fîna stătea la oglindă peste minutele obişnuite. Îi va da oare cheia tristeţii, a saţiului ei adânc, chipul care răzbise cu obrajii încă fragezi, cu reţeaua rozã a sângelui tânăr, cu părul nebrăzdat de drumurile albe pe care pleacă tinereţea...

Pot lămuri ochii cu irisul limpede, cu globul alb, curat, cu arcada plină, şirul mohorît al gândurilor din dosul lor?

Nimic nu era vizibil, decât o desprindere, o alunecare peste lucruri a privirii, şi o uşoară aplecare a gâtului şi umerilor deasupra fărâmiţării interioare. Iar trupul mai degrabă câştigase, subţiat la mijloc şi strâns de modă, sub cupa bustului păstrată fără moliciuni.

Dacă trupul şi chipul ar fi fost sau devenit disgraţioase, diforme, ar mai plânge pentru ele anii pierduţi? Oricâtă groază avea de urâciune şi bătrâneţe, dorea atunci ajungerea, iie oricum, la un liman. O dureau ochii frumoşi, pielea albă şi netedă, buzele închise, şi tot ce lipsea braţelor

rotunde care schiţau un gest îmbrăţişat pe nimic.

— Nervi. Puţină mişcare.

Dar, îmbrăcată, rămase fără pălărie. Întrebând iarăşi oglinda. În loc să apuce drumul higienic spre o bancă sub pomii din Cişmigiu sau Şosea, nu va avea oare ca ieri, ca alaltăieri, tentaţia de a se cufunda în torentul mălos al Căii Victoriei, sau în a- cel abia mai aerisit al bulevardelor, cu ochiadele luminilor de la cinematografe şi ale aşteptătorilor înşiraţi dealungul ca la un târg omenesc?

Ceea ce o atingea altădată cu scârbă fusese ieri şi alaltăieri o satisfacţie, uşurare că mai există şi posibilitatea asta pe lângă aceea, care o chinuia, a uitării din urmă. Cu ceea ce mai scăpase viu din tinereţea ei comprimată, dorise ora prelungită pe care i-o făgăduiau privirile rugătoare, tandre sau lubrice, ca doza salvatoare a unui medicament, fie şi ca o nebunie plăcută la care avea dreptul şi care avea să fie îndată uitată, fără consecinţe şi fără socoteli de dat cuiva. Apoi îşi dăduse seama

că nu era deloc apă pentru fericirea fără şi înainte sau după – de care se vorbise la Lido, – şi că o încercare în privinţa asta, şi încă cu atâtea bune-voinţi eşuate, ii fusese deajuns.

Păstrase pe masa de toaletă fotografia aruncată a mamei Laviniei. Avea un motiv reîntoarcerea măcar de-o după amiază a prietenei. Dar exaltarea Laviniei uitase ce-i era drag înainte, uitase tot. Gândul Anei întârzie o clipă asupra acestei mari fericiri de care se vorbea printre cunoscuţii lui Tironi ca de o legendă, – don Juan învins cu o curiozitate înverşunată o clipă, apoi destinsă şi îndepărtată. N'o mai interesa, nimic n'o interesa. Doctorul Vla- dimir studiase amănunţit stările acestea de pulverizare a unei fiinţe. Să se hotărască într'o zi să deschidă unul din volumele lui groase şi explicative? Inutil, inutil...

Soneria o sgâlţâi... Servitoarea deschidea în hali unei voci care întreba cu ton de siguranţă.

— Doamna e acasă.

— Da, poftiţi.

XV.

Se iritã o clipã împotriva laşităţii de a nu fi îndrăznit niciodată să impue servitoarei minciuna curentă „Mă duc să văd dacă doamna-i acasă".

Se ridică de pe scaun, greu, ca o bătrână. O aştepta în hali bucuria volubilă a doamnei Plopeanu.

— Ce bine-mi pare că te-am găsit. Am întârziat făgăduiala, dar mai bine mai târziu, cum zice proverbul. Al ai uitat? se miră ea de figura îndepărtată a Anei. Am făgăduit să mă înscriu în cercul feminist. Dumneata, secretară şi luptătoare, ai promis să mă introduci.

Ana îşi îndoi umerii mai mult. 0 apăsa ca o acuzaţie să-i amintească cineva de zilele ei de încredere şi entuziasm, de orbitele luminoase prin care se trece atât de iute. În câteva puţine jumătăţi de oră din viaţa ei, strigase, ca filosoful grec ,,am găsit!" Fusese închipuire. Dar şi închipuire, numai să fi durat.

— Când poţi să mă prezinţi doamnei doctor Vla- dimir?

— Doamnei Vladimir?

— De ea ai fost, mi se pare, mai legată. Şi pentru ceea ce am de spus, o prefer înaintea altora. 0 intelectuală care vine zilnic în contact cu realităţile vieţii o să mă înţeleagă mai bine. Ce am ne spus? Vreau să lupt şl eu, nu intru ca spectatoare. Vreau să impun un punct de vedere. Original? Doar priti aceea că în mişcarea noastră feministă, nimeni nu l-a propus în felul meu pe program. Ne e frică, chiar şi mie, dar trebue să îndrăznească cineva.

Energia aprinsă a doamnei Plopeanu, sub învelişul cochetei întârziate ce pare cu gândul numai la modă, nu ţipa, avea dimpotrivă ceva simpatic şi cuceritor.

— Ca s'o găsim, zise Ana, trebue să fim acolo până la şase. Îndată după consultaţii, Marta îşi face vizitele de doctoriţă în oraş.

Îşi puse pălăria înviorată. Aşa, se mustră ea ca

pe o soră mai mică ale cărei gânduri nu-ţi rămân ascunse. Adineauri nu voiai să mergi? Dar te încântă întâmplarea, dimpotrivă. E cel mai nimerit prilej de a reintra în casa Martei. Doar asta voiai, atât voiai.

Afară, soarele de Septembrie strălucea calm şi mat ca după munca unui sezon plin. Arborii de pe bulevarde, încă neîncepuţi de rugină, aveau verdele prăfuit, şi vârfurilor de crengi le lipsea semeţia primăverii. Puţin lipsea din strălucirea lunii trecute, dar lipsea totuşi acel puţin care uneori hotărăşte Cele două prietene grăbeau pasul, învoioşat la fiecare de alt motiv

— Ce bine-i să vrei, sălta gândul Anei, fericit că nu-t mai este împins îndărăt ca pâtiă acum.

Alături, Amalia Plopeanu vorbea, luând seama, cu obişnuinţa femeii frumoase, – sau foste – şi la privirile trecătorilor, – perora, parcă pregătin- duse pentru rolul public ce-şi destinase.

Ana o asculta rău şi o privea admirativ, Doamna Plopeanu trecea deasemeni prin orbita luminoasă, după desigur alâtea alte treceri urmate de pieriri în umbră. La maturitatea ei inteligentă, revenirile entuziasmului nu mai puteau fi naivitate. Aşa dar, sub înfăţişarea de gol şi neant în care-i apăreau de câtva timp Anei toate lucrurile nemateriale, nepipăibile,
care bucură şi înalţă numai spiritul, există totuşi

stratul solid de adevăr.

„Dacă există, trebue să biruie încă odată şi în

IViarta Vladimir le primi, încă în halatul alb de medic, cu o bunăvoinţă nesgomotoasă.

„Deranjat? Nu. Ultimă clientă o condusese puţin mai înainte. Obosită? Niciodată. Ana ştie!

Împreunară amândouă un zâmbet. Ana îi mulţumi în gând pentru îmbrăţişarea cu care o primise, fără rancună şi fără întrebări ipocrite asupra timpului de lipsă.

Ca întoarsă dintr'o călătorie, Ana regăsea casa prietenei, cu odăile luminoase şi reci, cu aspectul solid, fixat odată pentru totdeauna, pe care-l dă aranjamentul mobilei grele, simple, fără capriciul bibelourilor şi încărcăturilor pe mese şi pereţi.

Cu stăpâna unei asemenea case, preliminările conversaţiei se sting iute. Doamna Plopeanu intrase în miezul subiectului, pe când Ana privea adâncit ascultarea atentă a Martei, regăsind admiraţia copilei de paisprezece ani pentru domnişoara de şaisprezece.

— Toate chestiunile puse pe programul mişcării feministe sunt de prim interes, convin, zicea doamna Plopeanu. Dar sunt şi altele, şi nu văd motiv ca lupta să nu pornească odată.

ALICE GHBRIELESCU

Pe tema propunerii d-voastră scum s , mnă Plopeanu, ni s'au adus acuzaţii Se 'tonic, ~ a,ww,a, SI convS' în^T'i'^^ sbatcrca pcmru drepturi, „„,L alcs '»■» reşte femeia, libertatea sexuală. Când Toi ™ vom înscrie punctul pe Voii tonale. Un scop, când e mărturisit capata mareţia smceritătii.

— Au s'o numească cinism. Văd sburând pietre şi din lagărul femeilor.

A fost un timp când lumea se împărţea categoric în stăpânitori care trăiau după bunul lor plac şi vasali deprinşi să trăiască după bunul plac al stăpânitorilor. Totuşi, democraţia şi egalitatea au învins pentru că erau dreptul de la natură al omului.

— Ce veţi răspunde la obiecţiunea deprinderii de care vorbiţi, formulată cam astfel: Ce câştigăm schimbând un fel de viaţă, poate silit, dar curat, pentru lipsa de frâu a felului de trai masculin?

— întâi, minciuna care stă la baza vieţii femeii, a marei majorităţi, căci viaţa tot nu se poate înfrânge, va dispare. Şi e un mare câştig, de o parte şi de alta, întronarea unui adevăr. Viaţa se va murdari? Dimpotrivă. Am credinţa că bărbatul, putând veni de la început în contact cu femeia, iar

nu cu obie u de trotuar, acesta va dispare, – va recâştiga cu răţenia morală şi frâul în viaţă pe care le-a pier

Toată greutatea este începutul, antrenamentul spre decentă şi rezervă, în locul antrenamentului de azi, hotărît impus adolescentului, spre libertinaj. În zadar se cere femeii libere de azi castitatea de pe vremurile când trăia închisă. Libertinajul spre care ea tinde n'o să dispară de cât paralel cu a! bărbatului. Să nu ocolim, ipocrit, nici chestiunea femeii obiect. Există de câţiva ani o generală şi generoasă aplecare spre dibuirea vieţii ed. Ziariştii au făcut anchete desvăluitoare, romancieri au scris cu milă şi cu înfloriturі, politiciani revoltaţi au făcut cu tapaj legi noi. Dar ipocrizia a- celoraşi miloşi şi revoltaţi fac ca lucrurile să meargă înainte. Femeia râvnind la puteri în Stat să poată răbda situata josnică ce s'a creiat unor semene ale ei? Trebue să indrăsnească cineva.

Marta rămase puţin, cu ochii micşoraţi cu care se privesc depărtările.

— Pentru a schimba lucrurile, ar trebui o căr- mire atât de puternică în moravuri...

— S'o facem, Am siguranţa că aceste schimbări sunt cel puţin tot atât de urgente ca obţinerea dreptului de vot. Şi de realizabile.

— Eşti proaspătă în luptă, doamnă Plopeanu. Vom aduce propunerea unor conferinti în acest sens şi-ţi promit sprijinul meu. Ana ce părere ai?

Se întoarse spre ea şi tonul i se muie.

— Ce fad? Ce demodată eşti iar cu aerul ăsta de tristele!

— E. o modă a femeii vesele? se sili să zâmbească Ana.

— Vesele, da, şi nu numai la suprafaţă. Secretul meu e al tuturor. Munca întreţine buna dispoziţie,

— Sau nu dă timp tristeţei.

— Fie şi atât. Dar tu îţi cultivi tristetea. Ştii că e vacant locul de directoare la Cămin?

Văzând detaşarea Anei, nu mai insistă. Uşa de-afară se deschise, modest, aşa cum o deschidea Luca Vladimir când auzea înăuntru glasul de metal al Martei.

— Soţul meu, doamnă Plopeanu...

— Indină în lucrările sale spre o lărgire a vieţii de femeie. Ştiu.

— Ai citit? întrebă Ana, şi se făcu mai mică pe scaunul ei, urmărind mişcările lui Luca, dincolo în vestiar, unde-şi scotea pălăria şi pardesiul, îşi pipăia automat cărarea şi cravata. Aştepta bătăile inimii, iuţite. Dar nu simţi stabilindu-se ca altă dată, comunicaţia misterioasă. Când intră, Luca era un străin.

— Ce crezi, Luca, îl apostrofă Marta. vioi, să cerem şi dreptul la dragoste?

Neştind dacă era întrebat serios, Vladimir ii răspunse pe un ton glumeţ.

— Cereţi cât mai mult, pentru ca jumătatea ce-o veţi căpăta să fie cât mai mare.

— Doamna Plopeanu e o debutantă, deci vrea tot.

— Mă sprijin şi pe tratatele dv. domnule profesor.

Măgulirea, unită cu greşala titlului pe care Luca nu-l avea, deviară seriozitatea răspunsului.

— E drept că cele unsprezece volume groase puse unul peste altul formează un sprijin bun pentru femeia de azi. Mai târziu, când ea se va ţine pe propriile-i picioare, şi tratatele acestea se vor scrie mai subţiri.

— E fatal, zise doamna Plopeanu. Fenomenele patologice, pentru care v'au trebuit atâtea pagini, se vor împuţina într'o viaţă mai normală. Vedeţi? medicina e cu noi, triumfă ea.

Ana întinse braţele spre uşă. Intra Ita, mai crescută, mai grăsuţă. O guvernantă cu pelerină, fason german, o urma. Dar fetiţa nu veni spre îmbrăţişarea Anei decât cu o singură mână întinsă şi o reverenţă trasă îndărăt ceremonios care eschiva sărutul. Oricât ştia Ana că uită uşor copiii, răceala Itei îi trădă un complot. Il ghici în ochiul mulţumit cu care-i aprobau ţinuta rezervată, vorbele măsurate, mama ei, guvernanta şi chiar Luca. Fetiţa care plânsese sentimental pentru ea într'o după amiază, se alătura

în rândul străinilor.

— Insfârşit am găsit o bonă care mă înţelege; zise Ana după ce minutele permise fetiţei pentru salon se scurseseră. Ascultarea, exactitatea, disciplina, chiar le exagerează. Pentru început, e cu atât

Un complot. înţelegea acum îmbrăţişarea fără rancună cu care o primise la uşă, Marta. Voinţa, metoda, judecata ei rece, o vreme în derută, stăpâneau din nou în casă. Luca, prea ocupat, Ita, prea slabă ca să reacţioneze, se încadrau ca doi buni soldaţi în limita tolerată.

Nu mai era loc pentru frumoasele pierderi de vreme ale verii trecute. Nu mai puteau sta în sus nici cioburile vechiului idol pe care Ana, de două luni, le aduna, le lipea, le găsea amăgirea pe care să se ţie câte puţin.

Totuşi, aureola savantului era intactă. Dar omul, înverşunat numai pe studiu şi alinieri de fraze, decepţiona, ca un infirm. Pentru ceea ce îi lipsea, unele sclipiri de melancolie îl umanizaseră în vara trecută. Fusese rolul cu succes al Martei să le şteargă.

Pe stradă, doamna Plopeanu îi luă braţul, plină de bună-dispoziţie.

— Am să-ţi fac într'o zi o vizită lungă, numai pentru dumneata, doamnă Măgură. Cu -Corina, aşa-i? O să ne vedem şi la nuntă, bineînţeles, dar

până atunci mai sunt cinci săptămâni. Imî place fratele dumitale foarte mult.

— E un băiat prea închis, zise Ana, care abia îşi ascunsese tresărirea, auzind data nunţii fixată.

— E tăcut Radu, nu închis. Eu ador bărbaţii tăcuţi. Numai să ne 'nţelegem. Sunt tăcuţi care tac fără să se gândească – stupizii. Şi tăcuţi care gândesc şi nu te plictiseşti cu ei. Eşti ocupată să le captezi gândul pe care şi-l apără de noi. Nu-i aşa că-i amuzant? Cu cât sunt mai cerebrali, cu doza de reflecţie mai puternică, cu atât gândul lor trece mai uşor graniţele. Un bărbat vorbăreţ te împiedică mai mult să-l cunoşti decât tăcerea pe celălalt... Sunt veselă, izbucni ea fără tranziţie, cred că o să am succes ca orator. Îmi descoper talent de improvizare. Toate replicile mele nu erau preparate, crede-mă. Am fost bine?

— Dar, la ce servă? ii scăpă Anei gândul, întârziat.

Amalia Plopeanu deschise ochii mari.

— Feminismul? Servă, servă să ne desăvârşim.

— Pentru cine? repetă cealaltă, tărînd silabele.

Înapoia ochilor opaci, se lărgeau spaţiile unor deşerturi. Tovarăşa nu cunoştea mai nimic din viaţa

Anei, dar, instinctiv. Înţelese. Mai tânără cu zece ani,
ar fi rostit aprig.

„Pentru noi. Ajunge.

Dar maturitatea ei vedea mai larg, mai cuprinzător. Rosti blajin, căutând cuvintele, apăsându-le uşor, ca mici pansamente pe sufletul rănit.

— Pentru noi. Pentru ei. Pentru o lume mai bună. i

V I C T O R I I

Sosise ziua cea mare. În faţa parlamentului de curând ales, avea să se desvolte din nou, cu seriozitatea acelui areopag rămas celebru –, dacă şi jumătatea de ţară – femei, avea dreptul să se amestece în trebile publice cari erau şi ale lor. Guvernul abia plecat, amânase de două ori admiterea femeii la vot, dar cu promisiuni graţioase, în care se ghicea deruta. Partidul său, hărţuit în lupte e- lectorale, destul de incomodat de colegiul unic al votului masculin, şi de altă parte temându-se că forţa acestei jumătăţi de ţară s'ar putea ralia la acel alt partid care le-o va recunoaşte, căutase, refuzând, să se facă măcar simpatic. În ziua aceea, de pe băncile opoziţiei, se ridicau spre tribuna tixită a doamnelor, priviri ipocrite: ,,Bazaţi-vă pe noi, V-am

spus când eram la putere. O mică amânare. Dar noi v'am pregătit terenul.

Partidul guvernului de moment, nu înţelegea lucrurile astfel. Lui, trebuia să i se datoreze votarea proectului şi foloasele numai el să le tragă.

În lupta care se desemna de pe acum, deşi nici nu se începuse şedinţa discuţiei proectului, femeile, pe tăcute, se organizau. În dimineaţa acelei zile, comitetele celor trei diferite grupări feministe făcuseră fuziunea atât de necesară. Forţele lor unite înjghebau singure aproape un partid, cu elemente de prima mână strălucind numeroase, depinzând în viitor numai de cele de-a doua şi de-a treia mână ca ele să fie chemate la înfăptuiri.

Prezentându-se astfel, sub prestigiul proaspetei fuziuni, proectul de lege pentru acordarea drepturilor politice femeilor, depus din iniţiativa parlamentului, avea cu totul diferite şanse.

Nici situaţia nu mai era aceeaşi din anii trecuti.

Ţara, covârşită de mizerie şi de politiciani rataţi, simţea nevoia unui suflu curat de regenerare. Nu mai era vremea proectelor şi înfăptuirilor măreţe, hazardate şi remuneratorii, ci exclusiv a unei strânse şi chibzuite gospodării. Rând pe rând, guvernanţii, în anii din urmă, depuseseră mandatul. Ţara primea schimbarea cu uşurare, dar domnii noi n'o bucurau. Erau acei de câţiva ani înainte, şi aidoma

celor cari plecaseră. Se simţea nevoia flămândă de altceva.

Flămânzenia aceasta, netăgăduit, influenta incinta. Chiar vechii deputaţi, cu principii altădată vehement opuse proectului, se lăsau târâ(i. Iar peste nesiguranţa şi neprevederea unora, peste vorbăria şi fanfaronada altora, plutea solemnitatea actului, aerul de zile mari al Camerei.

Sus, în tribuna doamnelor, atmosfera era altfel interesantă. Mică în vestmântul ei simplu, mereu negru, doamna Zanta obţinea privirile sălii întregi. Chipul său, căruia vârsta îi accentua nobleţea, ochii săi atenti şi parcă măriţi ca să vadă tot, răspundeau calm şi sigur, căd nu puteau fi modeşti:

„Aveţi încredere. Ştiu ce vreau – şi pot.

Cele două şefe de grupări care-şi cedaseră locul în favoarea doamnei Zanta, nu se simţeau scăzute de a lupta, ascultând. Nu mai erau patimi, rivalităţi şi mândrii, cel puţin pentru clipa splendidă şi unică a idealului pe punct de a fi atins.

— Pentru ce atâtea rochii negre? găsea cusur privirea vioaie a doamnei Plopeanu, prezentă în tribună, îndărătul primului rând de personalităţi feminine. Pentru ziua asta de sărbătoare aş fi voit să fâlfâie voalurile de culori vii.

Lângă ca, Ana şi Natalia, venite împreună, şi amândouă în negru, schimbară un zâmbet.

— Răbdare. Nu putem şti rezultatul votului.

— Nici o îndoială, replică doamna Plopeanu. Se simte în aer rezultatul. Ce zic? e vizibil. Respingerea proectului? Ar fi mai mult decât o decepţie,

Ea însăşi arbora o rochie şi pălărie verde, în nuanţa închisă a modei, şi obrazul, rămas frumos peste ani, răsărea din acest câmp artificial ca o floare de seră.

O doamnă din faţă care-i auzise observaţia, întoarse spre ea săgeţile a doi ochi prelungi de cadână:

— Nu e numai o zi de sărbătoare astăzi, doamnă. E una de sacrificiu. Jertfim viaţa mult mai u- şoară care a fost viaţa femeii de până azi. Ne luăm o mare răspundere.

— Facem jertfa cu bucurie, zise Amalia Plopeanu, surprinsă.

— Noi avem bucuria cuceririlor, care ameţeşte. Femeilor viitoare nu le rămâne decât să primească, supuse, situaţia.

— Acele vor fi mai fericite.

— Credeţi? E destinul lumii ca să caute tot mai multă fericire şi să afle tot mai puţină.

— Cine era doamna? se plecă Amalia Plopeanu

spre prietenele ei, când necunoscuta se întoarse.

Ana şopti numele lung al unei romanciere. Celebritatea şi articolele ei răspândite prin reviste, aduseseră mari servicii cauzei femeii.

— Dacă ne-am încurca singure drumul cu spini psihologici, n'am ajunge niciodată la capăt, zise ca pentru sine doamna Plopeanu, cu pu[în necaz pe tonul de observaţie rece al scriitoarei.

După o pauză scurtă, Camera relua şedinţa. Clopoţelul suna poruncitor. Deputaţii îşi găsiră locurile mai iute ca de obicei. La tribună se urca un tânăr deputat, cunoscut de la începutul sesiunii prin logica vehementă a cuvântărilor sale. Ales raportorul legii pentru acordarea de drepturi politice femeilor, punea tot talentul şi autoritatea sa, tinere şi încă fără duşmani, ca să coloreze monotonia textelor. Un ambi[ios? Ambiţii binecuvântate, când servă de piedestal cauzei.

— Buni N'am sosit prea târziu.

Marta Vladimir amânase câteva vizite ca să asiste măcar de la jumătatea desbaterilor. Amalia Plopeanu, care o aştepta, îi păstrase un scaun în în[esarea galeriei.

— Îmi pare bine că sunteti şi voi, zise doctoriţa către Ana şi Natalia pe care nu le văzuse de mult timp. Eram sigură că tot vă interesaţi de mişcare, cu toată lâncezeala aparentă.

— Nu se putea să nu viu, zise Ana.

Zâmbi apoi:

■— Am făcut un contract.

— Şi **GU** am făcut un contract, adăugă Natalia iute.

Câteşi-trele sg priviră nedumerite, apoi Marta se hotărî să nu întrebe. Nici nu avu când. Amalia Plopeanu le făcu un semn, chemându-]G atenţia.

— Tiroid, la tribună!

De la etaj, doamnele ar fi aplaudat zgomotos pe oratorul favorit al întrunirilor lor lunare, dar locui reduse aplauzele la câteva exclamaţii. Pentru incintă, compusă în majoritate din deputaţi care nu trecuseră peste trei scurte legislaturi, Tironi era aproape un necunoscut. Succesele oratoriei politice se uită, doar colecţia Monitorului Oficial păstrează, mumificată în fraze, o glorie veche de zece

Ana întinse gâtul ca să vadă mai bine. Nu-i mai păsa ca altădată de privirea tăioasă a Martei. Toate erau atât de departe în jurul ei.

Dar bărbatul era încă frumos. Purta cu aceeaşi siguranţă virilă părul mai alb, gestul mai potolit, eleganţa mai sobră. Ana îi urmări privirea şi găsi reflexul ei cald, privirea Laviniei Tironi care asculta discursul cu religiozitate.

Doi ani...

Ca şi cum ar fi înţeles întrebarea gândului ei,

Natalia, de alături, ¡1 formulă:

— După doi ani de căsnicie, reputat de schimbătorul Tironi mai poate fi îndrăgostit? Ce crezi, doamnă Vladimir, medic şi de suflete?

— Am eu pretenţia de medic de suflete? Într'a- devăr o am. Cazul nici nu mi se pare greu. Tironi este pasionatul susceptibil să se dea întreg. Faptul că a intrat din nou în politică, trădează că nici de astădată iubirea nu l-a cuprins până la absolut, că nu-i ajunge.

— Trebue să fie foarte mândră, căci ea l-a legat pe Tironi de mişcare.

— Uită-te puţin la ea. Mândria Laviniei este să-i capete necontenit privirea lui. Atât.

— O îndrăgostită nu mai e bună deci pentru o viaţă largă?

— Faza acută e rar durabilă, glumi doctora. Din fericire.

— Nefericire, zise Ana, de departe.

— Nu, nu, din fericire, aprobă Natalia.

Amalia Plopeanu se întoarse, contrariată de convorbirea şoptită.

— Mă aşteptam ca domnul Tironi să nu se mărginească la elogiul proectului. Ascultaţi!

Vocea caldă, surprinzând alternativ cu inflexiunile-i feminine şi cu tăişuri de sabie, se ridica vibrând în aula. Ana îşi aminti încăpăţânarea insi-

nuantă cu care Tironi știa să voiască ceva. Înadins trecuse numai cu o introducere peste textele proectului depus. Mai trebuia oare demonstrată, certificată, legitimată, încadrarea femeii în rândurile cetățenești? Când pretutindeni munca și inteligența ei erau cerute și folosite, Parlamentul să le nesocotească? Discuția era inutilă, prelungită, ar fi născut îndoială. Se grăbi să treacă la adevărată problemă a cărei soluționare avea s'o grăbească participarea femeii la conducerea țării.

Problema rasei. Evidența striga că nici o altă chestiune, din câte se desbătuseră vreodată, n'avea importanța acesteia. Cu două săptămâni înainte, Tironi mai făcuse Camerei o comunicare în acest sens. Așezase pe tapet, cum se zice, chestiunea eugenică, și starea de lucruri actuală care duce poporul la degenerare. Înfipsese jaloanele pentru o nouă umanitate: căsătoria controlată medical, avortul obligator, sterilizarea preventivă – nu erau deajuns. Se impunea și ridicarea situației de mamă la rolul social de înaltă funcțiune de Stat.

De data aceasta, Tironi relua subiectul, amplificându-l. Convingerea lui, unită cu talentul oratoric, ținea ascultarea încintei sub genunchi. Capetele mature sau tinere se plecau, covârșite. Într'adevăr, era de necrezut că de sute de ani se legifer a asupra oricărei chestiuni, în timp ce problema

principală a omenirii rămânea neabordată. Lumea degenera, adevărul nu mai putea fi ocolit. Se risipeau milioanele bogăţiei ţărilor, spre folosul u- nei populaţii stoarse de vlagă.

Animalele erau supuse acestei legi neapărate a selecţionării, iar oamenii continuau să se reproducă la întâmplare, să crească şi să umple lumea cu valori omeneşti nule.

0 anecdotă, deşi cunoscută, o repetă, ca un pinten plăcut dat sălii, – anecdota străinului vizitând un orăşel care era urât, sărac şi prost întreţi- ţinut.

— Ce este în casa aceasta unde intră atâta lume? întrebă el, bucuros că-i cad ochii pe o clădire mare şi frumoasă.

— Este spitalul.

— Dar castelul care se vede pe deal, cu parc împrejur?

— Este ospiciul de nebuni.

— Şi cazarma nouă de colo?

— Închisoarea.

Cetăţeanul care dădea lămuririle era mândru de acestei singure trei mari clădiri ale oraşului său. Răspunsul străinului îi căzu, ca un duş rece:

— Bieţii oameni sănătoşi şi de treabă pe care-i mai aveţil

Legenda nu spune, continua oratorul, dacă revolta străinului a schimbat lucrurile în acel oraş.

Schimbarea trebue totuşi începută. Pretutindeni, de sus, cu autoritatea legii înscrise. Să fim pregătiţi Şi să ne grăbim.

Aplauzele prelungi ale sălii întăriră apelul. S'ar fi zis că graba, însfârşit înţeleasă, avea să purceadă la realizări. Dar abia trecuseră câte-va clipe, şi de putaţii, privindu-se unul pe altul, ridicau capul. ¡1 scuturau, golindu-l parcă de gândurile prea grele.

Reformele propuse de Tironi erau frumoase, dar erau utopii, în orice caz erau reforme pentru mai târziu. Pentru sesiunea aceasta era un aflux de proecte de legi. Trebuiau votate în zor legea impozitelor noi, a treia lege pentru restrângerea libertăţii presei, noi modificări de adus legilor votate în graba sesiunii trecute... Urmau pentru şedinţele viitoare interpelarea lui X asupra fraudelor de la cutare instituţiune, răspunsul lui Y asupra dispariţiei unui fond de la cutare minister, apoi chestia personală dintre A şi B pentru insultele ce şi-au adresat în şedinţa trecută...,, toate, chestiuni care nu puteau fi tăiate în bloc, nici măcar a- mânate. Tironi, cu insistenţa sa, nu-şi dădea seamă că devine inoportun? Că femeile, ajunse în Parlament, vor stărui asupra reformei, era sigur. S'o facă ele. Până atunci, mai era timp.

La tribună, se urcară, unul câte unul, şefii partidelor atestând, gravi şi albi la obraz, ceea ce atâţia

ani tăgăduiseră: necesitatea acordării de drepturi politice femeilor. La urmă, golirea urnei nu mai fu o surpriză pentru nimeni. Proectul de lege întrunea bilele albe cu unanimitate.

Se aşteptau deputaţii, la ieşire, la o manifestaţie măgulitoare? Se bucurau sau se temeau anticipat de invitaţii la banchete în care bunăvoinţa lor, substituită refuzului prelungit, avea să fie sărbătorită cu şampania din belşug a toasturilor recunoscă-

Retrăgându-se de la şedinţă, femeile uitau acest ritual consacrat al politicei de vreme-pierdută. Pătruns de dreptul tău, nici nu poţi avea recunoştinţă că ţi-a fost acordat, mai ales după atâta amânare.

Se împrăştiau în reculegere, sub voioşia vorbăreaţă a aparenţei. Printre automobilele în şir nesfârşit la intrarea Camerei, câte-va erau ale lor. Celelalte coborau la tramvaie sau porniseră pe jos. Marta Vladimir pofti pe tovarăşe în Cadillac-ul sclipitor care-i înlocuise micul Buick de începătoare. Numai Amalia Plopeanu se urcă, arborând rochia verde lângă locul conducătoarei de la volan. Ana şi Natalia, pe lângă dorinţa de a fi singure, simţeau nevoia unei destinderi fizice.

iftarta le râvni libertatea şi mersul lin cu care siluetele lor subţiri şi graţioase coborau spre oraş. Uneori avea şi ea pofta unei plimbări razna ipe străzi fără adrese de clienţi în agendă. Dar era legată de

trupul maşinii pe care-o conducea singură, şi era ţintuit timpul de munca-despot cu bună-voe aleasă. Gândul nu-i pornea vagabond decât puţine şi rare clipe. Vioaie, apăsă klacsonul ca o alarmă tot atât pentru stradă, cât şi pentru gândul deviat. Drumul era tras, şi încă mai drept de-acum. Înainte!

Natalia şi Ana merseseră un timp în tăcere. Seara, care cobora leneş, avea în sfârşitul de primăvară, un ton cald şi încurajator de frumoase promisiuni, care le umplea sufletul şi gândul.

— Tironi a fost mai înainte împotriva feminismului, zise Ana cu g'.as puţin tremurat, ca totdeauna când ii pronunţa numele.

Natalia se opri în loc, ca întoarsă de la gându- rile-i proptii. Zise:

— În aparenţă, Tironi e un convertit. În realitate, nu s'a schimbat. îmi lămuream asta pe când vorbea. El voeşte numai, ca, la aceiaşi ţintă— reorganizarea familiei – să ajungă pe alte drumuri. Cu o femee aservită căminului şi bărbatului, s'au văzut rezultatele. Inchipuieşte-ţi însă femeia, nu una, ci milioanele de femei, conştiente de menirea lor, independente de placul bărbatului, sprijinite în materni-
tatea lor luminată şi sărbătorită. E reînvierea splendidă a matriarcatului pentru care feminismul, adică dreptul de vot şi celelalte, nu sunt decât piedestalul

necesar.

— Să găsim alt cuvânt, sau o perifrază, zise Ana. Martriarcat e un fel de sperietoare pentru domni.

Adăugă, mai încet.

— Tironi are un deosebit dar de a convinge.

— Mi se pare că era demult în mine o asemenea perspectivă a vieţii, zise Natalia. Dar e drept, Tironi a luminat-o... Sunt aproape, aproape fericită, flno. adăugă ea, mirând pe tovarăşă cu exaltarea privirii ochilor. Am aruncat un lanţ azi, cel din urmă.

Zâmbi, pentru prima oară în ziua aceea:

— Nu-ti spuneam că am făcut contract? Ca şi tine. Eu l-am şi ghicit pe al tău. E vorba de postul, din nou vacant, de directoare la Cămin, nu?

Pe Ana o durea animaţia de febră a obrazului Nataliei. Răspunse potolit:

— E un post greu şi nu mă hotărâm. îmi trebuia un impuls. Marta, care m'a aşteptat, ştie că atunci când mă înjug la o treabă, duc brazda până la capăt.

Tăcu, aşteptând să vie mărturisirea prietenei.

Aceasta ocoli.

— Când te instalezi la Cămin?

-—Săptămâna viitoare, cred.

— Spun numai atât şi ai să înţelegi. Un loc să-l reţii pentru mine.

Ana zâmbi trist, clătinând capul.

— Acum doi ani, tot într'o seară ca asta, ţi-am mai spus: te aştept. N'ai venit.

Natalia se împurpură până pe frunte.

— Nu, nu mi-am călcat cuvântul. Ar fi trebuit să explic şi nu era uşor. Ţi-aduci aminte încrederea mea. Toni se întoarce vindecat peste două luni. Nu mai are nevoe de jertfa mea. Acum vezi? Şi după două luni, şi după doi ani, Toni. are mereu nevoe de ajutorul meu. O duce bolnav, numai cu îngrijiri care costă, cu odihna care-l ţine inactiv şi inutil. Inutil, înţelegi? Speranţa de la început n'o mai mai am. Câtva timp am dus-o încercând s'o am. Nu mai încerc, şi-mi dau insfâr- şit seama. Îmi pierd anii, îmi pierd posibilităţile, mă pierd pe mine ca să ţin în viaţă un om inutil. Ştiu, nobila jertfă a vieţii, pentru altul! Nu mai pot. Am impresia că fac rău ingrijindu-l, nu bine. Uite, îndrăznesc să fiu sinceră, nu mai vreau!

Striga, cu o răzvrătire aproape de ură.

— Şi iubirea ta, zise Ana încet, cu milă.

— Am iubit. Am iubit fiindcă am admirat, am stimat, m'am simţit întrecută de

talent, de forţă bărbătească. Asta face căsătoria noastră, a unei inte-
lectuale de azi, cel puţin. Altfel, la ce ne-am încurca drumul în care răzbim şi singure, cu un bărbat pentru totdeauna? Nu mai avem nici nevoie de o fantoşă cu numele căreia, împrumutat la oficiul stării civile, scăpai altădată de călugărit, de po- nosul de Fată bătrână sau de clevetirile lumii. Slavă Domnului, putem trăi singure.

„Adineauri, la Cameră, zise ea după o pauză, am avut motivul unei discuţii cu doamna Vladimir, dar nu era locul. Spunea doctora: pe Tironi nu-l ocupă destul amorul şi aducea dovada că se chei- tueşte în afară. Eu cred că tocmai intensitatea a- cestui amor şi dorinţa de a-l păstra, ¡1 face să se cheltuiască în afară. Tironi a înţeles că femeii de azi, ca să fie îndrăgostită, nu-i ajunge bărbatul care o satisfăcea altădată, băiat bun, bine crescut, bine făcut şi cu o situaţie stabilă. Ea.are nevoe de mai mult ca să iubească şi să rămâie credincioasă. Viaţa o îmbie prea des cu atâtea chemări. Cea mai sigură distragere este prilejul mereu reinoit, pe care numai bărbatul superior i-l oferă, – de a-l a- dmira – silinţa lui de a tine inteligenţa şi sufletul ei, complexe, sub aceeaşi vibrare fericită ca şi corpul.

— Da, zise convinsă Ana, gândindu-se la iubirile ei înjumătăţite, Tironi, „domnul fără treabă" de atunci,

de care o depărtase exclusiva lui

insistență amoroasă, – Luca Vladimir, savantul din care studiul neîntrerupt făcuse o mașină cerebrală călcând peste simțuri și inimă.

— Oricum, reacționa ea, persistând să contrazică revoltele Na ta ;iei ca să le înțeleagă mai bine, – nu poți disprețui un om pentru că, temporar, e bolnav și neproductiv. Talentul soțului tău există, n'a încetat odată cu sănătatea. Chiar și așa, încurajat, ajutat, el ar putea realiza. În orice caz. n'a pierdut dreptul de a fi iubit.

— Nu ți-am spus tot, zise grăbit Natalia.

Se înălță la urechea prietenei mai mari care auzi șuflând:

— El știe.

Odată spus greul, Natalia repetă tare.

— Da, știe. Am siguranța că știe.

— Și ---iartă? înțelese Ana.

— Ooo! mărinimia nu^și are rostul. Tolerează, tace, se resemnează. N'aș fi crezut să ajungă el, Toni, până aci.

' – A înțeles că nu puteai altfel.

— Eu, nu, – dar ell Toată jertfa mea parcă nu mai are preț. Sau dimpotrivă, îmi pare enormă. Pentru cine?

— Ai fi voit să plece? Să se răzbune? Ori să să se împuște?

— Nu ştiu.Aşi fi voit să-ladmir. Am nevoe.
toate avem nevoe săadmirăm.
— Bărbaţii ar putea cere acelaş lucru de la noi.
— Il şi cer.Se tot scrie că amorule mort, că
secolul nostrulucid şi practic nu se maipoate exalta. Replica o dă viata, zilnic. Pentru bărbatul cultivat de azi, rafinat intelectualice^te şi copleşit în acelaş timp de via[a grea, spiritul şi materia luptă, echilibrându-se, şi cer pentru fiecare, satisfacţii egale. O pereche de pulpe frumoase nu-l mai pot exalta decât pentru cele zece minute. O femee-parazit, sau incultă, ca majoritatea de până ieri, nu mai poate s'o stimeze, şi nici măcar s'o suporte, cu toată activitatea lui fără răgaz, pentru trai. Femeile care se ridică acum, au înţeles ce arme le trebue. Nu vezi universitătL'e pline de fete din care doar jumătate învaţă pentru carieră, de nevoe, şi cealaltă jumătate numai din dorinfa de a nu le sta mai prejos? Amorul de azi e lucid. El mai poate să se deslăntuie, dar nu să se 'nşele. Deaceea e mai rar, şi psihologii cu monoclu îl neagă, îl reduc la epidermă. Mai mult ca oricând, îi trebue alimentul spiritului în materializarea de

— Hotărîrea ta e de adineauri, de la

Cameră?

întrebarea, care păru ironică Nataliei, îi îndârji

Holărirea, de adineauri, dar răsvrătirea de mult. îndemnul care-ţi lipsea ţie, îl căutam şi eu. Am sau nu dreptul de a trăi o viaţă proprie? Ţi-aduci aminte ultimul meu examen. Profesorii, şi unchiul, ce entuziasm I încă mai pot fi ceva. Doi ani goi de femee tânără, nu apasă. Am abia douăzeci şi trei. Mai pot.

Ana plecă capul. Pentru ce, într'adevăr? Nici ea nu se gândise la vre-o răsplată când se jertfea pentru familie, dar nici la golul şi nerecunoştinţa care urmase. Socoti, pentru a câtea oară? – dăţile rare ale venirilor lui Radu, mereu grăbit, trecând cu o scuză abia verosimilă peste lipsa persistentă a Corinei, ceva mai drăguţ când avea de gând să-i ceară împrumut o sumă de bani.

Da, Natalia mai putea încă. Ea nu, doar pentru alţii. În postul de la Căminul fetelor singure, măcar jumătate de muncă va folosi. Altora, bineînţeles. Natalia trebuia să se grăbească. În curând nici ea nu s'ar mai putea sustrage jertfei care te cumpără pentru totdeauna.

— Dacă ai fi avut copii, Natalio?

— A fi mamă, nu-i un sacrificiu. Să naşti, să creşti, să educi un copil e o operă de creaţie, răsplătită zilnic. Nu-i o jertfă, decât atunci când creşti un copil iremediabil bolnav, sau idiot,

bun de nimic.

— Tironi arc deci încă odată dreptate, zise Ana. Dar te-ai resemna la funcţia de regină termită cum o prevede proectul său?

Natalia ridică mândru fruntea. Silueta ei de tânără Junonă se profila ca o promisiune. Nimic nu i se părea greu, nimic decât fărâmiţarea zilnică pe care o îngăduia de mai mult de doi ani.

— Timpul acela n'a sosit. Suntem încă în faza de tranziţie, a femeii bărbat. Trebue să-mi iau licenţa şi să lupt cu armele ce mi se dau. Ai văzut groaza din ochii „aleşilor naţiunii" după ce Tironi a expus proectul? Lor, să le cadă lor asemenea piatră grea de ridicat? Nici unul n'o să pue umărul. Mai târziu, ceva mai târziu.

— Când vei fi tu în Parlament, zise Ana, şi mângâie prietena cu o privire de admiraţie care corecta gluma. i

— Eu şi altele, zise simplu, cu încredere. Natalia.

Tramvaiul în care avea să se urce la staţie, Ana, se vedea sosind cu viteză. În loc să imite pe cei caii se înghesuiau să fie cei dintâi la urcare ca să prindă locuri. Ana zăbovea, prelungind strângerea de mână de rămas-bun.

În sfârşit, se hotărî.

— Natalio... că, după toate jertfele mele neräs-

plătite, eu mă întorc *din* nou la ele, tu mă dezaprobi, cred?

Răspunsul veni repede, aproape violent, într'atât era lămurit în cugetul Nataliei.

— Nu răsplata e mulţumirea unei jertfe. E deajuns, e enorm să fi fost rodnică.

Semnalul de plecare al conductorului ledespărţi. Urcată pe platforma vagonului, flna agita mâna peste capul celor care se mai urcau.

— Te aştept! îi strigă prietenei.

Urare caldă, din care tristeţea se risipise odată cu şovăirile.

SFÂRŞIT

C U P R I N S U L

Grupul de trei . . . . . Pag. 5
Cămeșul . . . . . „ 13
La al șaselea op despre dragoste . . „ 26
Dela „Maison Frank" mai departe . . „ 36
Preludii . . . . . „ 49
Drumurile care înșeală . . . . . „ 63
Reuniune femenistă . . . . . „ 74
Amurg . . . . . „ 87
Natalia Vraca . . . . . „ 93
Un om a trecut . . . . . „
Încă un strălu . . . . . „
Feminism și maternitate . . . . . „
Ca să nu pierdă tot . . . . . „
Cineviri într'o seară calmă . . . . . „
Slăgiuri, cu cerl se încep . . . . . „
Victorii . . . . . „

COLECŢIA „ROSIPOFT

Apărute:

F. Aderca — Aventurile lui Ionel Lăcuată-
Termidor
Ion Călugăru — Omul de după uşe
Romulus Dianu — Nopţi la Ada-Kaleh, ed. 11-a
Târgul de Fete
Al. Lascarov-Moldo vanu — Biserica Năruită
Cezar Petrescu — Kremlin
Cezar Petrescu — Nepoata Hatmanului Toma
Cezar Petrescu — Floarea de agave
Sărmanul Xlopstock — Feciorul lui nea Tache
Vameşul
M. Sadoveanu — Trenul Fantomă
T. Teodorescu-Braniştc — Domnul Ncgoiţă'
Al. O. Teodoreanu — Un porc de căine
Dragoş Protopopescu — Condamnaţii la Castitate
Gib. I. Mihăescu — Femmea de ciocolată

Ion Călugăru — Erdora
Leon Negruzzi — Hoinar prin U. S.A.
Sărmanul Klopstock — Drumul robilor
Paul Sterian — Morgana
Teodorescu-Braniştc — Trei femei şi o fată
George M. Zamfirescu — Plâns peste milenii

Toată lumea va cili admirabilele

romane din C O L E C Ţ I A „ R O S I D O R " puse Tn vânzare cu pref de sacrificiu Ul 25.- v